

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΝΕΡΓΕΙΑ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

Διπλωματική Εργασία

Το Δίκαιο της Θάλασσας και Ενεργειακά Θέματα

Επιβλέπων: Λιάκουρας Πέτρος

Αναπληρωτής Καθηγητής

Της μεταπτυχιακής φοιτήτριας

Δουράτσου Φανής

ΑΘΗΝΑ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2017

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θερμές ευχαριστίες σε όλο το διδακτικό προσωπικό του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών καθώς και του Μεταπτυχιακού Τμήματος στην «Ενέργεια, Στρατηγική, Δίκαιο και Οικονομία» του Πανεπιστημίου Πειραιώς, για την ανεκτίμητη προσφορά τους κατά την διάρκεια απόκτησης του προπτυχιακού και μεταπτυχιακού μου τίτλου σπουδών.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες, θέλω να εκφράσω στον κ. Λιάκουρα Πέτρο, αναπληρωτή καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς, που είχα την τύχη να τον γνωρίσω ως καθηγητή, στην προπτυχιακή και μεταπτυχιακή μου σταδιοδρομία. Τον ευχαριστώ θερμά, διότι δέχθηκε την εποπτεία της διπλωματικής μου εργασίας και με υπομονή, εποικοδομητική και ενδιαφέρουσα συνεργασία με βοήθησε στην εκπόνηση της.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Υπογραφή

Φανή Δουράτσου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ σελ.4

ΕΙΣΑΓΩΓΗ σελ.9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΖΩΝΕΣ σελ.13

1.2 ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ σελ.15

1.3 ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ σελ.16

1.4 ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΣΑ ΖΩΝΗ σελ.17

1.5 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΝΗ σελ.17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ- ΓΕΩΛΟΓΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ σελ.19

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΜΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΤΗΝ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ σελ.21

**2.3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ
σελ.25**

2.4 ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ σελ.25

2.5 ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ σελ.27

2.6 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΓΕΩΤΡΗΣΕΩΝ σελ.29

**2.7 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΕΧΝΗΤΩΝ ΝΗΣΩΝ, ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ
σελ.30**

**2.8 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΡΙΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΥΠΟΒΡΥΧΙΩΝ ΚΑΛΩΔΙΩΝ ΚΑΙ ΑΓΩΓΩΝ
σελ.31**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΟΖ ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ σελ.33

3.2 ΣΧΕΣΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΟΖ σελ.34

3.3 ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΑΟΖ σελ. 38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ σελ.41

4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ σελ.42

4.3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ σελ.43

4.4 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΟΖ σελ. 44

4.5 ΜΕΘΟΔΟΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ σελ.46

4.6 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ σελ.48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ σελ.50

5.2 ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ σελ.50

5.3 ΖΩΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ-ΖΩΝΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ-ΖΩΝΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΒΥΘΩΝ σελ.52

5.4 ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΕΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ σελ.53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 ΑΟΖ ΕΛΛΑΔΑΣ σελ. 56

6.2 ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟ σελ.60

6.3 Η ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ σελ.63

6.4 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΑΟΖ ΜΕ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ σελ. 65

6.5 ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΟΖ σελ.68

6.6 ΟΙ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ σελ.71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7.1 ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ σελ.73

7.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΟΡΥΞΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ σελ.73

7.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ σελ.75

7.4 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΡΕΥΝΩΝ σελ.77

7.5 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1960 ΕΩΣ ΤΟ 1970 σελ.78

7.6 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1970 ΕΩΣ ΤΑ ΜΕΣΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1990 σελ.78

7.7 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΣΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1990 ΕΩΣ ΑΡΧΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 2000 σελ.79

7.8 ΑΡΧΕΣ ΠΡΩΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 2000 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ σελ.80

7.9 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΓΕΩΤΡΗΣΕΩΝ σελ.81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8.1 ΚΥΠΡΟΣ σελ.85

8.2 ΚΟΙΤΑΣΜΑ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ σελ. 86

8.3 ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ σελ.87

8.4 ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ σελ.89

8.5 ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ σελ.90

8.6 ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ σελ. 90

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

9.1 Η ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΟΨΗ ΤΗΣ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗΣ σελ.92

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

10.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ σελ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ σελ.95

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από την αρχαιότητα, η σημασία της θάλασσας στην κοινωνική και οικονομική ζωή υπήρξε μεγάλη. Οι περίοδοι κρίσης και αμφισβητήσεων, οδήγησαν σε Συμβάσεις για την προστασία των ίδιων των κρατών αλλά και για τις σχέσεις τους με άλλα γείτονα κράτη, μέσα από οριοθετήσεις θαλασσών.

Βασικός λίθος σε όλα αυτά ήταν το Δίκαιο της Θάλασσας. Οι προσπάθειες κωδικοποίησής του, οδήγησαν σε μια κατάσταση ισορροπίας με δικαιώματα και αρμοδιότητες των παράκτιων κρατών. Η αρχή της καλής πίστης και η απαγόρευση της κατάχρησης του δικαιώματος, οδήγησαν πολλές χώρες σε οριοθετήσεις των θαλάσσιων ζωνών τους, σύμφωνα με τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας.

Όσον αφορά τη χώρα μας, η οποία κύρωσε τη συμφωνία Δικαίου της Θάλασσας το 1995, έχει να αντιμετωπίσει εκκρεμή προβλήματα με τις γείτονες χώρες.

Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια, η εξερεύνηση των φυσικών πόρων, οδήγησαν σε ανακαλύψεις κοιτασμάτων φυσικού αερίου και πετρελαίου στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Οι γεωπολιτικές αλλαγές έγιναν εμφανείς.

Η ύπαρξη ελληνικών υδρογονανθράκων είναι πλέον γεγονός. Η ελληνική πλευρά, στην προσπάθειά της να οριοθετήσει τις θαλάσσιες ζώνες της και να εκμεταλλευτεί το φυσικό της πλούτο, επιλέγει ορθά την ειρηνική επίλυση σε μια πιθανή προσπάθεια αντιμετώπισης αδιεξόδου στις συνεννοήσεις με τα γειτονικά κράτη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική, κοινωνική και πολιτική σημασία της θάλασσας για τις ανθρώπινες κοινωνίες είναι συνδεδεμένη με την ίδια ιστορία της ανθρωπότητας. Στην αρχαιότητα και μέχρι περίπου την Αναγέννηση, η ναυσιπλοΐα στην ανοικτή θάλασσα ήταν ελεύθερη για όλους. Οι ρωμαίοι νομικοί θεωρούσαν μάλιστα την ελευθερία των θαλασσών δοσμένη από τη φύση. Από τον ύστερο Μεσαίωνα, ωστόσο άρχισαν βαθμιαία τα κράτη της εποχής να διεκδικούν τμήματα των θαλασσών, όπως για παράδειγμα η Δημοκρατία της Βενετία που αξίωνε να θεωρείται από άλλες ναυτικές δυνάμεις ως κυρίαρχος ολόκληρης της Αδριατικής ή η Αγγλία που αξίωνε τη χορήγηση από αυτήν αδειών για την αλιεία σε ολόκληρη τη Βόρεια Θάλασσα. Οι διεκδικήσεις αυτές επιτάθηκαν με την πρακτική της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, μετά την ανακάλυψη της Αμερικής, να απαγορεύουν τη ναυσιπλοΐα αλλοδαπών πλοίων σε εκτενείς θάλασσες περιοχές που ήταν παρακείμενες στα νέα εδάφη.

Οι ανωτέρω αντιθέσεις προκάλεσαν στις αρχές του 17 ου αιώνα τον γνωστό ως «πόλεμο των βιβλίων» μεταξύ της Ολλανδίας και της Αγγλίας. Στην Ολλανδία, ο νομομαθής της εποχής που θεωρείται και πατέρας του διεθνούς δικαίου, Hugo Grotius, εκπόνησε το έτος 1606 τη μελέτη «Mare Liberium», όπου προσέφερε νομική θεμελίωση για τις ολλανδικές αντιλήψεις περί ελευθερίας των θαλασσών.¹

Η έννοια των χωρικών υδάτων και των σχετικών αρμοδιοτήτων του παράκτιου κράτους, μολονότι είχε ήδη εμφανισθεί στη διεθνή πρακτική, άρχισε να διαμορφώνεται μόλις από το 19ο αιώνα.

Οι αρχές του 20ου αιώνα βρήκαν το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας σε μια κατάσταση σχετικής ισορροπίας τουλάχιστον ως προς την ελευθερία της ανοικτής θάλασσας, η οποία αποτελούσε πλέον γενικώς αναγνωρισμένο εθνικό κανόνα.

Η πρώτη προσπάθεια σύναψης μιας γενικής πολυμερούς συνθήκης για το Διεθνές Δίκαιο της θάλασσας έγινε στο πλαίσιο της Κοινωνίας των Εθνών (Κ.Τ.Ε.). Η Συνέλευση της Κ.Τ.Ε. αποφάσισε στις 27 Σεπτεμβρίου 1927 τη σύγκλιση Συνδιάσκεψης στη Χάγη για την

---

¹Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.3

κωδικοποίηση του Διεθνούς Δικαίου, οι εργασίες της οποίας διήρκεσαν από την 13η Μαρτίου μέχρι την 13η Απριλίου 1930, με τη συμμετοχή 40 κρατών. Στα αντικείμενα της εν λόγω συνδιάσκεψης περιλαμβανόταν και το ζήτημα του εύρους των χωρικών υδάτων. Η Συνδιάσκεψη δεν πέτυχε να καταλήξει σε θετικό αποτέλεσμα, υιοθέτησε όμως, σύσταση προς την Κ.Τ.Ε. για τη σύγκλιση νέας συνδιάσκεψης ειδικά για το ζήτημα αυτό.

Το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου σηματοδοτεί την εγκατάλειψη της κυρίαρχης προπολεμικής -και διαχρονικά κραταιής- αντίληψης, ότι η βασική χρήση των θαλασσών συμπίπτει με τη ναυσιπλοΐα και δευτερευόντως με την αλιεία. Μια τέτοια αντίληψη είχε δώσει προτεραιότητα στην αρχή της ελευθερίας των θαλασσών, περιορίζοντας τα παράκτια κράτη σε ζώνες αιγιαλίτιδας που εκτείνονταν λίγα μίλια από την ακτή και μέσα στις οποίες ασκούσαν κυριαρχία, σχεδόν ισοδύναμη με αυτήν του χερσαίου εδάφους, εξυπηρετώντας κυρίως το αίτημα της ασφάλειας και της αποκλειστικής χρήσης του θαλάσσιου πλούτου.

Μετά την ίδρυση του Ο.Η.Ε., η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου (Ε.Δ.Δ.) κατήρτισε ο 1956 ένα Σχέδιο Σύμβασης 73 άρθρων, αλλά γρήγορα έγινε αντιληπτό ότι οι εξελίξεις στον χώρο του Δικαίου της Θάλασσας επέβαλαν μία ενδελεχέστερη κωδικοποίηση.²

Η εδαφική κυριαρχία, οδήγησε τα παράκτια κράτη να εξειδικεύσουν τις αρμοδιότητές τους αλλά και να κάνουν γνωστά σε τρίτα κράτη τα γεωγραφικά όρια των αρμοδιοτήτων τους.

Η διαπίστωση όμως, μέσα από επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις, ότι η θάλασσα κρύβει πλουτοπαραγωγικούς πόρους στο βυθό και στο υπεδάφός του, σε συνδυασμό με τις τεχνολογικές προόδους που κατέστησαν δυνατή την εκμετάλλευσή τους, οδήγησε βαθμιαία σε μια αναθεώρηση αυτής της προτεραιότητας και στη δημιουργία νέων νομικών καθεστώτων στο Δίκαιο της Θάλασσας. Καθεστώτα τα οποία διευρύνουν τη δικαιοδοσία των κρατών στη θάλασσα, πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη, παρέχοντας δυνατότητες στα παράκτια κράτη, σε ορισμένες περιπτώσεις στην ίδια τη διεθνή κοινότητα, να νομιμοποιήσουν την αποκλειστική εξερεύνηση και εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων του βυθού και του υπεδάφους τους πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη. Καθεστώτα τα οποία επιχειρούν να συμβιβάσουν τη διατήρηση της ελεύθερης ναυσιπλοΐας με τα νέα δικαιώματα χρήσης των θαλασσών.

---

² Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 5

Το 1957, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με την απόφασή της 1105(XI) της 21ης Φεβρουαρίου 1957, αποφάσισε να συγκαλέσει συνδιάσκεψη για την εξέταση του σχεδίου της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου.

Η πρώτη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, συνήλθε στη Γενεύη μεταξύ Φεβρουαρίου και Απριλίου 1958 με τη συμμετοχή 85 κρατών. Το τελικό της προϊόν, ήταν οι Συμβάσεις για την αιγιαλίτιδα ζώνη, την ανοικτή θάλασσα, την αλιεία και τη διατήρηση των ζώντων πόρων της Ανοικτής θάλασσας καθώς και για την υφαλοκρηπίδα.

Το 1958, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, συγκάλεσε τη Δεύτερη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας, με την ελπίδα ότι θα επιτευχθεί τελικώς συμφωνία σχετικά με το εύρος των χωρικών υδάτων. Η Συνδιάσκεψη, με τη συμμετοχή 88 κρατών συνήλθε στη Γενεύη μεταξύ Μαρτίου και Απριλίου 1960, χωρίς ωστόσο ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Στις 18 Δεκεμβρίου 1967, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε μια ad hoc Επιτροπή για τη «μελέτη των ειρηνικών χρήσεων του θαλάσσιου και ωκεάνιου βυθού πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας».

Στις 17 Δεκεμβρίου 1970, κατά τη διάρκεια της 25^{ης} Συνόδου, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, υιοθέτησε την απόφαση 2749 (XXV) σχετικά με τη «Διακήρυξη των Αρχών που διέπουν τον θαλάσσιο και ωκεάνιο βυθό και το υπέδαφός τους πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας». Με την εν λόγω Διακήρυξη θεσπίστηκε ότι η περιοχή του θαλάσσιου και ωκεάνιου βυθού και του υπεδάφους τους πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας, καθώς και οι πόροι της αποτελούν κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας.

Η Τρίτη Συνδιάσκεψη διήρκεσε από τον Δεκέμβριο 1963 έως τον Απρίλιο 1982, με αποτέλεσμα να είναι η κωδικοποιητική διάσκεψη με τη μεγαλύτερη διάρκεια στην ιστορία του Διεθνούς Δικαίου.

Η νέα Σύμβαση υπεγράφη στο Montego Bay της Τζαμάικα την 1οη Δεκεμβρίου 1982 και παρέμεινε ανοικτή προς υπογραφή για δύο χρόνια, μέχρι την 9^η Δεκεμβρίου 1984.

Στις 28 Ιουλίου 1994, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, σε έκτακτη συνεδρίασή της 48^{ης} Συνόδου, υιοθέτησε την υπ' αρ. 48/263 απόφαση περί υιοθέτησης τη «Συμφωνίας για την Εφαρμογή του Μέρους XI της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας της 10^{ης} Δεκεμβρίου 1982» (Συμφωνία της Νέας Υόρκης), με σκοπό τη

συμμετοχή στη Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας και την εφαρμογή μιας νέας διεθνούς δημόσιας τάξης στους ωκεανούς.³

Η προστασία των ζώντων πόρων αλιείας είχε μπει ήδη δυνατά στο προσκήνιο καθώς και η οικονομική εξερεύνηση των θαλάσσιων ζωνών για παραγωγή ενέργειας. Η ανακάλυψη του γιγαντιαίου κοιτάσματος φυσικού αερίου Leviathan, τα κοιτάσματα πετρελαίου και αερίου στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, μεταβάλλουν τα γεωπολιτικά δεδομένα στην περιοχή.

Μεγάλες προσπάθειες εξερεύνησης οδηγούν σε ανακαλύψεις κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή της Αιγύπτου, του Ισραήλ και της Κύπρου. Το πετρελαιοδυναμικό της περιοχής ενισχύεται σημαντικά. Η αξιοποίησή τους απασχολεί ενεργειακές εταιρείες παράλληλα όμως προκαλεί και διαμαρτυρίες.

Οι γεωγραφικές συνθήκες της περιοχής, το δικαίωμα θαλάσσιων ζωνών, η αποκλειστική εξερεύνηση και εκμετάλλευση πλουτοπαραγωγικών πόρων του βυθού και του υπεδάφους των κρατών, δίνουν προτεραιότητα στην απαραίτητη τήρηση των νομικών καθεστώτων στο Δίκαιο της Θάλασσας.

Μέχρι την 10^η Σεπτεμβρίου 2013, 144 κράτη και η Ευρωπαϊκή Ένωση είχαν, κατά τον ένα ή άλλο τρόπο, δηλώσει τη δέσμευσή τους από τη Συμφωνία της Νέας Υόρκης. Επιπλέον, 21 κράτη που ήταν συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας πριν από την υιοθέτηση της Συμφωνίας, εφαρμόζουν τη Συμφωνία de facto χωρίς να έχουν εκφράσει τη συναίνεσή τους για δέσμευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

---

³ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.8

1.1 ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΖΩΝΕΣ

Μετά από περιόδους κρίσης και αμφισβητήσεων και μετά από τρεις Διεθνείς Συνδιασκέψεις, στις 10^η Δεκεμβρίου του 1982, υπεγράφη η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας στο Montego Bay της Τζαμάικα, σύμφωνα με την οποία ορίζονται οι θαλάσσιες ζώνες, οι σχέσεις και τα δικαιώματα των κρατών σχετικά με αυτές. Συνολικά, τη Σύμβαση υπέγραψαν 157 κράτη και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του άρθρου 308(1), η Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας τέθηκε σε ισχύ την 16 Νοεμβρίου 1994, ένα χρόνο μετά τη συμπλήρωση 60 επικυρώσεων ή προσχωρήσεων, ενώ σήμερα η συμμετοχή των κρατών είναι σχεδόν οικουμενική.

Στις 28 Ιουλίου 1994, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, σε έκτακτη συνεδρίαση της 48^{ης} Συνόδου, υιοθέτησε την απόφαση υπ' αρ. 48/263 περί υιοθέτησης της «Συμφωνίας για την Εφαρμογή του Μέρους XI της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας της 10^{ης} Δεκεμβρίου 1982». Η εν λόγω Συμφωνία, γνωστή ως Συμφωνία της Νέας Υόρκης, είναι το αποτέλεσμα των ανεπίσημων διαβουλεύσεων που έλαβαν χώρα από το 1990 έως το 1994, υπό την αιγίδα του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Τα βιομηχανικά κράτη είχαν εγείρει πολλές αντιρρήσεις για το σύστημα εκμετάλλευσης των ορυκτών πόρων του διεθνούς βυθού. Δεδομένου όμως ότι δεν επιτρεπόταν η κατάθεση επιφυλάξεων στη Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας, έπρεπε να βρεθεί μια λύση, ώστε να διευκολυνθεί η συμμετοχή των κρατών αυτών. Διαφορετικά, υπήρχε ο κίνδυνος, ο αριθμός των συμβαλλομένων μερών να είναι τόσο μικρός, ώστε η εφαρμογή της στην πράξη να είναι αναμφίβολη. Άλλωστε, η απουσία των βιομηχανικών κρατών από τη Σύμβαση θα ήταν καθοριστική για την χρηματοδότηση του μηχανισμού του διεθνούς βυθού.

Η Συμφωνία της Νέας Υόρκης, υιοθετήθηκε για να διευκολυνθεί η παγκόσμια συμμετοχή στη Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας και η εφαρμογή μιας νέας διεθνούς δημόσιας τάξης στους ωκεανούς.

Η οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών είχε σαν σκοπό την επέκταση της κρατικής κυριαρχίας των κρατών στη θάλασσα, το δικαίωμα της ναυσιπλοΐας αλλά και την εξόρυξη

πολύτιμων υδρογονανθράκων και άλλων πόρων της θάλασσας μεταξύ των παράκτιων κρατών, αποκομίζοντας σε αυτά σημαντικά οικονομικά οφέλη.

Σε κάθε θαλάσσια ζώνη το παράκτιο κράτος ή είναι κυρίαρχο ή έχει κυριαρχικά δικαιώματα.

Ο καθορισμός των θαλάσσιων ζωνών, προϋποθέτει τον καθορισμό σημείων κατά μήκος της ακτογραμμής από τα οποία θα μετρηθούν τα εξωτερικά όρια των ζωνών αυτών. Ο καθορισμός των σημείων προς την πλευρά του αιγιαλού αποτελεί το εσωτερικό όριο της συγκεκριμένης θαλάσσιας ζώνης. Εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης, είναι η γραμμή εκείνη της οποίας κάθε σημείο βρίσκεται σε τόση απόσταση από το πλησιέστερο σημείο της γραμμής βάσης, όσο είναι και το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Η νοητή ή φυσική γραμμή από την οποία μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, ονομάζεται γραμμή βάσης.

Το άρθρο 5 του Διεθνούς Δικαίου, ορίζει ως γραμμή βάσης την φυσική ακτογραμμή. Όταν αυτή παρουσιάζει γεωγραφικές ιδιομορφίες, τότε εφαρμόζεται η ευθεία γραμμή, η οποία ενώνει διάφορα σημεία της φυσικής ακτογραμμής. Ως φυσική ακτογραμμή ορίζεται η γραμμή της κατώτατης ρηχίας (το σημείο της ακτής στο οποίο σταματάει η τελευταία φάση της παλίρροιας) κατά μήκος της ακτής, όπως αυτή σημειώνεται στους ναυτικούς χάρτες μεγάλης κλίμακας που αναγνωρίζονται επίσημα από το παράκτιο κράτος.

Η γραμμή αυτή αποκαλείται κανονική γραμμή. Στις περιπτώσεις που η ακτογραμμή κόβεται απότομα, εισχωρεί βαθιά στο έδαφος ή υπάρχει πληθώρα νησιών κατά μήκος των ακτών, δεν είναι εύκολη η εφαρμογή της φυσικής ακτογραμμής. Τότε το Διεθνές Δίκαιο αναγνωρίζει τη δυνατότητα χάραξης ευθειών γραμμών βάσης. Η ευθεία γραμμή βάσης αποτελεί μια μέθοδο χάραξης του εσωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης. Σύμφωνα με αυτή, χαράσσεται μια νοητή γραμμή, η οποία ενώνει διάφορα σημεία της φυσικής ακτογραμμής. Ως ευθεία γραμμή, νοείται η γραμμή της συντομότερης απόστασης μεταξύ των δύο σημείων. Η βασική διαφορά, μεταξύ κανονικής γραμμής βάσης και της ευθείας γραμμής είναι ότι η πρώτη αποτελεί φυσική γραμμή ενώ η δεύτερη νοητή.

Η σύμβαση του Διεθνούς Δικαίου θεσπίζει κανόνες, περιορισμούς και προϋποθέσεις για τη χάραξη των ευθειών γραμμών βάσης. Η Ελλάδα δεν έχει υιοθετήσει ευθείες γραμμές βάσης παρά το γεγονός ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις σε πολλές περιοχές της χώρας.

1.2 ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 8 (1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, ως εσωτερικά ύδατα θεωρούνται τα ύδατα που βρίσκονται προς το εσωτερικό της γραμμής βάσης της χωρικής θάλασσας. Στα εσωτερικά ύδατα περιλαμβάνονται μόνο οι θαλάσσιες εκτάσεις μεταξύ της ακτής και της γραμμής βάση της αιγιαλίτιδας ζώνης, δηλαδή κυρίως οι κόλποι, οι λιμένες και οι εκβολές των ποταμών. Από γεωγραφική άποψη, στα εσωτερικά ύδατα περιλαμβάνονται και τα ύδατα που περικλείονται στο χερσαίο έδαφος, όπως οι ποταμοί, οι λίμνες κ.λπ.

Σύμφωνα με το άρθρο 2(1) Σύμβασης Δικαίου της θάλασσας, το παράκτιο κράτος ασκεί στα εσωτερικά ύδατα πλήρη κυριαρχία. Οποιαδήποτε δραστηριότητα εντός των εσωτερικών υδάτων, διέπεται από τη νομοθεσία του κράτους. Η πλήρης κυριαρχία του παράκτιου κράτους εκτείνεται στο βυθό και το υπέδαφος αλλά και στον εναέριο χώρο υπεράνω των εσωτερικών υδάτων.

Το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης δεν αναγνωρίζεται στα εσωτερικά ύδατα. Μοναδική εξαίρεση του κανόνα, σύμφωνα με το άρθρο 8(2) της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, εάν με την εφαρμογή ευθειών γραμμών βάσης καταστούν εσωτερικά ύδατα θαλάσσιες περιοχές πριν από μια τέτοια χάραξη δεν θεωρούνταν ως εσωτερικά ύδατα, τότε το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης αναγνωρίζεται για τις περιοχές αυτές.⁴

1.3 ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ

---

⁴ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 57

Η αιγιαλίτιδα ζώνη (ή χωρικά ύδατα), είναι η θαλάσσια ζώνη, η οποία εκτείνεται πέρα από την ξηρά και τα εσωτερικά ύδατα και επί της οποίας το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία. Ως ξηρά νοείται τόσο το ηπειρωτικό έδαφος όσο και οιοσδήποτε νησιωτικός σχηματισμός. Η αιγιαλίτιδα ζώνη περιλαμβάνει την υδάτινη στήλη, το βυθό και το υπέδαφος, καθώς και τον υπερκείμενο εναέριο χώρο.

Σύμφωνα με το άρθρο της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, κάθε παράκτιο κράτος έχει δικαίωμα να καθορίζει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης του μέχρι το ανώτατο όριο που αναγνωρίζει το διεθνές δίκαιο. Το όριο αυτό είναι σήμερα 12 ν.μ. μολονότι κατά τη διάρκεια της εξέλιξης του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας υπήρξαν σοβαρές διαφοροποιήσεις. Κανένα κράτος δεν έχει δικαίωμα να ορίσει μεγαλύτερο εύρος αιγιαλίτιδας ζώνης.

Σύμφωνα με το άρθρο 2(1) Σύμβασης Δικαίου της θάλασσας, στην αιγιαλίτιδα ζώνη το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία, από τις γραμμές βάσης στο βυθό, στο υπέδαφος αλλά και στον εναέριο χώρο. Ωστόσο το διεθνές Δίκαιο της θάλασσας περιορίζει την κυριαρχία του παράκτιου κράτους με το θεσμό της αβλαβούς διέλευσης των αλλοδαπών πλοίων, ο οποίος δεν υφίσταται ως προς το έδαφος, το υπέδαφος ή τον εναέριο χώρο. Το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης συνίσταται στην διέλευση των πλοίων τρίτων κρατών μέσα από τα χωρικά ύδατα παράκτιου κράτους χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεσή του.

Σύμφωνα με το άρθρο 18(1) Σύμβασης Δικαίου της θάλασσας, «διέλευση» σημαίνει ναυσιπλοΐα μέσα από την αιγιαλίτιδα ζώνη με σκοπό τον διάπλου της θάλασσας αυτής χωρίς είσοδο στα εσωτερικά ύδατα ή προορισμό σε αγκυροβόλιο ή λιμενικές εγκαταστάσεις έξω από τα εσωτερικά ύδατα, ή την πορεία προς ή την αναχώρηση από τα εσωτερικά ύδατα ή τον προσορμισμό σε αγκυροβόλιο ή λιμενική εγκατάσταση. Εξάλλου η διέλευση πρέπει να είναι συνεχής και ταχεία, ενώ η στάση και η αγκυροβολία επιτρέπονται μόνο όταν αποτελούν συνήθη περιστατικά της ναυσιπλοΐας ή επιβάλλονται από λόγους ανωτέρας βίας ή κινδύνου προκειμένου να παρασχεθεί βοήθεια σε πρόσωπα πλοία ή αεροσκάφη τα οποία βρίσκονται σε κίνδυνο. «Αβλαβής διέλευση» ορίζεται στο άρθρο 19(1), η διέλευση αλλοδαπού πλοίου το οποίο δεν επιχειρεί ενέργειες, οι οποίες

στρέφονται κατά της ειρήνης, της ασφάλειας και της δημόσιας τάξης του παράκτιου κράτους.

1.4 ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΣΑ ΖΩΝΗ

Το 1930, η συνορεύουσα ζώνη εμφανίσθηκε στη Συνδιάσκεψη της Χάγης. Σύμφωνα με το άρθρο 33 Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, η συνορεύουσα ζώνη είναι μια θαλάσσια περιοχή παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης, η οποία δεν δύναται να εκτείνεται πέραν των 24 ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Η μοναδική αρμοδιότητα που αναγνωρίζεται στο παράκτιο κράτος εντός της συνορεύουσας ζώνης είναι «να ασκεί έλεγχο», δηλαδή μια περιορισμένη λειτουργική αρμοδιότητα, χωρίς οιοδήποτε στοιχείο κυριαρχίας ή κυριαρχικού δικαιώματος.

1.5 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΝΗ

Το άρθρο 303(2) σύμβασης Δικαίου της θάλασσας, δημιουργεί μια αρχαιολογική ζώνη, η οποία έχει αυτοτελή χαρακτήρα και διακρίνεται από την γενικότερη έννοια της συνορεύουσας στην οποία παραπέμπει. Θεσπίζει ένα τεκμήριο υπέρ του παράκτιου κράτους, σύμφωνα με το οποίο, τα αρχαιολογικά και ιστορικά αντικείμενα που ανελκύονται στο βυθό της ζώνης των 24 ν.μ. θεωρούνται ως ανευρεθέντα εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ - ΓΕΩΛΟΓΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ

Η υφαλοκρηπίδα αποτελεί ένα γεωλογικό φαινόμενο. Το χερσαίο έδαφος, μετά την επαφή του με τη θάλασσα στις ακτές, συνεχίζεται κάτω από την επιφάνειά της και αποτελεί το βυθό. Ο βυθός που είναι η φυσική προέκταση της ξηράς κάτω από τη θάλασσα, εκτείνεται σε ποικίλα βάθη από την ακτή και έχει το χαρακτηριστικό μιας κατωφέρειας, η οποία συνεχίζεται μέχρι το σημείο όπου σημειώνεται μια απότομη κλίση προς την ωκεάνια άβυσσο. Τα διάφορα τμήματα του βυθού από την ακτή μέχρι την ωκεάνια άβυσσο έχουν στη γεωλογία ποικίλες ονομασίες, κατά κανόνα ανάλογα με το βάθος. Όλη η περιοχή του βυθού από τις ακτές μέχρι το σημείο της κλίσης προς την ωκεάνια άβυσσο ονομάζεται υφαλοπλαίσιο. Το υφαλοπλαίσιο διαιρείται σε τρία τμήματα. Το πρώτο τμήμα που αρχίζει από την ακτή και συνεχίζεται μέχρι το σημείο όπου σημειώνεται μια σημαντική κλίση του πυθμένα, ονομάζεται στην γεωλογία, υφαλοκρηπίδα. Το σημείο αυτό κατά κανόνα βρίσκεται σε απόσταση 42-45 μιλίων από την ακτή, ανάλογα με τις περιοχές και το μέγιστο βάθος του είναι περίπου 150-200 μέτρα. Στο σημείο αυτό που τελειώνει η γεωλογική υφαλοκρηπίδα, δηλαδή στο σημείο που σημειώνεται σημαντική μεταβολή στην κλίση του πυθμένα, αρχίζει το δεύτερο γεωλογικό τμήμα του υφαλοπλαισίου που ορίζεται από τη γωνία κλίσης του βυθού σε σχέση με το βάθος. Το τμήμα αυτό ονομάζεται υφαλοπρανές και εκτείνεται 10-20 μίλια από το σημείο που τελειώνει η γεωλογική υφαλοκρηπίδα. Ακολουθεί το ηπειρωτικό ανύψωμα, το οποίο εκτείνεται σε έκταση των 620 μιλίων από το τέλος του υφαλοπρανούς και ακολουθεί η ωκεάνια άβυσσος, που είναι μια σχετικά επίπεδη περιοχή, της οποίας το μέγιστο βάθος είναι στον Ειρηνικό Ωκεανό και είναι 11.034 μέτρα.⁵

Ο γεωλογικός ορισμός της υφαλοκρηπίδας περιλαμβάνει περιοχές του βυθού, όπως το βυθό της αιγιαλίτιδας ζώνης, οι οποίες δεν αποτελούν υφαλοκρηπίδα από νομική άποψη. Αντιστοίχως, η νομική έννοια της υφαλοκρηπίδας, περιλαμβάνει περιοχές, όπως το

---

⁵ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.128-129

υφαλοπρανές και το ηπειρωτικό ανύψωμα, οι οποίες δεν αποτελούν υφαλοκρηπίδα από γεωλογική άποψη.

Το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας βάσει του γεωμορφολογικού κριτηρίου , επιτρέπει στο κράτος να καθορίσει την υφαλοκρηπίδα του μέχρι το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου ανεξαρτήτως της απόστασης από την ακτή, δηλαδή πέραν των 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης.

Η Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας επιβάλλει συγκεκριμένο τρόπο καθορισμού του εξωτερικού ορίου του υφαλοπλαισίου σε κάθε περίπτωση που το παράκτιο κράτος προτίθεται να διεκδικήσει κυριαρχικά δικαιώματα πέραν των 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης. Το άρθρο 76(4) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας υποχρεώνει το παράκτιο κράτος να εφαρμόσει για τη χάραξη του εξωτερικού ορίου μια σειρά από γεωλογικά κριτήρια και μεθόδους. Η ουσία των μεθόδων αυτών είναι ο καθορισμός σταθερών σημείων στο όριο του υφαλοπλαισίου και η χάραξη ευθειών γραμμών που συνδέουν τα σημεία αυτά. Το συνολικό μήκος των ευθειών γραμμών δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 60 ν.μ. και αποτελεί το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας. Σε κάθε περίπτωση, το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 350 ν.μ. από τις γραμμές βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης, εκτός εάν υπάρχουν γεωλογικά χαρακτηριστικά όπως τα υποθαλάσσια υψώματα. Εναλλακτικά το εξωτερικό όριο δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 100 ν.μ. από το ισοβαθές των 2.500 μέτρα.

Προκειμένου να υπάρξει ο απαραίτητος έλεγχος κατά την χάραξη των εξωτερικών ορίων της υφαλοκρηπίδας με βάση το γεωμορφολογικό κριτήριο, η Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας ίδρυσε την Επιτροπή για τα όρια της υφαλοκρηπίδας που αποτελείται από 21 μέλη και διέπεται από τις διατάξεις του ομώνυμου Παραρτήματος II στη Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας.

Στην υπόθεση της Εδαφικής Διαφοράς και Θαλάσσιας Οριοθέτησης Νικαράγουα-Κολομβίας το Διεθνές Δικαστήριο αρνήθηκε να λάβει υπόψη του την διεκδίκηση της Νικαράγουα για υφαλοκρηπίδα πέραν του ορίου των 200 ν.μ., παραπέμποντας στην απόφασή του στην υπόθεση της Εδαφικής Διαφοράς και Θαλάσσιας Οριοθέτησης

Νικαράγουα-Ονδούρας και υπογραμμίζοντας ότι οιαδήποτε διεκδίκηση υφαλοκρηπίδας πέραν του ορίου των 200 ν.μ. πρέπει να είναι σύμφωνη με το άρθρο 76 Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας και να έχει εξετασθεί από την Επιτροπή για τα όρια της υφαλοκρηπίδας.

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΜΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΤΗΝ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ

Την ιδιαιτερότητα του νομικού θεσμού της υφαλοκρηπίδας έναντι του γεωλογικού στοιχείου, διαπίστωσε και το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης, κρίνοντας ότι η υφαλοκρηπίδα είναι ένας θεσμός του διεθνούς δικαίου, ο οποίος αν και είναι συνδεδεμένος με ένα φυσικό γεγονός δεν πρέπει να ταυτίζεται με τον όρο υφαλοκρηπίδα σε άλλες επιστήμες.

Η νομική έννοια της υφαλοκρηπίδας περιλαμβάνει κάθε περιοχή του βυθού που βρίσκεται σε κάποια σχέση με τις ακτές ενός γειτονικού κράτους, ανεξαρτήτως αν παρουσιάζει τα ειδικά χαρακτηριστικά που ένας γεωγράφος θα απέδιδε σε μια υφαλοκρηπίδα.

Μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το Διεθνές Δίκαιο δεν περιελάμβανε αντίστοιχες ρυθμίσεις για το βυθό της θάλασσας. Τα πρώτα προβλήματα σχετικά με την εκμετάλλευση του βυθού και του υπεδάφους εμφανίστηκαν σε σχέση με τις γεωτρήσεις στη δεκαετία του '20, καθώς και σε σχέση με την αλιεία ορισμένων καθιστικών ειδών.

Στη δεκαετία του '40 αναπτύχθηκε σημαντικά η τεχνολογία σχετικά με την άντληση του πετρελαίου αλλά και μεταλλευμάτων από περιοχές του βυθού πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης. Πρωτοπόρος οι Η.Π.Α έκριναν ότι η νομική αβεβαιότητα αποθάρρυνε μεγάλες επενδύσεις στον τομέα αυτό. Ο Πρόεδρος των Η.Π.Α, Χ. Τρούμαν την 28^η Σεπτεμβρίου 1945, εξέδωσε την υπ' αρ. 2667 Διακήρυξη με τίτλο «Πολιτική Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με τους φυσικούς πόρους του υπεδάφους και του θαλάσσιου βυθού της υφαλοκρηπίδας», που σήμερα θεωρείται η ιστορική αφετηρία της νομικής ρύθμισης της υφαλοκρηπίδας.

Τα σημαντικά στοιχεία της Διακήρυξης Τρούμαν ήταν τα εξής:

Α) Δεν περιείχε διεκδίκηση πλήρους εδαφικής κυριαρχίας επί της υφαλοκρηπίδας.

Β)Θεμελίωσε το δικαίωμα του παράκτιου κράτους, στο γεγονός ότι η υφαλοκρηπίδα αποτελεί τη φυσική προέκταση του ηπειρωτικού εδάφους.

Γ)Εισηγάγε την έννοια των «αρχών ευθυδικίας» στην οριοθέτηση.

Δ)Τέλος, για πρώτη φορά αντιμετώπισε την υφαλοκρηπίδα, ως νέο νομικό θεσμό.⁶

Μεταξύ των 1945 και 1950 υπήρξε έντονη θεωρητική αμφισβήτηση για τη θεμελίωση και τη νομική φύση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας. Ο βρετανός διεθνολόγος J. Brierly εισήγαγε την αντίληψη ότι η υφαλοκρηπίδα ανήκε αυτοδικαίως στο παράκτιο κράτος. Η Επιτροπή του Διεθνούς Δικαίου το 1953 εισήγαγε την έννοια των «κυριαρχικών δικαιωμάτων», προκειμένου να γεφυρώσει την βρετανική άποψη «περί κυριαρχίας» με την αμερικανική άποψη της Διακήρυξης Τρούμαν περί «δικαιοδοσίας και ελέγχου».

Η πρώτη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας στις 29 Απριλίου 1958 στη Γενεύη υιοθέτησε τη Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα, με 12 άρθρα. Σύμφωνα με το άρθρο 1 εδαφ. α', ως υφαλοκρηπίδα νοείται ο βυθός και το υπέδαφος των υποθαλάσσιων περιοχών που γειτνιάζουν με την ακτή, αλλά βρίσκονται πέρα από το όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης, έως το βάθος των 200 μ. ή πέρα από αυτό το όριο ως το σημείο που το βάθος των υπερκείμενων υδάτων επιτρέπει την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των εν λόγω περιοχών. Η Σύμβαση της Γενεύης προκειμένου να προσδιορίσει την υφαλοκρηπίδα ως αντικείμενο κυριαρχικών δικαιωμάτων υιοθετεί το κριτήριο του ισοβαθούς των 200μ. και ο κριτήριο της εκμετάλλευσης. Ταυτόχρονα με το νομικό ορισμό της υφαλοκρηπίδας, η Σύμβαση της Γενεύης καθιέρωσε την έννοια των κυριαρχικών δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους, ως αποκλειστικών δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης. Καθιερώθηκε η έννοια του συμφυούς των κυριαρχικών δικαιωμάτων με την εγγύηση του παράκτιου κράτους προς την υφαλοκρηπίδα. Τέλος συμπεριέλαβε τους ζώντες καθιστικούς οργανισμούς στο αντικείμενο τη εκμετάλλευσης, διευρύνοντας τη διακήρυξη Τρούμαν.

---

⁶ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.131-133

Η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της 20^{ης} Φεβρουαρίου του 1969 στην υπόθεση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας, αποτέλεσε σταθμό στην εξέλιξη του θεσμού της υφαλοκρηπίδας.

A) Ενσωμάτωσε την αντίληψη του γεωλογικού δεσμού μεταξύ του εδάφους του παράκτιου κράτους και της υφαλοκρηπίδας, η οποία κατ' ουσίαν, αποτελεί προέκταση ή συνέχεια του χερσαίου εδάφους κάτω από τη θάλασσα.

B) Η θεωρία ότι τα κυριαρχικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας θεμελιώνονται στη διάχυση της κυριαρχίας επί του χερσαίου εδάφους στις παρακείμενες θαλάσσιες περιοχές.

Γ) Η διαπίστωση ότι ο νομικός τίτλος του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας υφίσταται *ipso jure* και *ab initio* και ότι είναι αποκλειστικός και ανεξάρτητος από οποιαδήποτε πράξη κατάληψης ή κατοχής.

Στις 19 Δεκεμβρίου 1978 το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας το Δικαστήριο έκρινε ότι τα δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας είναι από νομική άποψη τόσο απόρροια όσο και αυτόματο παρεπόμενο της εδαφικής κυριαρχίας του παράκτιου κράτους. Συνεπώς, το εδαφικό καθεστώς ενός παράκτιου κράτους συμπεριλαμβάνει *ipso jure* τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης της υφαλοκρηπίδας την οποία δικαιούται σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

Στις αρχές της δεκαετίας του '70, ο νομικός ορίζοντας σχετικά με το θεσμό της υφαλοκρηπίδας εξακολουθούσε να παρουσιάζει αδιευκρίνιστα σημεία σχετικά με τις οριοθετήσεις.

Το άρθρο 76(1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας εισάγει έναν πολύπλοκο νομικό ορισμό της υφαλοκρηπίδας. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους αποτελείται από το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος των υποθαλάσσιων περιοχών που εκτείνονται πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης σε όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου εδάφους μέχρι το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου ή σε απόσταση 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, στις περιπτώσεις όπου το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου δεν εκτείνεται μέχρι αυτή την απόσταση. Ήδη από τη Σύμβαση της Γενεύης υπήρχε διαφοροποίηση της

νομικής έννοιας της υφαλοκρηπίδας με τα γεωλογικά δεδομένα. Στο πλαίσιο της σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, ο καθορισμός της υφαλοκρηπίδας από το παράκτιο κράτος μπορεί να γίνει με επιλογή μεταξύ δύο κριτηρίων:

A) του κριτηρίου της απόστασης και

B) του γεωμορφολογικού κριτηρίου, εφόσον συντρέχουν οι γεωλογικές προϋποθέσεις.

Σε κάθε περίπτωση, δηλαδή ανεξάρτητα από το κριτήριο που θα υιοθετηθεί, η υφαλοκρηπίδα –ως νομικός θεσμός- αρχίζει από το σημείο του βυθού που αντιστοιχεί στο εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης. Και τούτο διότι ο βυθός της αιγιαλίτιδας ζώνης εμπίπτει στην πλήρη κυριαρχία του παράκτιου κράτους.

Όσον αφορά το κριτήριο απόστασης, η υφαλοκρηπίδα εκτείνεται σε όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου εδάφους κάτω από την θάλασσα σε μια απόσταση 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης. Η μέτρηση της απόστασης γίνεται στην επιφάνεια της θάλασσας. Συνεπώς, ανεξάρτητα από οιαδήποτε γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά, σε κάθε περίπτωση, η υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους εκτείνεται μέχρι τα 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης, σε μία απόσταση, δηλαδή, η οποία συμπίπτει με το μέγιστο εύρος της ΑΟΖ.

Με βάση το κριτήριο της απόστασης, η νομική έννοια της υφαλοκρηπίδας έχει κατ' αρχήν πρακτική σημασία μόνον εφόσον το παράκτιο κράτος δεν έχει κηρύξει ΑΟΖ, δεδομένου ότι το εξωτερικό όριο της ΑΟΖ συμπίπτει με εκείνο της υφαλοκρηπίδας και το παράκτιο κράτος διαθέτει κυριαρχικά δικαιώματα στο θαλάσσιο βυθό της ΑΟΖ. Στις περιπτώσεις που υφίσταται ΑΟΖ, η νομική έννοια της υφαλοκρηπίδας έχει πρακτική σημασία όταν το υφαλοπλαίσιο εκτείνεται πέρα από τα 200 ν.μ., οπότε θα εφαρμοσθεί το γεωμορφολογικό κριτήριο.

2.3 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ

Το 1953, η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου, δημιούργησε την έννοια των «κυριαρχικών δικαιωμάτων» προκειμένου να εναρμονίσει τις διάφορες αντιλήψεις της εποχής σχετικά με τη φύση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα. Η ορολογία αυτή υιοθετήθηκε από τη Σύμβαση της Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα στο άρθρο 2(1) και καθιερώθηκε στο νομικό λεξιλόγιο του Δικαίου της Θάλασσας. Τον ίδιο όρο υιοθετεί και το άρθρο 77(1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, το οποίο ορίζει ότι το παράκτιο κράτος ασκεί επί της υφαλοκρηπίδας κυριαρχικά δικαιώματα.

Προκειμένου να αντιληφθούμε την έννοια των κυριαρχικών δικαιωμάτων πρέπει να τη διακρίνουμε από την έννοια της κυριαρχίας. Κυριαρχικό δικαίωμα σημαίνει δικαίωμα ειδικού σκοπού (συνήθως λειτουργικού), συγγενές προς την εδαφική κυριαρχία, αλλά με μια ουσιαστική διαφορά: η εδαφική κυριαρχία συνεπάγεται δυνατότητα άσκησης όλων των αρμοδιοτήτων του κράτους, ενώ το κυριαρχικό δικαίωμα είναι σαφώς περιορισμένο και αφορά συγκεκριμένους σκοπούς. Η εδαφική κυριαρχία εξάλλου είναι άμεσα συνυφασμένη με την αποτελεσματική άσκησή της, ενώ το κυριαρχικό δικαίωμα δεν εξαρτάται από την άσκησή του.

2.4 ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ

Η Σύμβαση της Γενεύης, υιοθέτησε από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου του 1953, την έννοια των κυριαρχικών δικαιωμάτων για την υφαλοκρηπίδα στο άρθρο 2(1) και καθιερώθηκε στο νομικό λεξιλόγιο της θάλασσας. Στην υφαλοκρηπίδα τα παράκτια κράτη δεν ασκούν πλήρη κυριαρχία, όπως στην αιγιαλίτιδά τους ζώνη, αλλά μόνο τα κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών της πόρων, δηλαδή για

καθαρά οικονομικούς λόγους. Τα κυριαρχικά δικαιώματα που ασκεί το παράκτιο κράτος επί της υφαλοκρηπίδας είναι αποκλειστικά, δηλαδή κανένα άλλο κράτος δεν μπορεί να τα διεκδικήσει, έστω και αν το παράκτιο κράτος δεν ασκεί τα δικαιώματά τους στην πράξη. Με άλλα λόγια τα κυριαρχικά του δικαιώματα, δεν εξαρτώνται από την πραγματική ή ιδεατή κατοχή ή από οιαδήποτε ρητή διακήρυξη.

Εκτός από τα κυριαρχικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας του παράκτιου κράτους με σκοπό την εξερεύνηση και την εκμετάλλευση των φυσικών της πόρων, επιπρόσθετα, ασκεί το δικαίωμα των γεωτρήσεων και της τοποθέτησης τεχνητών νήσων, εγκαταστάσεων και άλλων κατασκευών στην υφαλοκρηπίδα.

Το άρθρο 78 Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας θέτει τους κάτωθι περιορισμούς στην άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους επί της Υφαλοκρηπίδας:

A) Τα κυριαρχικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας δεν θίγουν το νομικό καθεστώς των υπερκείμενων υδάτων και του εναέριου χώρου.

B) Η άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα δεν πρέπει να παραβιάζει ή να παρενοχλεί αδικαιολόγητα τη ναυσιπλοΐα ή άλλα δικαιώματα και ελευθερίες των άλλων κρατών, όπως οι ελευθερίες και τα δικαιώματα αυτά προβλέπονται από τη Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας.

Γ) Στις περιπτώσεις που το παράκτιο κράτος έχει θεσπίσει ΑΟΖ, το άρθρο 56(2) της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας ορίζει ότι κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του και την εκτέλεση των υποχρεώσεών του, το παράκτιο κράτος θα λαμβάνει υπόψη του τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών και θα ενεργεί σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης.

Σύμφωνα με το άρθρο 77(1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, το παράκτιο κράτος ασκεί επί της υφαλοκρηπίδας κυριαρχικά δικαιώματα για το σκοπό της εξερεύνησής της. Ήδη από τη Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα είχε καταστεί σαφές ότι τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παράκτιο κράτος περιλαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που είναι απαραίτητα και συνδέονται με την έρευνα και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας. Θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έννοια της εξερεύνησης της

υφαλοκρηπίδας αναφέρεται στην αναζήτηση και έρευνα υδρογονανθράκων και των άλλων φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας, συμπεριλαμβανομένων των καθιστικών ειδών, όπως αυτά προσδιορίζονται στο άρθρο 77(4) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας.⁷

2.5 ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 77(1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας «το παράκτιο κράτος ασκεί επί της υφαλοκρηπίδας κυριαρχικά δικαιώματα για τον σκοπό της εξερεύνησής της...» Βάσει μιας γραμματικής ερμηνείας θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η εν λόγω διάταξη αναγνωρίζει στο παράκτιο κράτος κυριαρχικό δικαίωμα για την εξερεύνηση της υφαλοκρηπίδας «για οιονδήποτε σκοπό», συμπεριλαμβανομένης π.χ. της αρχαιολογικής έρευνας. Ωστόσο, η ερμηνεία αυτή δεν είναι η κρατούσα. Ήδη από τη Σύμβαση της Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα είχε καταστεί σαφές ότι «τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παράκτιο κράτος περιλαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που είναι απαραίτητα και συνδέονται με την έρευνα και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας».

Θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έννοια της «εξερεύνησης» της υφαλοκρηπίδας αναφέρεται στην αναζήτηση και έρευνα υδρογονανθράκων και των άλλων φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας, συμπεριλαμβανομένων των καθιστικών ειδών, όπως αυτά προσδιορίζονται στο άρθρο 77(4) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας. Όσον αφορά τη διενέργεια «θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας» επί της υφαλοκρηπίδας, απαιτείται η συναίνεση του παράκτιου κράτους.

Σύμφωνα με το άρθρο 77(4) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, ως «φυσικοί πόροι» της υφαλοκρηπίδας νοούνται οι ορυκτοί και άλλοι μη ζώντες πόροι του βυθού και του υπεδάφους, καθώς επίσης και οι ζώντες οργανισμοί που ανήκουν στα καθιστικά είδη.

---

⁷ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 149-151

Όσον αφορά τους μη ζώντες φυσικούς πόρους της υφαλοκρηπίδας, πέραν του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στους υδρίτες, τα υδροθερμικά πεδία και τα ηφαίστεια ιλύος (μελλοντικές πηγές ενέργειας). Ειδικότερα:

Α)Οι υδρίτες είναι ενυδατωμένοι υδρογονάνθρακες (κυρίως μεθανίου, οι οποίοι αποτώνται σε μεγάλα βάθη, από 200 έως 2.500 μέτρα, όπου επικρατούν συνθήκες υψηλή πίεσης και χαμηλής θερμοκρασίας, αλλά όταν βρεθούν σε διαφορετικές συνθήκες πίεσης και θερμοκρασίας αποσυντίθεται και ο πάγος γίνεται νερό μειωμένου του όγκου του, ενώ το μεθάνιο αποκτά ως αέριο όγκο 164 φορές μεγαλύτερο.

Β)Τα υδροθερμικά πεδία είναι υπέρθερμα αέρια και υδροθερμικά ρευστά τα οποία εξέρχονται από το φλοιό της γης, αποθέτουν πολυμεταλλικά σουλφίδια και θειικά άλατα δημιουργώντας καμινάδες. Υδροθερμικά πεδία απαντώνται σε πολλά μέρη της Ελλάδας, όπως στη Σαντορίνη, στη Μήλο και στη Νίσυρο.

Γ)Τα ηφαίστεια ιλύος είναι κρατήρες από τους οποίους διαφεύγουν φυσικά αέρια (κυρίως μεθάνιο, άζωτο και διοξείδιο του άνθρακα) με μεγάλη δύναμη συμπαρασύροντας τα πετρώματα των πλευρικών τοιχωμάτων από τα οποία διέρχονται.

Παρά το γεγονός ότι δεν αποτελούν σήμερα εκμεταλλεύσιμο ενεργειακό πόρο έχει προταθεί η αξιοποίησή τους ως εναλλακτική πηγή φυσικού αερίου, ενώ πρόσφατα η εταιρεία Japan Oil, Gas and Metals National Corporation ανακοίνωσε ότι πέτυχε να εξορύξει πειραματικά μεθάνιο από κοιτάσματα υδριτών και ότι η εμπορική τους εκμετάλλευση αναμένεται να λάβε χώρα σε έξι χρόνια.

Το άρθρο 81 Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, ορίζει ότι το παράκτιο κράτος έχει το «αποκλειστικό» δικαίωμα να εξουσιοδοτεί και να ρυθμίζει τις γεωτρήσεις επί της υφαλοκρηπίδας «για όλους τους σκοπούς». Η φράση «για όλους τους σκοπούς» επεκτείνει το δικαίωμα των γεωτρήσεων και για σκοπούς πέραν της εξερεύνησης και της εκμετάλλευσης της υφαλοκρηπίδας.

Το κυριαρχικό δικαίωμα του παράκτιου κράτους να εκμεταλλεύεται τους φυσικούς πόρους της υφαλοκρηπίδας τους, δεν διαλαμβάνει τις αρχαιότητες και άλλα πολιτιστικά αγαθά που βρίσκονται στο βυθό. Δεν απαιτείται η συναίνεση του παράκτιου κράτους για τη

διενέργεια αρχαιολογικής έρευνας στην υφαλοκρηπίδα. Στην πράξη πάντως, πολλά κράτη απαιτούν τουλάχιστον γνωστοποίηση της πρόθεσης διενέργειας αρχαιολογικής έρευνας στις αρμόδιες αρχές τους, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι δεν θα παραβιασθούν τα κυριαρχικά τους δικαιώματα για εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας.

Σε καμία περίπτωση, δεν πρέπει να υποτιμηθεί ο θεσμός της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης και η συνακόλουθη επέκταση της δικαιοδοσίας του παράκτιου κράτους σε μια περιοχή μεγίστου εύρους 200 ν.μ. από τις ακτές του. Άλλωστε, ενώ η εκμετάλλευση παραδοσιακών πηγών ενέργειας, όπως το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, αλλά και «μελλοντικών» πηγών, όπως οι υδρίτες, τα υδροθερμικά πεδία και ενδεχομένως τα ηφαίστεια ιλύος, είναι δυνατή υπό το υφιστάμενο καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, για την εκμετάλλευση της αιολικής και της κυματικής ενέργειας απαιτείται η κήρυξη ΑΟΖ, όταν πρόκειται φυσικά για περιοχές εκτός χωρικών υδάτων.

2.6 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΓΕΩΤΡΗΣΕΩΝ

Το άρθρο 81 της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, ορίζει ότι το παράκτιο κράτος έχει το «αποκλειστικό» δικαίωμα να εξουσιοδοτεί και να ρυθμίζει τις γεωτρήσεις επί της υφαλοκρηπίδας «για όλους τους σκοπούς». Η φράση «για όλους τους σκοπούς», επεκτείνει το δικαίωμα των γεωτρήσεων και για σκοπούς πέραν της εξερεύνησης και της εκμετάλλευσης της υφαλοκρηπίδας. Συνεπώς, θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι η διενέργεια γεωτρήσεων από τρίτο κράτος στο πλαίσιο της πόντισης θαλάσσιου αγωγού επί της υφαλοκρηπίδας, σύμφωνα με το άρθρο 79(1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, υπόκειται στον αποκλειστικό έλεγχο και ενδεχομένως στη διακριτική ευχέρεια του παράκτιου κράτους. Είναι προφανές ότι η εν λόγω ερμηνεία θα δημιουργούσε πολλά προβλήματα στην πράξη, εφόσον ενδεχομένη μη έγκριση της γεώτρησης από το παράκτιο κράτος θα ισοδυναμούσε κατ' ουσίαν με αναίρεση του δικαιώματος πόντισης του αγωγού.

Σπανίως, ωστόσο, οι τεχνικές διάνοιξης ορυγμάτων ή εκσκαφής τάφρου για την εγκατάσταση ενός υποθαλάσσιου αγωγού, ενέχουν γεωτρήσεις.

2.7 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΕΧΝΗΤΩΝ ΝΗΣΩΝ, ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

Σχετικό προς το δικαίωμα των γεωτρήσεων είναι το αποκλειστικό δικαίωμα του παράκτιου κράτους να κατασκευάζει, εξουσιοδοτεί και ρυθμίζει την κατασκευή, λειτουργία και χρήση των εγκαταστάσεων για την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας (εξέδρες, δεξαμενές αποθήκευσης κ.τ.λ.) και να καθιερώνει ζώνες ασφαλείας 500 μέτρων γύρω από τις εγκαταστάσεις αυτές. Σύμφωνα με το άρθρο 60 Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας που αφορά τη δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους επί των τεχνητών νήσων, εγκαταστάσεων και κατασκευών στην ΑΟΖ, εφαρμόζεται *mutatis mutandis* για τις τεχνητές νήσους, εγκαταστάσεις και κατασκευές στην υφαλοκρηπίδα.

Ωστόσο, το παράκτιο κράτος οφείλει να απέχει από την τοποθέτηση των εν λόγω εγκαταστάσεων, εάν θα παρεμποδίζεται η χρήση θαλάσσιων οδών απαραίτητων για τη διεθνή ναυσιπλοΐα. Σύμφωνα με τα άρθρα 60(3) και 80 Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, προβλέπεται η μερική απομάκρυνση και ορίζεται ότι οι εγκαταστάσεις, οι οποίες έχουν εγκαταλειφθεί ή δεν χρησιμοποιούνται να απομακρύνονται για λόγους ασφαλείας της ναυσιπλοΐας, λαμβάνοντας υπόψη τα γενικώς αποδεκτά διεθνή πρότυπα.

2.8 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΡΙΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΥΠΟΒΡΥΧΙΩΝ ΚΑΛΩΔΙΩΝ ΚΑΙ ΑΓΩΓΩΝ

Το δικαίωμα πόντισης υποθαλάσσιων αγωγών συνδέεται άμεσα με την ενεργειακή πολιτική και αποτελεί αντικείμενο δημόσιας συζήτησης στην Ελλάδα αναφορικά με το ενδεχόμενο κατασκευής υποθαλάσσιου αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου από την Κύπρο και το Ισραήλ προς την Ελλάδα (Κρήτη), μετά τον εντοπισμό των κοιτασμάτων «Tamar» και «Leviathan» επί ισραηλινής υφαλοκρηπίδας και του κοιτάσματος «Αφροδίτη» επί κυπριακής υφαλοκρηπίδας /ΑΟΖ.

Σύμφωνα με το άρθρο 87(1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, η πόντιση υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών αποτελεί ελευθερία της ανοικτής θάλασσας, την οποία δικαιούνται να ασκήσουν όλα τα κράτη «τηρουμένων, ωστόσο, των διατάξεων του Μέρους VI της Σύμβασης περί υφαλοκρηπίδας». Το άρθρο 79(1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, προβλέπει ότι όλα τα κράτη έχουν δικαίωμα να τοποθετούν υποβρύχια καλώδια και αγωγούς στην υφαλοκρηπίδα, ενώ στο άρθρο 79(2) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, ορίζεται ρητά ότι το παράκτιο κράτος δεν μπορεί να εμποδίζει την τοποθέτηση ή συντήρηση αυτών των καλωδίων και αγωγών.

Ο γενικός αυτός κανόνας, υπόκειται σε μια σειρά από περιορισμούς και επιφυλάξεις του παράκτιου κράτους και συγκεκριμένα:

α) Το παράκτιο κράτος δικαιούται να λάβει εύλογα μέτρα, ώστε η τοποθέτηση ή συντήρηση αγωγή και καλωδίων να μην εμποδίζει τα δικαιώματά του για την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας.

β) Όσον αφορά το δικαίωμα πόντισης αγωγών, η χάραξη της πορείας του αγωγού υπόκειται στη συναίνεση του παράκτιου κράτους

γ) Οι εν λόγω ρυθμίσεις δεν θίγουν το δικαίωμα του παράκτιου κράτους να θέτει όρους για την πόντιση καλωδίων και αγωγών που διέρχονται από το έδαφος ή την αιγιαλίτιδα ζώνη του.

δ) Αντιστοίχως δεν θίγεται η δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους επί των καλωδίων και αγωγών που κατασκευάζονται ή χρησιμοποιούνται σε σχέση με την εξερεύνηση της

υφαλοκρηπίδας και της εκμετάλλευσης των φυσικών της πόρων ή την λειτουργία τεχνητών νήσων, εγκαταστάσεων και κατασκευών υπό την δικαιοδοσία του.

Ε) Τέλος, κατά την πόντιση καλωδίων και αγωγών τα κράτη οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους, τους ήδη τοποθετημένους αγωγούς και καλώδια.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι δεν μπορεί να απαγορευθεί η τοποθέτηση υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών στην υφαλοκρηπίδα, εφόσον αναγνωρίζεται ως μια ελευθερία της ανοικτής θάλασσας τόσο στο εθνικό όσο και στο συμβατικό Διεθνές Δίκαιο. Το παράκτιο κράτος επί της υφαλοκρηπίδας του οποίου θα ποντισθεί το καλώδιο ή ο αγωγός, δικαιούται να απαιτήσει την τήρηση ορισμένων όρων για τη διενέργεια των εν λόγω εργασιών, προκειμένου να διασφαλίσει τα κυριαρχικά του δικαιώματα για την εξερεύνηση της υφαλοκρηπίδας και την εκμετάλλευση των φυσικών της πόρων.

Σε περίπτωση που το τρίτο κράτος κατά την άσκηση της εν λόγω ελευθερίας δημιουργήσει με τη συμπεριφορά του προβλήματα στην εθνική ασφάλεια του παράκτιου κράτους ή παραβιάσει τα κυριαρχικά του δικαιώματα του επί της υφαλοκρηπίδας, τίθεται ζήτημα διεθνούς ευθύνης, ενδεχομένως και κατάχρησης δικαιώματος από την πλευρά του, το οποίο θα πρέπει να επιλυθεί βάσει των σχετικών διατάξεων της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα πραγματικά περιστατικά.⁸

⁸ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 153-154

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΟΖ ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ

Μέχρι τα μέσα περίπου του 20^{ου} αιώνα , όλες οι θαλάσσιες περιοχές πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης θεωρούνταν από τη διεθνή κοινότητα ως τμήμα ανοικτής θάλασσας επί της οποίας κανένα κράτος δεν είχε δικαιοδοσία. Με τη Διακήρυξη του Προέδρου των ΗΠΑ, Χ. Τρούμαν στις 28 Σεπτεμβρίου το 1945 και τις δύο Συνδιασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών του 1958 και του 1960 υιοθετείται η αλιευτική ζώνη, η οποία αποτελεί τμήμα της ανοικτής θάλασσας. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους είναι ειδικά και αφορούν αποκλειστικά την αλιεία. Αντίθετα η ΑΟΖ έχει ευρύτερο περιεχόμενο και υπόκειται σε ειδικό νομικό καθεστώς.

Ως ΑΟΖ ορίζεται η πέραν και παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης θαλάσσια περιοχή, το εύρος της οποίας δεν δύναται να υπερβαίνει τα 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Εντός της ΑΟΖ, το παράκτιο κράτος ασκεί συγκεκριμένες αρμοδιότητες, κυρίως για οικονομικούς σκοπούς.

Η ΑΟΖ δεν αποτελεί τμήμα της ανοικτής θάλασσας, αλλά ζώνη *sui generis*. Διέπεται δηλαδή , σύμφωνα με το άρθρο 55 Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας από ένα «ειδικό καθεστώς», το οποίο δεν ταυτίζεται ούτε με το καθεστώς της κυριαρχίας της αιγιαλίτιδας ζώνης, αλλά ούτε και με το καθεστώς ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας. Πρόκειται για μια θαλάσσια ζώνη με καθεστώς αμιγώς λειτουργικό, αφενός σε δικαιώματα του παράκτιου κράτους και αφετέρου σε δικαιώματα και ελευθερίες των υπόλοιπων κρατών.

Εντός της ΑΟΖ, τρίτα κράτη έχουν δικαιώματα να ασκούν μόνο τις ελευθερίες τις οποίες αναγνωρίζει ρητά η Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας και αφορούν περιοριστικά τη ναυσιπλοΐα, την υπέρπτηση, την τοποθέτηση υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών, καθώς και άλλες συναφείς με αυτές χρήσεις. Επίσης προβλέπεται αμοιβαίο καθήκον σεβασμού των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του παράκτιου κράτους και τρίτων κρατών. Στις περιπτώσεις που υπάρχει σύγκρουση των συμφερόντων, η διαφορά θα πρέπει να

διευθετηθεί με βάση την αρχή της ευθυδικίας, λαμβάνοντας υπόψη τη σπουδαιότητα των συμφερόντων των μερών, καθώς και της διεθνούς κοινότητας στο σύνολό της.

Εντός της ΑΟΖ το παράκτιο κράτος ασκεί όλα τα κυριαρχικά της δικαιώματα που ασκεί στην υφαλοκρηπίδα. Κυριαρχικά δικαιώματα ως προς την έρευνα, εκμετάλλευση και διατήρηση των φυσικών πόρων των υπερκείμενων υδάτων(αλιευμάτων). Ασκεί δικαιοδοσία, δηλαδή αποκλειστική αρμοδιότητα για την τοποθέτηση και χρησιμοποίηση τεχνητών νήσων και άλλων εγκαταστάσεων, για τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και για τη προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Αναλυτικότερα ο παράκτιο κράτος ασκεί:

Α)Κυριαρχικά δικαιώματα για την έρευνα και εκμετάλλευση των πόρων της ΑΟΖ, ζώντων ή μη, των υπερκείμενων υδάτων και του βυθού, καθώς και κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και οικονομική εκμετάλλευση των ρευμάτων και των υπερκείμενων της θάλασσας ανέμων.

Β)Δικαιοδοσία σχετικά με την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την εγκατάσταση τεχνητών νήσων ή άλλων κατασκευών.

Γ)Άλλα δικαιώματα και υποχρεώσεις που προβλέπονται από τη Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας.

3.2 ΣΧΕΣΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΟΖ

Σε κάθε περίπτωση, η διαφορά μεταξύ των δύο θεσμών είναι σημαντική: Πρώτον τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας υφίστανται *ab initio* και *ipso facto*, ενώ τα αντίστοιχα δικαιώματα στην ΑΟΖ αποκτώνται με ρητή διακήρυξη από το παράκτιο κράτος. Δεύτερον, σύμφωνα με το άρθρο 78(1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, ορίζει ότι τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας δεν

θίγουν το νομικό καθεστώς των υπερκείμενων υδάτων. Τρίτον, οι δύο ζώνες διαφέρουν σημαντικά ως προς την έκτασή τους. Στην περίπτωση της ΑΟΖ, τα 200 ν.μ. αποτελούν το ανώτερο δυνατό εύρος, ενώ στην υφαλοκρηπίδα το ελάχιστο εύρος.

Η σχέση μεταξύ υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ αντιμετωπίστηκε από το Διεθνές Δικαστήριο στην απόφασή του της 3^{ης} Ιουνίου 1985 για την υφαλοκρηπίδα Λιβύης/ Μάλτας. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1982, οι δύο θεσμοί υφαλοκρηπίδα και αποκλειστική οικονομική ζώνη, συνδέονται μεταξύ τους στο σύγχρονο δίκαιο. Εφόσον τα δικαιώματα που διαθέτει ένα κράτος στην υφαλοκρηπίδα του είναι δυνατόν να τα διαθέτει επίσης στο θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης που ενδεχόμενα θεσπίζει, μία από τις σχετικές περιστάσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ενός κράτους είναι η νομικώς επιτρεπτή έκταση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης που ανήκει στο κράτος αυτό. Αυτό σημαίνει ότι μεγαλύτερη σημασία πρέπει να αποδοθεί σε στοιχεία , όπως η απόσταση από την ακτή που είναι κοινά και στις δύο έννοιες. Εξάλλου το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα δικαιώματα στο θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος που συνεπάγεται η αποκλειστική οικονομική ζώνη ορίζονται σε αναφορά με το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας.

Η σχέση της υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ απασχόλησε και το Διεθνές Δικαστήριο του Δικαίου της Θάλασσας στις 14 Μαρτίου 2012 στην υπόθεση της οροθέτησης του Θαλασσίου Συνόρου μεταξύ του Μπαγκλαντές και της Μιανμάρ στον κόλπο της Βεγγάλης, αναφορικά με το ζήτημα των «γκρίζων ζωνών». Η έννοια των «γκρίζων ζωνών», συνδέεται με την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών κρατών με παρακείμενες ακτές , στις περιπτώσεις όπου δεν εφαρμόζεται η αρχή της ίσης απόστασης. Στην περίπτωση αυτό το Διεθνές Δικαστήριο του Δικαίου της Θάλασσας, υπογράμμισε ότι το θαλάσσιο σύνορο οριοθετεί αποκλειστικά τα κυριαρχικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας, εφόσον βρίσκεται πέρα των 200 ν.μ. από τις ακτές του ενός κράτους και συνεπώς δεν τίθεται ζήτημα αλληλο-επικάλυψης των ΑΟΖ. Υπενθύμισε ότι το νομικό καθεστώς τη υφαλοκρηπίδας συνυπήρχε πάντα με κάποιο άλλο νομικό καθεστώς στην

περιοχή. Στο πλαίσιο της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, ως αποτέλεσμα της οριοθέτησης, μπορεί επίσης να υφίστανται συντρέχοντα δικαιώματα αποκλειστικής οικονομικής ζώνης ενός άλλου παράκτιου κράτους. Τότε το κάθε κράτος οφείλει να ασκεί τα δικαιώματά του και να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του άλλου.

Οι διαφορές μεταξύ τους, είναι σημαντικές:

A) Σε αντίθεση με την υφαλοκρηπίδα, όπου τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους υπάρχουν *ab initio* (εξ υπαρχής) και *ipso facto* (αυτοδικαίως), τα ομώνυμα δικαιώματα στην ΑΟΖ αποκτώνται μόνο εφόσον υπάρξει υιοθέτηση της ΑΟΖ με ρητή διακήρυξη από το παράκτιο κράτος.

B) Η «αποκλειστικότητα» των κυριαρχικών δικαιωμάτων στην ΑΟΖ δεν έχει ακριβώς το ίδιο περιεχόμενο όπως στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας. Πράγματι, εντός της ΑΟΖ, η Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας αναγνωρίζει παράλληλα δικαιώματα σε τρίτα κράτη, σε περίπτωση αδυναμίας αλιείας από το παράκτιο κράτος του επιτρεπόμενου αλιεύματος, περιορίζοντας με τον τρόπο αυτό τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους *ratione materiae*. Εξαίρεση αποτελεί η άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους στο βυθό και το υπέδαφος της ΑΟΖ. Στην περίπτωση αυτή, το άρθρο 56(3) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας παραπέμπει στις διατάξεις για την υφαλοκρηπίδα, οι οποίες δεν προβλέπουν παρόμοιους περιορισμούς στα δικαιώματα του παράκτιου κράτους.

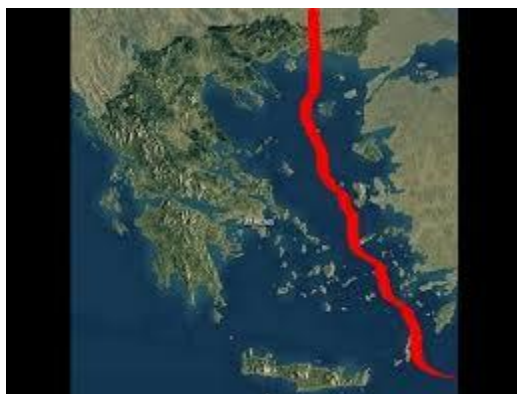
Ο χαρακτηρισμός της ΑΟΖ ως «αποκλειστικής» οφείλεται στο γεγονός ότι μόνο το παράκτιο κράτος έχει την εξουσία να υιοθετήσει μέσα στην ΑΟΖ τα αναγκαία μέτρα για την υλοποίηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών του σχετικά με ζώνη αυτή.

Όσον αφορά τη δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους, μολονότι δεν διευκρινίζεται ο χαρακτήρας της στη Σύμβαση Δικαίου Θάλασσας, θα πρέπει να θεωρηθεί ως αρμοδιότητα μικρότερης «έντασης» από τα κυριαρχικά δικαιώματα. Σε περίπτωση σύγκρουσης ενός κυριαρχικού δικαιώματος του παράκτιου κράτους με άλλα δικαιώματα τρίτων κρατών, λειτουργεί υπέρ του κυριαρχικού δικαιώματος ένα οιονεί τεκμήριο, εφόσον βεβαίως το

αντικείμενο της σύγκρουσης αφορά τους σκοπούς για τους οποίους έχει αναγνωρισθεί το κυριαρχικό δικαίωμα. Αντιθέτως, σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ μιας αρμοδιότητας του παράκτιου κράτους και ενός δικαιώματος τρίτου κράτους, η διαφορά θα επιλυθεί «ισότιμα» με βάση τους γενικούς κανόνες περί επίλυσης των διαφορών.

Σύμφωνα με το άρθρο 56(1) α' Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, εντός της ΑΟΖ το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των «μη ζώντων φυσικών πόρων» των υπερκείμενων υδάτων, του βυθού και του υπεδάφους του. Οι μη ζώντες φυσικοί πόροι, είναι οι ορυκτοί πόροι, κυρίως πετρέλαιο και φυσικό αέριο, αλλά και υδρίτες, υδροθερμικά πεδία και ηφαίστεια ιλύος. Με την εξαίρεση των ρυθμίσεων που αναφέρονται στη «διατήρηση» και «διαχείριση», καθώς και στους φυσικούς πόρους των υπερκείμενων υδάτων, το περιεχόμενο των δικαιωμάτων που αναγνωρίζεται στο παράκτιο κράτος επί των μη ζώντων φυσικών πόρων στην ΑΟΖ ταυτίζεται με το αντίστοιχο περιεχόμενο των δικαιωμάτων που ασκεί επί της υφαλοκρηπίδας. Άλλωστε σύμφωνα με το άρθρο 56(3) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, το παράκτιο κράτος ασκεί εντός της ΑΟΖ κυριαρχικά δικαιώματα στο βυθό και το υπέδαφος, όπως αυτά ισχύουν στην υφαλοκρηπίδα. Ως μη ζώντες πόροι των υπερκείμενων υδάτων εννοούνται τα διάφορα υδρίδια και ιχνοστοιχεία μετάλλων που μπορεί να εξαχθούν από το θαλάσσιο ύδωρ.

Η αντιστοιχία του περιεχομένου των κυριαρχικών δικαιωμάτων που ασκούνται στο βυθό και το υπέδαφος της ΑΟΖ από τη μια μεριά και της υφαλοκρηπίδας από την άλλη, δεν σημαίνει ότι οι δύο ζώνες ταυτίζονται. Η υφαλοκρηπίδα δεν απορροφάται από την ΑΟΖ, ούτε υπάρχει πλήρη σύμπτωση των δύο ζωνών.

3.3 ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΑΟΖ

Σύμφωνα με το άρθρο 56(1)α' Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, εντός της ΑΟΖ το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των «μη ζώντων φυσικών πόρων» των υπερκείμενων υδάτων, του βυθού και του υπεδάφους τους. Ως μη ζώντες πόρους εννοούμε τους ορυκτούς πόρους, κυρίως πετρέλαιο και φυσικό αέριο αλλά και υδρίτες, υδροθερμικά πεδία και ηφαίστεια ύλους. Επίσης, ασκεί δραστηριότητες που αφορούν την οικονομική εξερεύνηση και εκμετάλλευση της ζώνης, όπως είναι η παραγωγή ενέργειας από το νερό, τα ρεύματα και τους ανέμους.

Σύμφωνα με το άρθρο 56(3) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, το παράκτιο κράτος ασκεί εντός της ΑΟΖ κυριαρχικά δικαιώματα στο βυθό και το υπέδαφος, όπως αυτά ισχύουν στην υφαλοκρηπίδα.

Τρεις είναι οι βασικές αρχές που θεσπίζει η Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας σχετικά με τους ζώντες πόρους:

- α) Η υποχρέωση διατήρησης των ζώντων πόρων. Η υποχρέωση αυτή υλοποιείται κυρίως με τον καθορισμό από το παράκτιο κράτος του επιτρεπτού ορίου αλίευσης εντός της ΑΟΖ.
- β) Η υποχρέωση της καλύτερης δυνατής εκμετάλλευσης των ζώντων πόρων από το παράκτιο κράτος.
- γ) Η υποχρέωση προστασίας των ζώντων πόρων.

Βάσει των ανωτέρω διατάξεων, το παράκτιο κράτος καθορίζει το επιτρεπτό όριο αλίευσης των ζώντων πόρων στην ΑΟΖ, υποχρεούται για την προστασία των αλιεύσιμων ειδών στην ΑΟΖ και λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα προστασίας τους ώστε να αποφευχθεί η υπερεκμετάλλευση.

Το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και την εκμετάλλευση της ΑΟΖ και για άλλους οικονομικούς σκοπούς, όπως την παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα (κυματική ενέργεια), τα ρεύματα και τους ανέμους (αιολική ενέργεια).

Τα τελευταία χρόνια δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην αιολική ενέργεια και στη δημιουργία υπεράκτιων αιολικών πάρκων τόσο στο διεθνές όσο και στο κοινοτικό επίπεδο, ενώ ο Ηνωμένο Βασίλειο θέσπισε «ζώνη ανανεώσιμης ενέργειας», το εύρος της οποίας είναι αντίστοιχο με αυτό της ΑΟΖ. Η ιδιαίτερη σημασία που αποδίδει η διεθνής κοινότητα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας διαφαίνεται από το γεγονός ότι αποτέλεσαν αντικείμενο εργασιών της 13^{ης} Συνάντησης της Ανεπίσημης Συμβουλευτικής Διαδικασίας των Η.Ε. για τον ωκεανούς και το Δίκαιο της Θάλασσας.

Όσον αφορά την κυματική ενέργεια, η δυνατότητα συνεισφοράς της στην παγκόσμια αγορά ηλεκτρικής ενέργειας εκτιμάται ότι ανέρχεται στο 10% της παγκόσμιας κατανάλωσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 60(1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, το παράκτιο κράτος έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να τοποθετεί, εξουσιοδοτεί και ρυθμίζει την κατασκευή, λειτουργία και χρήση: α) τεχνητών νήσων, β) εγκαταστάσεων και κατασκευών για τους σκοπούς που προβλέπονται στο άρθρο 56 Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας και για άλλους οικονομικούς σκοπούς και γ) εγκαταστάσεων και κατασκευών που ενδέχεται να εμποδίσουν την άσκηση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους εντός της ΑΟΖ. Το παράκτιο κράτος οφείλει να προβεί στη δέουσα γνωστοποίηση για την κατασκευή των ανωτέρω εγκαταστάσεων και να εξασφαλίσει τη συντήρηση των μέσων σηματοδότησής τους.

Με ρητή διάταξη του άρθρου 60(8) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, ορίζεται ότι οι τεχνητές νήσοι και άλλες εγκαταστάσεις δεν έχουν το καθεστώς των φυσικών νήσων, Συνεπώς: α) δεν έχουν αιγιαλίτιδα ζώνη και β) η παρουσία τους δεν επηρεάζει την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης, της ΑΟΖ ή της υφαλοκρηπίδας.

Τα δικαιώματα αυτά είναι λειτουργικά, δεν συνιστούν εδαφική κυριαρχία και πρέπει να ασκούνται με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη του τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών που κάνουν χρήση της ίδιας θαλάσσιας περιοχής.

Η χρήση της αλιείας και η εκμετάλλευση της φυσικής, ήπιας ενέργειας που προκύπτει από την κίνηση του νερού και των ανέμων, παρέχει μια προστιθέμενη αξία στην ήδη

υπάρχουσα δυνατότητα του παράκτιου κράτους να εκμεταλλεύεται τον θαλάσσιο πλούτο των βυθών και του υπεδάφους, μέσα από τον θεσμό της υφαλοκρηπίδας.⁹

---

⁹ Χρήστος Λ. Ροζάκης, Η αποκλειστική και οικονομική ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο, σελ. 15-21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ

Κάθε παράκτιο κράτος καθορίζει με την εσωτερική του νομοθεσία τα όρια των θαλασσιών ζωνών που το περιβάλλουν μέχρι το ανώτατο όριο που επιτρέπει το διεθνές δίκαιο. Ο προσδιορισμός αυτός είναι αναγκαίος προκειμένου να εξειδικευθούν οι αρμοδιότητες του παράκτιου κράτους και να γίνουν γνωστά στα τρίτα κράτη τα γεωγραφικά όρια των σχετικών αρμοδιοτήτων, μέσα στο πλαίσιο που ορίζει το Διεθνές Δίκαιο. Ο καθορισμός των εξωτερικών ορίων δεν δημιουργεί κατά κανόνα προβλήματα, ιδίως όταν η γεωγραφική θέση συγκεκριμένου παράκτιου κράτους επιτρέπει στην εξάντληση των ανώτατων ορίων μιας θαλάσσιας ζώνης χωρίς αλληλοεπικάλυψη με τις αντίστοιχες ζώνες γειτονικών κρατών. Στις περισσότερες όμως περιπτώσεις, η γεωγραφία της περιοχής δεν επιτρέπει την εξάντληση των ανώτατων ορίων, που προβλέπονται από το Διεθνές Δίκαιο. Έτσι ενώ ένα παράκτιο κράτος δικαιούται να έχει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ. τούτο δεν είναι δυνατό για τα τμήματα των ακτών του που βρίσκονται απέναντι στις ακτές άλλου κράτους και η μεταξύ τους θαλάσσια περιοχή δεν επαρκεί για να εξαντλήσουν αντιστοίχως το μέγιστο εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Το ίδιο συμβαίνει και για τις λοιπές θαλάσσιες ζώνες, όταν οι ακτές γειτονικών κρατών απέχουν μεταξύ τους αποστάσεις μικρότερες από το ανώτατο εύρος της θαλάσσιας ζώνης που δικαιούται το καθένα. Στις περιπτώσεις αυτές, είναι απαραίτητη η χάραξη οριοθετικής γραμμής που θα προσδιορίζει τις αντίστοιχες θαλάσσιες ζώνες.

Σε σχέση με τον καθορισμό των χερσαίων συνόρων, η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών παρουσιάζει ορισμένες δυσχέρειες. Πρώτον, στη θάλασσα δεν υπάρχουν φυσικά στοιχεία, τα οποία θα ήταν δυνατόν να αποτελέσουν οριοθετικά σημεία. Κατ' ανάγκη, συνεπώς, η οριοθέτηση στη θάλασσα γίνεται αποκλειστικά με γεωγραφικές συντεταγμένες. Δεύτερον, ειδικά στις υποθαλάσσιες περιοχές, δεν υπάρχει καν η δυνατότητα διάγνωσης της γεωμορφολογίας του βυθού και του υπεδάφους με γυμνό οφθαλμό. Λόγω ακριβώς αυτών των πραγματικών δυσχερειών οι οριοθετήσεις των θαλασσιών ζωνών αποτελούν ιδιαίτερα πολύπλοκο έργο.

Ειδικά για την υφαλοκρηπίδα είναι νοητή η «οριοθέτηση» μεταξύ παράκτιου κράτους και της διεθνούς κοινότητας. Τούτο αφορά τις περιπτώσεις όπου το παράκτιο κράτος καθορίζει τα εξωτερικά όρια της υφαλοκρηπίδας του πέραν των 200 ν.μ., οπότε οφείλει, σύμφωνα με το άρθρο 76(8) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, να συμμορφωθεί προς τις σχετικές συστάσεις της Επιτροπής για τα όρια της υφαλοκρηπίδας.¹⁰

4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Ιστορικά, οι οριοθετήσεις θαλάσσιων ζωνών άρχισαν με την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης περί τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Η επόμενη ιστορική φάση ήταν η δημιουργία του θεσμού της υφαλοκρηπίδας το έτος 1945 και στη συνέχεια ήταν η ανάγκη οριοθέτησης της υποθαλάσσιας αυτής ζώνης. Οι πρώτοι κανόνες, θεσπίστηκαν με τις Συμβάσεις της Γενεύης του 1958, τις οποίες ακολούθησε μια πλούσια νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου και των Διεθνών Διαιτητικών Δικαστηρίων. Τα άρθρα 74(1) και 83(1) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας περί οριοθέτησης της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας αντιστοίχως, παραπέμπουν ευθέως στο Διεθνές Δίκαιο, το οποίο έχει κυρίως διαμορφωθεί με τη νομολογία και την πρακτική των κρατών.

4.3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

Η κύρια διαδικασία οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών, πραγματοποιείται με συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων παράκτιων κρατών. Η έλλειψη συμφωνίας δεν σημαίνει απαραίτητα την ύπαρξη διαφοράς, καθώς ενδέχεται τα ενδιαφερόμενα κράτη να δέχονται μία γεωγραφική γραμμή ως *de facto* γραμμή οριοθέτησης. Ωστόσο, σε περίπτωση αδυναμίας των κρατών να συμφωνήσουν, δημιουργούνται διεθνείς διαφορές, οι οποίες

---

¹⁰ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.278-280

θεωρούνται ως εξ ορισμού νομικές και επομένως υποκείμενες σε δικαιοδοτικό διακανονισμό, όπως άλλωστε έκρινε και το Διεθνές Δικαστήριο στην απόφασή του για την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου.

Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, η θέσπιση μιας ζώνης δικαιοδοσίας γίνεται με μονομερή πράξη από το παράκτιο κράτος και ισχύει έναντι των άλλων κρατών υπό τον όρο ότι τηρούνται οι εφαρμοστέοι κανόνες του Διεθνούς Δικαίου. Ειδική περίπτωση αποτελεί η υφαλοκρηπίδα, επί της οποίας, τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους υφίστανται *ab initio* και *ipso facto*, δεν απαιτείται δηλαδή, ρητή διακήρυξη από το παράκτιο κράτος για την άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων. Σε περίπτωση που η γεωγραφία της περιοχής δεν επιτρέπει την πλήρη επέκταση του εύρους της θαλάσσιας ζώνης, τίθεται ζήτημα οριοθέτησης με γειτονικά κράτη, η οποία γίνεται κατ' αρχήν με συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών. Τα κράτη συχνά θεσπίζουν ως εξωτερικό όριο των θαλασσίων ζωνών τους τη μέση γραμμή, δηλαδή τη γραμμή κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθενός από τα δύο κράτη. Ειδικότερα για την υφαλοκρηπίδα, ο νομικός τίτλος των παράκτιων κρατών υπάρχει *ipso facto* και *ab initio*. Το γεγονός αυτό το επιβεβαίωσε το Διεθνές Δικαστήριο στην απόφασή του της 20^{ης} Φεβρουαρίου 1969 για την υφαλοκρηπίδα της Βόρειας Θάλασσας όπου προσδιόρισε ότι: «Η οριοθέτηση είναι μια διαδικασία η οποία συνίσταται στον καθορισμό των ορίων μίας περιοχής η οποία ήδη κατ' αρχήν ανήκει στο παράκτιο κράτος και όχι στον καθορισμό εκ νέου μιας τέτοιας περιοχής. Η οριοθέτηση κατά τρόπο δίκαιο δεν είναι με την απόδοση ενός δίκαιου μεριδίου μιας προηγουμένως μη οροθετημένης περιοχής, μολονότι σε ορισμένες περιπτώσεις τα αποτελέσματα θα είναι συγκρίσιμα ή ταυτόσημα».

4.4 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΟΖ

Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 83 Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας καθορίζει τα τρία θεμελιώδη στοιχεία τα οποία συνθέτουν τον βασικό κανόνα των οριοθετήσεων της υφαλοκρηπίδας μεταξύ των κρατών με παρακείμενες ή αντικείμενες ακτές, Τα στοιχεία αυτά είναι:

- α) Η οριοθέτηση με συμφωνία
- β) Η οριοθέτηση με βάση το Διεθνές Δίκαιο
- γ) Οριοθέτηση που θα αποτελεί δίκαιη λύση.

Η υποχρέωση οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας με συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών υπογραμμίζει το γεγονός ότι, όπου οι αξιώσεις στην υφαλοκρηπίδα μεταξύ γειτονικών κρατών αλληλεπικαλύπτονται, η οριοθέτηση δεν μπορεί να γίνει μονομερή πράξη ενός από τα παράκτια κράτη.

Η σύναψη συμφωνίας προϋποθέτει βεβαίως διαπραγματεύσεις με την προοπτική να καταλήξουν σε συμφωνία. Η υποχρέωση διαπραγματεύσεων για τη σύναψη συμφωνίας οριοθέτησης δε σημαίνει βεβαίως και υποχρέωση σύναψης συμφωνίας. Κανένας κανόνας του Διεθνούς Δικαίου δεν επιβάλλει στα κράτη να συμφωνήσουν.

Σύμφωνα με το άρθρο 83(2) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, εάν η συμφωνία οριοθέτησης δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσα σε εύλογο χρονικό πλαίσιο, τα ενδιαφερόμενα κράτη θα προσφύγουν στις διαδικασίες που προβλέπονται στη Σύμβαση σχετικά με την ειρηνική επίλυση διαφορών.

Το άρθρο 83(3) Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, ορίζει ότι τα ενδιαφερόμενα κράτη σε πνεύμα κατανόησης και συνεργασίας θα καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για να συνάψουν προσωρινές διευθετήσεις πρακτικής φύσεως.

Εναλλακτικά, ως προσωρινό μέτρο πρακτικής φύσεως, θα μπορούσε να συμφωνηθεί προσωρινός καθορισμός θαλασσίων συνόρων ή ο σεβασμός της μέσης γραμμής, η οποία εφαρμόζεται από ένα μεγάλο αριθμό παράκτιων κρατών και αναγνωρίζεται από τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα.

Με την καθιέρωση του θεσμού της ΑΟΖ από τη Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας και λόγω στενής σχέσης με την υφαλοκρηπίδα, ετέθη θέμα χάραξης ενιαίου θαλάσσιου ορίου, δηλαδή ενιαίας οριοθέτησης των δύο ζωνών. Κατά μία άποψη, σύμφωνα με τη νομολογία, η γραμμή της υφαλοκρηπίδας συμπίπτει πάντοτε με την οριοθετική γραμμή της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης και αντιστρόφως, ενώ εξυπακούεται ότι τα παράκτια κράτη που έχουν ήδη προβεί σε οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας τους, κατά την οριοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης θα πρέπει να εφαρμόζουν τις ίδιες αρχές και κανόνες ώστε να υπάρχει η ανωτέρω ταύτιση των οριοθετικών γραμμών. Αντιστοίχως, η οριοθετική γραμμή της ΑΟΖ θα πρέπει να ακολουθεί την οριοθετική γραμμή της υφαλοκρηπίδας, επειδή εντός της ΑΟΖ αναγνωρίζονται στο παράκτιο κράτος κυριαρχικά δικαιώματα στο βυθό, όπως αυτά ισχύουν στην υφαλοκρηπίδα. Η νομική φύση των δύο καθεστώτων επιβάλλει την υπεροχή της οριοθετικής γραμμής της υφαλοκρηπίδας.

Ωστόσο, ήδη από το 1985, σε σύνολο 30 περιπτώσεων συμβατικής οριοθέτησης της ΑΟΖ, οι 29 είχαν υιοθετήσει οριοθετική γραμμή που συνέπιπτε με την οριοθετική γραμμή της υφαλοκρηπίδας. Σύμφωνα δε με την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου στην Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας Λιβύης-Μάλτας, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, η κατά το δίκαιο επιτρεπτή έκταση της ΑΟΖ και να αποδίδεται μεγαλύτερη σημασία σε στοιχεία όπως η απόσταση από την ακτή, που είναι κοινά και στις δύο έννοιες.

Στις 16 Μαρτίου του 2001 στην υπόθεση θαλάσσια οριοθέτησης Κατάρ-Μπαχρέιν, το Διεθνές Δικαστήριο αποσαφήνισε το ρόλο και τη λειτουργία του ενιαίου θαλάσσιου ορίου στο σύγχρονο δίκαιο των οριοθετήσεων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, έκρινε ότι το θαλάσσιο όριο ήταν το αποτέλεσμα της οριοθέτησης διαφόρων ζωνών δικαιοδοσίας.

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει ότι στο πλαίσιο Δικαίου της θάλασσας ουδεμία διαφοροποίηση υφίσταται μεταξύ των ημίκλειστων θαλασσών και των άλλων θαλάσσιων περιοχών ως προς τους κανόνες που διέπουν τη θέσπιση και την οριοθέτηση των ζωνών.

Κατά τη διάρκεια της τρίτης συνδιάσκεψης η Τουρκία επιχείρησε να εκμεταλλευτεί την έννοια των κλειστών και ημίκλειστων θαλασσών υποστηρίζοντας ότι στις θάλασσες αυτές

πρέπει να ακολουθούνται ειδικοί κανόνες ως προς την οριοθέτηση και τη θέσπιση των ζωνών δικαιοδοσίας βάσει πάντα της συγκατάθεση των γειτονικών παράκτιων κρατών. Παρά το γεγονός ότι οι προτάσεις της δεν έγιναν αποδεκτές, η υποχρέωση συνεργασίας των παράκτιων κρατών στις κλειστές και ημίκλειστε θάλασσες αποτελεί σήμερα τον πυρήνα της τουρκικής επιχειρηματολογίας έναντι της Ελλάδας, αλλά και της Κύπρου ως προς το ζήτημα της κήρυξης της ΑΟΖ και τη σύναψη συμφωνιών οριοθέτησης με γειτονικά κράτη. Μάλιστα στην περίπτωση του Αιγαίου, η Τουρκία επικαλείται την ύπαρξη ειδικών συνθηκών που επιβάλλουν, μεταξύ άλλων, τη διατήρηση περιορισμένου εύρους χωρικών υδάτων.

Η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης που θεσπίζει το άρθρο 15 Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας είναι η οριοθέτηση της ζώνης μεταξύ γειτονικών κρατών κατ' αρχήν με συμφωνία και όχι μονομερώς. Σε περίπτωση που τέτοια συμφωνία δεν έχει επιτευχθεί, τότε επιβάλλεται η εφαρμογή της ίσης απόστασης/μέση γραμμή με ορισμένες εξαιρέσεις όπως τη δικαιολογημένη απόκλιση από τη μέση γραμμή. Ως ιστορικός τίτλος, νοείται η μακροχρόνια πρακτική του παράκτιου κράτους, η οποία έγινε ρητά ή σιωπηρά δεκτή από τα άλλα κράτη και νομιμοποιεί αξίωση με μεγαλύτερο τμήμα της αιγιαλίτιδας ζώνης απ' ότι θα προέκυπτε από την εφαρμογή της ίσης απόστασης.

Σε αντίθεση με τη Σύμβαση της Γενεύης για την αιγιαλίτιδα ζώνη και τη συνορεύουσα ζώνη, το οποίο υιοθετεί τον κανόνα της ίσης απόστασης, η Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας δεν περιέχει ρυθμίσεις σχετικά με την οριοθέτηση της συνορεύουσας ζώνης.

4.5 ΜΕΘΟΔΟΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

Ως βασική μέθοδος οριοθέτησης, με την εξαίρεση των ειδικών περιστάσεων, θεσπίστηκε με τις Συμβάσεις της Γενεύης το 1958, η αρχή της ίσης απόστασης. Η ίδια ρύθμιση προβλέπεται και για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας δύο όμορων κρατών, οπότε πρόκειται περί πλάγιας γραμμής/γραμμής ίσης απόστασης. Αντίστοιχη είναι και η διατύπωση της Σύμβασης της Γενεύης για την αιγιαλίτιδα ζώνη και τη Συνορεύουσα ζώνη όπου όταν οι ακτές δύο κρατών είναι αντικείμενες ή παρακείμενες, κανένα κράτος δεν έχει

το δικαίωμα, όταν δεν επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ τους για το αντίθετο, να επεκτείνουν την αιγιαλίτιδα ζώνη του πέραν της μέσης γραμμής, κάθε σημείο της οποίας ισαπέχει από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών της βάσης, από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, καθενός από τα δυο κράτη. Η διάταξη αυτή δεν θα εφαρμόζεται ωστόσο όταν είναι απαραίτητο λόγω ιστορικού τίτλου ή άλλων ειδικών περιστάσεων να οριοθετηθεί η αιγιαλίτιδα ζώνη των δύο κρατών κατά τρόπο αποκλίνοντα από τα προβλεπόμενα στη διάταξη αυτή.

Η διατύπωση του άρθρου 6(1) και (2) της Σύμβασης της Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα δίνει την εντύπωση ότι η μέση γραμμή και η ίση απόσταση αποτελούν δύο διαφορετικές μεθόδους οριοθέτησης. Ωστόσο πρόκειται για μία μόνο αρχή της ίσης απόστασης. Ως μέση γραμμή νοείται κάθε σημείο της οποίας ισαπέχει από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης από τις οποίες μετράται η αιγιαλίτιδα ζώνη. Πρόκειται για μια έννοια που χρησιμοποιείται όταν οι ακτές δύο κρατών είναι αντικείμενες και αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να γίνει η οριοθέτηση. Όταν οι ακτές είναι παρακείμενες, χαράσσεται πλάγια γραμμή με βάση την αρχή της ίσης απόστασης, όπου πάλι το ίσον της απόστασης κάθε σημείου της γραμμής υπολογίζεται από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών της βάσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 6(1) και (2) της Σύμβασης της Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα και τα άρθρα 12(1) και 24(3) της Σύμβασης τη Γενεύης για την αιγιαλίτιδα ζώνη και τη συνορεύουσα ζώνη, ελλείψει συμφωνίας οριοθέτησης, τα κράτη οφείλουν να σεβασθούν τη μέση γραμμή. Σε ειδικές περιστάσεις, όπως την ύπαρξη διαύλων ναυσιπλοΐας, την παρουσία νήσων, ιστορικά δικαιώματα αλιείας και ασυνήθιστα γεωγραφικά χαρακτηριστικά, εφαρμόζεται μία δίκαιη μέθοδο οριοθέτησης. Σύμφωνα με τα άρθρα 74(1) και 83(1), εφαρμόζονται οι αρχές της ευθυδικίας στη διαδικασία της οριοθέτησης, δηλαδή οι αρχές και οι κανόνες που μπορεί να είναι πρόσφοροι για την επίτευξη ενός δίκαιου αποτελέσματος. Αφετηρία της έννοιας αυτής, υπήρξε η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου στην υφαλοκρηπίδα της Βόρειας Θάλασσας το 1969, η αμέσως επόμενη

υπόθεση για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας της Μάγχης το 1977, όπως και η υπόθεση υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας.¹¹

4.6 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 121 της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας αλλά και το Εθιμικό Δίκαιο, όλα τα νησιά με την εξαίρεση ορισμένης κατηγορίας βράχων, διαθέτουν όλα θαλάσσιες ζώνες, όπως ακριβώς τα ηπειρωτικά εδάφη. Συνεπώς, ζήτημα οριοθέτησης ειδικά για τα νησιά, δεν θα έπρεπε να τίθεται. Όπως επισημαίνεται από τον Χ.Ροζάκη: «Αφού το ηπειρωτικό έδαφος, αν έχει ορισμένες ιδιομορφίες, μπορεί να συνιστά ειδική περίπτωση, το ίδιο αναλογικά μπορεί να συμβεί και στο νησιωτικό έδαφος και τη νησιωτική ακτή, με όλες τις συνέπειες για την αμιγή εφαρμογή της μέσης γραμμής που συνεπάγεται η ύπαρξη αυτής της ιδιαιτερότητας».

Πάντως οι περισσότερες από τις διαφορές οριοθετήσεων που κατέληξαν σε δικαιοδοτικό διακανονισμό ενέπλεκαν νησιά ή νησιωτικούς σχηματισμούς.

Μάλιστα στη διεθνή νομολογία από τη δεκαετία του '70 μέχρι τις αρχές του '90, εμφανίστηκε η τάση να υπάρχει διακρίνουσα μεταχείριση των νησιών, να υπολογίζεται δηλαδή ότι τα νησιά έχουν «μειωμένη επήρεια» και ενίοτε «μισή επήρεια» στις οριοθετήσεις. Με άλλα λόγια, κάτω από διαφορετικές κάθε φορά εκτιμήσεις, να μην αποδίδεται στα νησιά πλήρης αναλογία τους στις υπό οριοθέτηση θαλάσσιες ζώνες.

Η θεωρία της μειωμένης επήρειας των νησιών στις οριοθετήσεις υποχώρησε στις αρχές της δεκαετίας του '90 με την διαιτητική απόφαση της 10^{ης} Ιουνίου 1992 για την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών των νησιών Saint-Pierre και Miquelon, αλλά κυρίως με την απόφαση του Δικαστηρίου της 14^{ης} Ιουνίου 1993 για τη θαλάσσια οριοθέτηση στην περιοχή μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen. Στις 17 Δεκεμβρίου 1999, το Διαιτητικό

---

¹¹ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 278-282

Δικαστήριο στην υπόθεση της θαλάσσιας οριοθέτησης μεταξύ Ερυθραίας και Υεμένης εφήρμοσε στο μέτρο του εφικτού την ηπειρωτική μέση γραμμή, αναγνωρίζοντας πλήρη επήρεια μόνο σε νησιά που βρίσκονται πλησίον της ακτής.

Ο όρος «επήρεια» σημαίνει την επίδραση των νησιών στο συνυπολογισμό του μετώπου του παράκτιου κράτους στο οποίο ανήκουν στην προς οριοθέτηση περιοχή. Οι όροι «πλήρης» ή «μειωμένη» ή «μισή» επήρεια προσδιορίζουν μια κατάσταση που έχει νόημα μόνο σε σχέση με δεδομένη μέθοδο οριοθέτησης. Όταν γίνεται λόγος για «μισή» επήρεια, πρόκειται ακολουθώντας την επιλεγμένη γεωμετρική μέθοδο οριοθέτησης για τη χάραξη κατ'αρχάς μιας οριοθετικής γραμμής σύμφωνα με την πλήρη θαλάσσια ή υποθαλάσσια ζώνη που δικαιούται το συγκεκριμένο νησί. Στη συνέχεια, χαράσσεται μία δεύτερη γραμμή, ως εάν το συγκεκριμένο νησί να μη διαθέτε θαλάσσιες ζώνες. Στο τέλος χαράσσεται μια τρίτη γραμμή που αποτελεί τη συνισταμένη των άλλων δύο.¹²

¹² Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 193-195 και 323-325

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Ο όρος ανοικτή θάλασσα, είναι μια έννοια που προσδιορίζει το νομικό καθεστώς δεδομένης θαλάσσιας ζώνης. Ιστορικά, η έννοια της ανοικτής θάλασσας αναπτύχθηκε σε αντιδιαστολή με εκείνη της αιγιαλίτιδας ζώνης. Οι περιοχές που δεν αποτελούσαν τμήμα της αιγιαλίτιδας ζώνης ήταν ανοικτή θάλασσα, όπου η ελευθερία της ναυσιπλοΐας και της αλιείας ήταν εγγυημένη από το Διεθνές Δίκαιο και όπου αποκλειόταν η εθνική κυριαρχία.

Η αντίληψη αυτή επικράτησε μέχρι τα μέσα περίπου του 20^{ου} αιώνα, όταν οι διεκδικήσεις των παράκτιων κρατών για εκτεταμένες αποκλειστικές ζώνες αλιείας άρχισαν να περιορίζουν γεωγραφικά τις «ελεύθερες», δηλαδή τις μη υποκείμενες σε κρατική δικαιοδοσία θαλάσσιες εκτάσεις. Η καθιέρωση της ΑΟΖ και η ανάδειξη διαχείρισης του θαλάσσιου βυθού πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας σε συμβατικό κανόνα, περιόρισαν ακόμα περισσότερο την έκταση εφαρμογής της ανοικτής θάλασσας.

Η πρώτη κωδικοποίηση των διεθνών κανόνων για την ανοικτή θάλασσα πραγματοποιήθηκε το 1958 από την πρώτη συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Τις ρυθμίσεις αυτές, τις ακολουθεί η σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας, όπου σύμφωνα με το άρθρο 86, οι διατάξεις μέρους VII, για την ανοικτή θάλασσα εφαρμόζονται σε όλες τις θαλάσσιες περιοχές, πέραν του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης ή στην περίπτωση που το παράκτιο κράτος έχει υιοθετήσει ΑΟΖ, πέραν του εξωτερικού ορίου της ΑΟΖ.

5.2 ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Κατά τη διάρκεια της Τρίτης Συνδιάσκεψης, είχε καταστεί κοινή συνείδηση ότι η εφαρμογή του νέου θεσμού της ΑΟΖ στη Μεσόγειο, αφενός θα εξαφάνιζε πλήρως την ανοικτή θάλασσα και αφετέρου θα είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας πληθώρας

περιπτώσεων οριοθέτησης. Ενόψει των διαπιστώσεων αυτών, είχε διαμορφωθεί μια συμφωνία ως προς το μη ενδεδειγμένο της εφαρμογής ΑΟΖ στη θαλάσσια αυτή περιοχή.

Μέχρι τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, η Μεσόγειος αποτελούσε τη μοναδική θαλάσσια περιοχή στην οποία τα παράκτια κράτη δεν είχαν θεσπίσει αποκλειστικές οικονομικές ζώνες, με εξαίρεση το Μαρόκο, την Αίγυπτο, που όπως παρέμενε σε μια γενική διακήρυξη αρχής.

Το ζήτημα της θέσπισης ΑΟΖ στη Μεσόγειο τέθηκε το 2003 από την Κροατία κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων των μεσογειακών κρατών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τη θέσπιση ζωνών αλιείας. Ωστόσο δεν είναι σαφής η νομική φύση και το περιεχόμενο των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους εντός των προτεινόμενων ζωνών, ενώ διαφέρει και η ορολογία σε σχέση με τις κοινοτικές αλιευτικές ζώνες που έχουν ήδη καθιερωθεί από το 1977 στον Ατλαντικό.

Οι πρόσφατες ανακαλύψεις στην Ανατολική Μεσόγειο αναφορικά με τη θέσπιση θαλάσσιων ζωνών και τα νέα δεδομένα που διαμορφώθηκαν από την ανακάλυψη του γιγαντιαίου κοιτάσματος φυσικού αερίου Leviathan από την αμερικανική εταιρεία Noble Energy επί ισραηλινής υφαλοκρηπίδας, σε συνδυασμό με τον εντοπισμό του κοιτάσματος Αφροδίτη στο συνορεύον κυπριακό «οικόπεδο 12» από την ίδια εταιρεία, άλλαξαν οριστικά τον ενεργειακό χάρτη της περιοχής.

Παράλληλα, ωστόσο, δημιουργήθηκε εσφαλμένα η εντύπωση ότι για την αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υποθαλάσσιων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων είναι απαραίτητη η κήρυξη της ΑΟΖ, ενδεχομένως διότι ο εντοπισμός των κοιτασμάτων έλαβε χώρα μετά τη σύναψη των τριών συμφωνιών οριοθέτησης της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης της Κύπρου με γειτονικά της κράτη. Μέχρι σήμερα η εντύπωση αυτή παραμένει σε ένα μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης, δημοσιογράφων, αλλά και πολιτικών το οποίο εξακολουθεί να θεωρεί την κήρυξη της ΑΟΖ ως απαραίτητη προϋπόθεση για την εκμετάλλευση του υποθαλάσσιου ορυκτού πλούτου της χώρας. Η μη ορθότητα αυτής της άποψης επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η νορβηγική εταιρεία Petroleum Geo-Services (PGS) ολοκλήρωσε πρόσφατα τη διενέργεια σεισμικών ερευνών απόκτησης δεδομένων μη αποκλειστικής χρήσης στο Ιόνιο και το Νότιο Κρητικό Πέλαγος, βάσει του υφιστάμενου

καθεστώς της υφαλοκρηπίδας και σχετικής ανάθεσης από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής μετά από δημόσια πρόσκληση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο και η αξιοποίηση του υποθαλάσσιου ορυκτού πλούτου, σε ένα διεθνές περιβάλλον σταθερότητας και ασφάλειας είναι τα ζητήματα που βρίσκονται στο επίκεντρο των συζητήσεων των τριμερών συναντήσεων , Ελλάδας, Κύπρου και Αιγύπτου, αλλά και Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ.¹³

5.3 ΖΩΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ-ΖΩΝΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ-ΖΩΝΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΒΥΘΩΝ

Το 2003, η Κροατία παρά των αρχική της πρόθεση για κήρυξη ΑΟΖ στην Αδριατική, προέβη στην υιοθέτηση ζώνης οικολογικής προστασίας και προστασίας της αλιείας, εντός της οποίας θα ασκούσε δικαιώματα που απορρέουν από τις Συμβάσεις Δικαίου της Θάλασσας ως προς την αλιεία, την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και τη διενέργεια θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας.

Η Γαλλία το 2004 θέσπισε ζώνη οικολογικής προστασίας στη Μεσόγειο, τον Ιανουάριο του 2004, διεκδικώντας τα δικαιώματα που απορρέουν από τις Συμβάσεις Δικαίου της Θάλασσας ως προς την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα.

Το 2005 στην Αδριατική, η Σλοβενία θέσπισε ζώνη οικολογικής προστασίας η οποία αλληλοεπικαλύπτεται σε όλη την έκταση με την κροατική οικολογική-αλιευτική ζώνη.

Η Ιταλία το 2006, υιοθέτησε νόμο σχετικά με την ζώνη οικολογικής προστασίας πέραν του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης για την εφαρμογή του οποίου απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος.

---

¹³ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 184-185 και 203

Όσον αφορά τη ζώνη των διεθνών βυθών, η οποία βρίσκεται πέρα από την υφαλοκρηπίδα δεν ανήκει σε κανένα κράτος, αλλά σε όλα τα κράτη μαζί και αποτελεί «κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας».

5.4 ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΕΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, γνωστή ως Levant Basin Province, σύμφωνα με το US Geological Survey's (USGS) Energy Resources Program, εκτιμάται ότι επιβεβαιώθηκαν οι ανακαλύψεις μεγάλων ποσοτήτων υδρογονανθράκων. Με ενδεχόμενο την μεταβολή των γεωπολιτικών δεδομένων σε ολόκληρη την περιοχή, το USGS ξεκίνησε την πρώτη του εκτίμηση για το σύνολο των κοιτασμάτων πετρελαίου και αερίου στην ευρύτερη περιοχή που ανήκει στην ανατολική Μεσόγειο, περιλαμβάνοντας την Λεκάνη του Αιγαίου και την ανατολική λεκάνη (Levant Basin) στα ανοικτά των ακτών της Κύπρου, του Λιβάνου, της Συρίας και του Ισραήλ και την Λεκάνη του Νείλου στα ανοικτά των ακτών της Αιγύπτου. Τα συμπεράσματα ήταν εντυπωσιακά. Το USGS υπολόγισε το σύνολο της ανατολικής Μεσογείου σε 345 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια αερίου και 3,4 δισεκατομμύρια βαρελιών πετρελαίου.

Ειδικότερα, το USGS, χρησιμοποιώντας όλα τα δεδομένα προηγούμενων γεωτρήσεων και γεωλογικών ερευνών στην περιοχή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «οι μη ανακαλυφθείσες ποσότητες πετρελαίου και φυσικού αερίου στην περιοχή της ανατολικής λεκάνης (Levant Basin Province) υπολογίζονται σε 1,68 δισεκατομμύρια βαρελιών πετρελαίου και 122 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια αερίου. Επιπλέον το USGS εκτιμά ότι «οι μη ανακαλυφθείσες ποσότητες πετρελαίου και φυσικού αερίου στην περιοχή της λεκάνης του Δέλτα του Νείλου (Nile Delta Basin Province) εκτιμώνται σε περίπου 1,76 δισεκατομμύρια βαρελιών πετρελαίου και 223 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια αερίου.»

Για να υπάρχει μία συγκριτική εντύπωση των αριθμών, το USGS εκτιμά ότι η Λεκάνη της Δυτικής Σιβηρίας στη Ρωσία, η μεγαλύτερη παγκοσμίως γνωστή λεκάνη φυσικού αερίου, εμπεριέχει 643 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια αερίου. Επίσης, οι περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής έχουν διάφορες περιοχές πλούσιες σε φυσικό αέριο,

συμπεριλαμβανομένων της λεκάνης Rub Al Khali Basin (426 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια) στην νοτιοδυτική Σαουδική Αραβία και τη Βόρεια Υεμένη, του πεδίου Greater Ghawar Uplift στην ανατολική Σαουδική Αραβία (227 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια) και του πεδίου Zagros Fold Belt (212 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια) στον Περσικό Κόλπου και εντός του Ιράκ και του Ιράν.

Είναι εμφανές από τα παραπάνω ότι η Νοτιοανατολική Μεσόγειος έχει ήδη προσελκύσει το ενδιαφέρον της πετρελαϊκής βιομηχανίας αλλά και όλων των μεγάλων γεωπολιτικών δρώντων όπως η Η.Π.Α, η Ρωσία, η Τουρκία που θέλει να καταστεί κόμβος μεταφοράς υδρογονανθράκων από την Μέση Ανατολή στην Ευρώπη.

Οι ΗΠΑ ενδιαφέρονται για την περιοχή, κυρίως για γεωστρατηγικούς και δευτερευόντως για οικονομικούς λόγους. Οι λόγοι είναι οι εξής:

- Προωθούν τον Νότιο διάδρομο μεταφοράς φυσικού αερίου προς την Ευρώπη μέσω Τουρκίας ή μέσω της Νοτιοανατολικής Μεσογείου από Κατάρ, Ιράν (όταν εξομαλυνθούν οι σχέσεις του με την Δύση), του Αζερμπαϊτζάν, της Κύπρου, του Ισραήλ και τα πιθανά κοιτάσματα της Ελλάδας. Αυτό προωθείται ώστε η Ευρώπη να απεξαρτηθεί από το Ρωσικό φυσικό αέριο.

- Όλα τα πιθανά κοιτάσματα θα πρέπει να ελέγχονται όσον το δυνατόν περισσότερο από εταιρείες αμερικανικών συμφερόντων ώστε να διασφαλιστεί η χρησιμοποίηση του δολαρίου ως νόμισμα για τις συναλλαγές των υδρογονανθράκων της περιοχής. Μία πρόβλεψη που θα μπορούσαμε να κάνουμε αν τα νούμερα επιβεβαιωθούν και η Ευρωζώνη αποφασίσει να χρησιμοποιήσει το ευρώ σαν συναλλαγματικό μέσο για τις συναλλαγές υδρογονανθράκων στην περιοχή θα προέκυπτε θέμα με το δολάριο σαν παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα..

- Τελευταίος λόγος είναι και ο έλεγχος των εμπορικών και των ενεργειακών ροών που περνάνε από την Νοτιοανατολική Μεσόγειο.

Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Ένωση ενδιαφέρεται ιδιαίτερα γιατί θέλει να απεξαρτηθεί από το ρωσικό φυσικό αέριο όσον το δυνατόν περισσότερο, η Κίνα επίσης ενδιαφέρεται για εισαγωγή υδρογονανθράκων, λόγω της μεγάλης εσωτερικής ζήτησης που έχει και αναμένεται να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια. Αξίζει να αναφερθούν και οι κύριοι Περιφερειακοί παίκτες της Μέσης Ανατολής όπως το Κατάρ, το Ιράν και τη Σαουδική Αραβία που ενδιαφέρονται μέσω διαφορετικών αγωγών που θα καταλήγουν στην Μεσόγειο, να μεταφέρουν φυσικό αέριο και πετρέλαιο στις δυτικές αγορές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 ΑΟΖ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στην περίπτωση της Ελλάδας, απλή κήρυξη ΑΟΖ δεν συνεπάγεται και οριοθέτηση, αφού η στενότητα του χώρου δεν επιτρέπει την πλήρη εκμετάλλευση του δικαιώματος *ratione loci*, δηλαδή την απόκτηση μιας ζώνης 200 ν.μ.

Κατά συνέπεια, η κήρυξη ΑΟΖ καθιερώνει μεν το δικαίωμα, αλλά δεν οριστικοποιεί την έκταση άσκησής του. Το στάδιο της κήρυξης, που θα ακολουθηθεί από την οριοθέτηση, δεν είναι απαραίτητο, αφού η κήρυξη μπορεί να εκδηλωθεί μέσα από μια συμφωνία οριοθέτησης, που να τεκμηριώνει και τη βούληση των συμβαλλομένων μερών για απόκτηση ΑΟΖ. Επομένως, μια συμφωνία οριοθέτησης θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι εκφράζει ταυτόχρονα τη βούληση των μερών να αποκτήσουν ΑΟΖ και την έκταση της άσκησής τους στην συγκεκριμένη περιοχή της οριοθέτησης.

Η Ελλάδα, δεν έχει κηρύξει ΑΟΖ και φυσικά δεν την έχει οριοθετήσει, αλλά έχει αναφερθεί σε δύο τουλάχιστον νομοθετήματα:

Α) Στο νόμο 2289 του 1995, όπου στο άρθρο 12 γίνεται μνεία στην υφαλοκρηπίδα και στην ΑΟΖ, σε σχέση με την εκμετάλλευσή τους και χωρίς στην ανάγκη προηγούμενης κήρυξης και οριοθέτησης της τελευταίας.

Β) Στο νόμο 4001 του 2011, όπου αναφέρεται ως προϋπόθεση για την εφαρμογή του νόμου στην ΑΟΖ, την προηγούμενη κήρυξή της.

Μέχρι τον Αύγουστο 2011, η ελληνική νομοθεσία εξακολουθούσε να αναφέρεται στα κριτήρια της Σύμβασης της Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα, δηλαδή το «κριτήριο του ισοβαθούς των 200 μέτρων» και το «κριτήριο της εκμετάλλευσης» για τον προσδιορισμό του εξωτερικού ορίου της υφαλοκρηπίδας. Ως προς το ζήτημα της οριοθέτησης με γειτονικά κράτη, η εν λόγω διάταξη απλώς παρέπεμπε στους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, χωρίς ουδεμία αναφορά στην αρχή της ίσης απόστασης.

Αντιστοίχως, οι εθνικές νομοθεσίες ενός σημαντικού αριθμού κρατών εξακολουθούν να αναφέρονται στα κριτήρια της Σύμβασης της Γενεύης, ωστόσο η εικόνα αυτή δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα εφόσον τα περισσότερα από τα εν λόγω κράτη είναι συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας με αποτέλεσμα να υπερισχύουν οι διατάξεις της.

Παρά το γεγονός ότι βάσει του άρθρου 28, παρ. 1 του Συντάγματος, οι διατάξεις της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας έχουν την αυξημένη τυπική ισχύ και υπερισχύουν έναντι κάθε άλλης αντίθετης διάταξης νόμου, ήταν επιτακτική η ανάγκη εκσυγχρονισμού της ελληνικής νομοθεσίας και εναρμόνισής της με τις ευμενέστερες για τα ελληνικά συμφέροντα διατάξεις της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας αλλά και με την πάγια ελληνική θέση περί οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών, βάσει της αρχής της ίσης απόστασης/μέση γραμμή.

Για το λόγο αυτό, αποτελούν ιδιαιτέρως θετική εξέλιξη οι προσφάτως υιοθετηθείσες τροποποιήσεις στο άρθρο 2(1) του Ν. 2289/1995 με το άρθρο 156(1) του Ν. 4001/2011 «για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για έρευνα, Παραγωγή και Δίκτυα Μεταφοράς υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις». Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη:

Η παράγραφος 1 του άρθρου 2 του Ν. 2289/1995 αντικαθίσταται ως εξής:

1. Το δικαίωμα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων που υπάρχουν στις χερσαίες, στις υπολίμνιες και υποθαλάσσιες περιοχές στις οποίες η Ελληνική Δημοκρατία ασκεί αντιστοίχως κυριαρχία ή κυριαρχικά δικαιώματα, σύμφωνα με τις διατάξεις των Ηνωμένων Εθνών για τα Δίκαιο της Θάλασσας, όπως κυρώθηκε με το Ν. 2321/1995 ανήκει αποκλειστικά στο Δημόσιο και η άσκησή του αφορά πάντα τη δημόσια ωφέλεια...

Ως «υποθαλάσσιες περιοχές» νοούνται ο βυθός και το υπέδαφος των εσωτερικών υδάτων, της αιγιαλίτιδας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (αφ' ης κηρυχθεί) μέχρι την απόσταση των 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Ελλείψει συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη των οποίων οι ακτές είναι παρακείμενες ή αντικείμενες με τις ελληνικές ακτές, το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας

και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (αφ' ης κηρυχθεί) είναι η μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης (τόσο ηπειρωτικών όσο και νησιωτικών) από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης».

Αντιστοίχως, τροποποιήθηκε και το άρθρο 148 του Μεταλλευτικού Κώδικα με το άρθρο 184 του Ν. 4001/2011.

Με την ανωτέρω διάταξη καθιερώνεται: α) το «κριτήριο της απόστασης» ως νομικός τίτλος της υφαλοκρηπίδας («μέχρι την απόσταση των 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης») και β) η μέση γραμμή, ως εξωτερικά όρια της ελληνικής υφαλοκρηπίδας και μελλοντικής ΑΟΖ, ελλείπει συμφωνίας οριοθέτησης, με γειτονικά κράτη. Η ρύθμιση αυτή, είναι σύμφωνη με το Διεθνές Δίκαιο και τη διεθνή πρακτική όπου, αφενός η μεγάλη πλειοψηφία των διμερών συμφωνιών οριοθέτησης υιοθετεί την αρχή της ίσης απόστασης-μέση γραμμή ως μέθοδο οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών, συμπεριλαμβανομένης της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ και αφετέρου, περισσότερο από το 1/3 των εθνικών νομοθεσιών καθιερώνει τη μέση γραμμή ως προσωρινό όριο της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ, ελλείπει συμφωνίας ή εκκρεμούσης της οριοθέτησης με γειτονικά κράτη.

Σε πρόσφατη μελέτη του Χ. Ροζάκη, εκφράστηκε η άποψη ότι η «ορθή ερμηνεία αυτής της διάταξης καλύπτει τις περιπτώσεις που προηγούμενες προσπάθειες για μια συμφωνημένη οροθέτηση έχουν οδηγηθεί σε αδιέξοδο και η Ελλάδα προχωράει μονομερώς πια στην πρωτοβουλία καθιέρωσης της μέσης γραμμής. Η νομιμότητα πάντως και η εγκυρότητα αυτής της γραμμής υπόκειται σε πιθανές αμφισβητήσεις από τα ενδιαφερόμενα κράτη, κάτι που αναμφίβολα δημιουργεί εκκρεμότητα, την οποία πια, μόνο η παρέμβαση ενός τρίτου αντικειμενικού κριτή μπορεί να επιλύσει. Η τελευταία εκδοχή ισχύει και στην περίπτωση εκείνη που ασπαστούμε την ερμηνεία ότι η αναφορά στις λέξεις «ελλείπει συμφωνίας» αφορά και στις περιπτώσεις όπου απλά δεν υπάρχει συμφωνία και η Ελλάδα κηρύσσει ΑΟΖ και τη διεκδικεί μονομερώς με βάση τη μέση γραμμή, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ν.4001/2011».

Είναι προφανές, ότι η ανωτέρω διατύπωση του Ν. 4001/2011 καλύπτει όλες τις περιπτώσεις μη οριοθετημένων θαλασσίων ζωνών υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ της Ελλάδας με

γειτονικά κράτη, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου και όχι μόνον «τις περιπτώσεις που παρουσιάζεται αντικειμενική αδυναμία και συνομολόγησης συμφωνίας με αντικείμενο ή γειτονικό κράτος, όπου ως αντικειμενική αδυναμία νοείται η άρνηση του άλλου κράτους να διαπραγματευθεί μια συμφωνία, αδιέξοδο στις διαπραγματεύσεις, κωλυσιεργία στην εφαρμογή των συμφωνηθέντων κ.ο.κ.

Στο θέμα της έκτασης του δικαιώματος της Ελλάδας για την ΑΟΖ, στις παρακείμενες θάλασσες που γειτνιάζουν με το ηπειρωτικό και νησιωτικό έδαφος της, η χώρα δεν ευνοείται από τις γεωγραφικές συνθήκες στο να απολαύσει ανεμπόδιστα το δικαίωμα των 200 ν.μ. που προβλέπει το Δίκαιο της Θάλασσας σε οποιοδήποτε τμήμα της θάλασσας με το οποίο γειτνιάζει. Κατά συνέπεια η οριοθέτηση με τα αντικείμενα και γειτονικά κράτη είναι απαραίτητη προκειμένου να νομιμοποιηθούν οι ζώνες.

Οι γεωγραφικές συνθήκες της Ανατολικής Μεσογείου, ενώ δεν παρέχουν στην Ελλάδα τη δυνατότητα να απολαύσει πλήρως τα δικαιώματά της, εν τούτοις υπάρχουν μεγάλες εκτάσεις ανοικτής θάλασσας με ομαλές ακτογραμμές οι οποίες καθιστούν τις οριοθετήσεις εφικτές για συμφωνία. Η βασική δυσκολία οριοθέτησης εντοπίζεται στο Αιγαίο Πέλαγος και στο ανατολικό τμήμα της ανατολικής Μεσογείου. Όχι μόνο λόγω των γενικότερων προβλημάτων από τις εντάσεις σχέσεων της Τουρκίας με την Ελλάδα και την Κύπρο, αλλά και λόγω της ύπαρξης γεωγραφικών συνθηκών που καθιστούν τη χάραξη μιας απλής οριοθετικής γραμμής σημαντικά πολύπλοκη. Οι γεωγραφικές συνθήκες των πολυάριθμων νησιών με την εδαφική τους έκταση, το μήκος των ακτών τους και τη χωροταξία επηρεάζουν καθοριστικά την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών της περιοχής.

Η ηπειρωτική Ελλάδα ουσιαστικά προεκτείνεται στη θάλασσα μέσα από το νησιωτικό σύμπλεγμα των Κυκλάδων που εκκινούν και συμπλέκονται με το άλλο άκρο της Αττικής και της Νότιας Εύβοιας και καταλήγουν στα Δωδεκάνησα. Αυτή η γεωγραφική συνέχεια δημιουργεί ένα ενιαίο μέτωπο που δεν έχει καμία σχέση με τις περιπτώσεις εκείνες μεμονωμένων νησιών που είναι διάσπαρτα σε μια διαφορετικά ελεύθερη θάλασσα. Αυτή η συνέχεια επηρεάζει και τα ακραία ανατολικά ελληνικά νησιά, τα οποία και λόγω του

μεγέθους τους αλλά και λόγω της γειτνιάσής τους με τα ελληνικά νησιά του κεντρικού και βόρειου Αιγαίου, συνιστούν ένα συνολικό σύμπλεγμα νησιών καθοριστικό στην οριοθέτηση. Η λογική λοιπόν, ότι τα ακραία ανατολικά νησιά που βρίσκονται πολύ κοντά στα δυτικά παράλια της Τουρκίας, βρίσκονται για αυτό το λόγο στην λανθασμένη πλευρά της οριοθετικής γραμμής ανάμεσα στις ηπειρωτικές ακτές της Ελλάδας και της Τουρκίας δεν μπορεί να ισχύσει στην περίπτωση μας.

Αναμφισβήτητα όμως, η διαμόρφωση των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου σχετικά με την ΑΟΖ είναι ευνοϊκή για την Ελλάδα, διότι αφενός, επιτρέπει την επέκταση της δικαιοδοσίας της σχεδόν ως προς το σύνολο των δραστηριοτήτων και χρήσεων της θάλασσας σε μια ευρεία θαλάσσια περιοχή και αφετέρου αναγνωρίζει δικαίωμα ΑΟΖ σε όλα τα νησιά με την εξαίρεση των βράχων που δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη ζωή ή δεν έχουν δική τους οικονομική ζωή. Ειδικότερα η υιοθέτηση της ΑΟΖ στο Αιγαίο θα εμπεδώσει την παρουσία της Ελλάδας στην ευαίσθητη αυτή περιοχή, διασφαλίζοντας την πολιτική και οικονομική ενότητα του νησιωτικού χώρου, ενώ θα αντιμετωπισθεί ουσιαστικά το υφιστάμενο πρόβλημα της παράνομης αλιείας και της προστασίας των αλιευτικών πόρων.¹⁴

6.2 ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟ

Κλειδί στην οριοθέτηση της Ελληνικής ΑΟΖ είναι το Καστελλόριζο, νησί το οποίο κατοικείται και κατά συνέπεια, κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι διαθέτει Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη. Το Καστελλόριζο αποτελεί εκ των πραγμάτων σημείο αναφοράς αλλά και κατοχύρωσης στον υπολογισμό της Ελληνικής υφαλοκρηπίδας στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Η Ελλάδα και η Κύπρος θα έχουν κοινά όρια υφαλοκρηπίδας μόνον εάν η οριοθετική γραμμή της ελληνοτουρκικής υφαλοκρηπίδας χαραχθεί με βάση τη μέση γραμμή μεταξύ των τουρκικών ακτών και της νήσου

---

¹⁴ Χ. Ροζάκης, Η αποκλειστική και Οικονομική Ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο, 2013, σελ.30-45 και Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, το Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.157-159

Στρογγύλης, που ανήκει στο σύμπλεγμα του Καστελόριζου. Με βάση την αρχή της μέσης γραμμής, το σύμπλεγμα του Καστελόριζου εξασφαλίζει την επαφή της Ελληνικής με την Κυπριακή ΑΟΖ. Οι δύο αυτές παρεμβάλλονται μεταξύ τουρκικής και αιγυπτιακής, γεγονός που περιορίζει σημαντικά την τουρκική ΑΟΖ στην Ανατολική Μεσόγειο. Προς το παρόν όμως Ελληνική ΑΟΖ δεν υπάρχει, επειδή η Αθήνα δεν την έχει ανακηρύξει. Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, ένα παράκτιο κράτος αποκτά ΑΟΖ με μονομερή δήλωση ανακήρυξης. Στη συνέχεια, συνάπτει συμφωνίες οριοθέτησης με τα γειτονικά κράτη. Εάν δεν καταστεί δυνατή η συμφωνία οριοθέτησης, ο τρόπος με τον οποίο οι γειτονικές χώρες λύνουν τη διαφορά τους είναι με παραπομπή στο Διεθνές Δικαστήριο. Δυστυχώς, όταν η Ελλάδα ξεκίνησε επαφές με τη Λιβύη και την Αίγυπτο για τις ΑΟΖ, παράβλεψε να ζητήσει διαβεβαιώσεις από την τελευταία ότι η οριοθέτηση θα γίνει βάσει των όρων της Σύμβασης του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας που προβλέπουν ότι τα νησιά διαθέτουν την δική τους ΑΟΖ. Η κατάσταση περιπλέχτηκε ακόμη περισσότερο όταν οι Αιγύπτιοι ενημέρωσαν την Ελληνική πλευρά πως θα αρχίσουν συνομιλίες για οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών με τη Τουρκία, τη στιγμή που οι δύο χώρες δεν διαθέτουν καν κοινά θαλάσσια σύνορα. Η Αίγυπτος θα μπορούσε να διαθέτει θαλάσσια σύνορα με τη Τουρκία μόνο αν δεν αναγνωρισθούν τα δικαιώματα του Καστελλόριζου. Εάν η Ελλάδα δεχτεί να προχωρήσει σε οριοθέτηση ΑΟΖ με την Αίγυπτο χωρίς τον υπολογισμό του Καστελλόριζου, η εμφανής συνέπεια θα είναι η Ελλάδα να μην έχει θαλάσσια σύνορα με την Κύπρο.

Ειδικότερα, όσον αφορά την επίμαχη περιοχή του Καστελλόριζου, θα πρέπει να τονιστεί ότι τα ελληνικά θαλάσσια δικαιώματα στην περιοχή δεν περιορίζονται σε αυτά που προκαλεί η ύπαρξή του. Στην ίδια περιοχή παράγονται δικαιώματα από την ύπαρξη της Ρόδου, της Καρπάθου, της Κάσου και της Κρήτης, των οποίων η παρουσία, παράλληλα με το Καστελόριζο, δημιουργεί ένα εδαφικό τόξο, με τις ανατολικές τους ακτές να προβάλλονται στη γειτονική θαλάσσια περιοχή και να δημιουργεί, με την παρουσία τους τίτλο τόσο για ΑΟΖ, όσο και για υφαλοκρηπίδα.

Η τουρκική θέση στο θέμα αυτό φαίνεται να είναι ριζικά διαφορετική αφού η γειτονική χώρα ισχυρίζεται ότι τόσο το Καστελλόριζο, όσο και οι ανατολικές ακτές των νησιών της Δωδεκανήσου, της Κρήτης και των υπολοίπων νησιών στην περιοχή, δεν απολαμβάνουν

κανένα δικαίωμα ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας και περιορίζονται σε μια λωρίδα θάλασσας, η οποία ουσιαστικά είναι η αιγιαλίτιδα ζώνη τους. Προφανώς η Τουρκία συσχετίζει τη γεωγραφική θέση του Καστελλόριζου με τη θέση των αγγλονορμανδικών νησιών στην διαιτητική απόφαση του 1977 και με τη θέση του νησιού St Martin, στην υπόθεση Μπαγκλαντές κατά Μυανμάρ. Σε αυτές τις δύο περιπτώσεις, τα δύο διαφορετικά δικαστήρια, το ad hoc Διαιτητικό Δικαστήριο στην πρώτη υπόθεσης και το Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας για τη δεύτερη, δεν απέδωσαν δικαιώματα λειτουργικών θαλασσιών ζωνών στα νησιά που βρίσκονται πολύ κοντά στις ακτές του αντικείμενου/γειτονικού κράτους. Οι πραγματικές συνθήκες όμως διέφεραν στις δύο αυτές περιπτώσεις του Καστελλόριζου. Διότι το Καστελλόριζο αποτελεί τμήμα μιας ευρύτερης εδαφικής ενότητας και δεν είναι απομονωμένο στις τουρκικές ακτές. Ταυτόχρονα το Καστελλόριζο, δεν βρίσκεται στη λάθος πλευρά μιας διαφορετικά ευκρινούς μέσης γραμμής οριοθέτησης ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Τουρκία, και δεν μπορεί να έχει στρεβλωτικό αποτέλεσμα για μια συνολική οροθέτηση. Νότια των ακτών του Καστελλόριζου όπως και νότια των εκεί τουρκικών ακτών εκτείνεται μια ευρύτατη θάλασσα της οποίας η αντίπερα όχθη είναι η Αίγυπτος.

Στην υπόθεση της Νικαράγουας κατά Κολομβίας, το Δικαστήριο υπογραμμίζει σαφώς ότι κάθε νησί έχει το δικαίωμα για πλήρη αιγιαλίτιδα ζώνη, με απώτατο όριο των 12 ν.μ. Κατά συνέπεια, προσπάθεια συμψηφισμού του δικαιώματος της αιγιαλίτιδας με δικαιώματα άλλων ζωνών (θέση Τουρκίας) δεν είναι νοητή. Το γεγονός πάντως ότι τα νησιά δεν έχουν δικαίωμα λειτουργικών ζωνών, δεν σημαίνει ότι αυτομάτως αποκτούν το δικαίωμα απεριόριστων θαλασσιών ζωνών. Οι γεωγραφικές συνθήκες της περιοχής, το μέγεθος των νησιών, το μήκος των ακτών τους, το μήκος του αντικείμενου/γειτονικού κράτους θα είναι τελικοί προσδιοριστικοί παράγοντες στις αναλογίες απόκτησης των σχετικών δικαιωμάτων. Σε κάθε περίπτωση, εάν υπάρξει μια συνολική οριοθέτηση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, στη βάση του Διεθνούς Δικαίου, τότε το μήκος των ακτών των νησιών που βρίσκονται στην ανατολική πλευρά της Ανατολικής Μεσογείου θα

συνυπολογιστεί ως τμήμα ενός συνολικότερου υπολογισμού, με το μήκος των άλλων ελληνικών ακτών.¹⁵

6.3 Η ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Μέχρι τον Αύγουστο 2011, η ελληνική νομοθεσία εξακολουθούσε να αναφέρεται στα κριτήρια της Σύμβασης της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα, δηλαδή το κριτήριο του ισοβαθούς των 200 μέτρων και το κριτήριο της εκμετάλλευσης για τον προσδιορισμό του εξωτερικού ορίου της υφαλοκρηπίδας. Ως προς το ζήτημα της οριοθέτησης με γειτονικά κράτη, η εν λόγω διάταξη απλώς παρέπεμπε στους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, χωρίς ουδεμία αναφορά στην αρχή της ίσης απόστασης.

Ιδιαίτερη θετική εξέλιξη, αποτέλεσε η τροποποίηση του άρθρου 2(1) του Ν. 2289/1995, όπου «το δικαίωμα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης στους υδρογονάνθρακες που υπάρχουν στις χερσαίες, στις υπολίμνιες και υποθαλάσσιες περιοχές στις οποίες η Ελληνική Δημοκρατία ασκεί αντιστοίχως κυριαρχία ή κυριαρχικά δικαιώματα σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπως κυρώθηκε με τον Ν.2321/1995 ανήκει αποκλειστικά στο Δημόσιο και η άσκησή του αφορά πάντα τη δημόσια ωφέλεια.

Ως υποθαλάσσιες περιοχές νοούνται ο βυθός και το υπέδαφος των εσωτερικών υδάτων, της αιγιαλίτιδας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης μέχρι την απόσταση των 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Ελλείπει συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη των οποίων οι ακτές είναι παρακείμενες ή αντικείμενες με τις ελληνικές ακτές, το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης είναι η μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

---

¹⁵ X. Ροζάκης, Η αποκλειστική οικονομική ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο, 2013,σελ. 43-44

Αντίστοιχα τροποποιήθηκε και το άρθρο 148 του Μεταλλευτικού Κώδικα (άρθρο 184 του Ν. 4001/2011), όπου καθιερώνεται το «κριτήριο της απόστασης» ως νομικός τίτλος επί της υφαλοκρηπίδας και η μέση γραμμή, ως εξωτερικό όριο της ελληνικής υφαλοκρηπίδας και μελλοντικής ΑΟΖ, ελλείψει συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη.

Η ανωτέρω διατύπωση του Ν. 4001/2011 καλύπτει όλες τις περιπτώσεις μη οροθετημένων θαλάσσιων ζωνών της Ελλάδας με γειτονικά κράτη, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου και όχι μόνον «τις περιπτώσεις που παρουσιάζεται αντικειμενική αδυναμία συνομολόγησης συμφωνίας με αντικείμενο ή γειτονικό κράτος, όπου ως αντικειμενική αδυναμία νοείται η άρνηση του άλλου κράτους να διαπραγματευθεί μία συμφωνία, αδιέξοδο στις διαπραγματεύσεις κ.ο.κ.

Η Ελλάδα έχει συνομολογήσει δύο συμφωνίες οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας, με την Ιταλία και την Αλβανία αντιστοίχως:

Α) Η συμφωνία με την Ιταλία υπεγράφη στις 24 Μαΐου 1977 και τέθηκε σε ισχύ στις 12 Νοεμβρίου 1980, η οποία εφαρμόζει ως μέθοδο οριοθέτησης την «αρχή της μέσης γραμμής» με ορισμένες συμφωνηθείσες αμοιβαίες μικρές διαρρυθμίσεις, με συνολικό μήκος 125 ν.μ.

Β) Στις 27 Απριλίου 2009, η Ελλάδα και η Αλβανία υπέγραψαν τη «συμφωνία οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας και των άλλων θαλάσσιων ζωνών τις οποίες δικαιούνται βάσει του Διεθνούς Δικαίου. Η συμφωνία δεν έχει τεθεί ακόμη σε ισχύ, ενώ στις 15 Απριλίου του 2010 το Αλβανικό Συνταγματικό Δικαστήριο, με ομόφωνη απόφασή του, έκρινε ότι είναι αντισυνταγματική. Η ελληνική πλευρά έχει δηλώσει ότι σέβεται τη συμφωνία και ότι αναμένει από την αλβανική πλευρά την επίλυση του προβλήματος.

Στην υπόθεση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, το Δικαστήριο, έκρινε ότι οι σεισμικές έρευνες που διενήργησε η Τουρκία είχαν προσωρινό χαρακτήρα και ότι δεν εμπεριείχαν ιδιοποίηση ή άλλη χρήση των φυσικών πόρων των επίδικων τμημάτων της υφαλοκρηπίδας. Συνεπώς το Δικαστήριο δεν απεφάνθη ότι ένα κράτος δικαιούται να αναζητήσει υδρογονάνθρακες σε αμφισβητούμενες περιοχές της υφαλοκρηπίδας.

Παρ' όλα αυτά, υποστηρίζεται ότι σε «αμφισβητούμενες» περιοχές της υφαλοκρηπίδας, το Διεθνές Δίκαιο επιβάλλει στα κράτη μόνο την υποχρέωση αποχής από μονομερείς ενέργειες εκμετάλλευσης και στις περιπτώσεις εκείνες όπου υπάρχει κίνδυνος ανεπανόρθωτης βλάβης δικαιωμάτων ή φυσικής ζημιάς του βυθού και του υπεδάφους. Κατ' αντιδιαστολή, η μονομερής αναζήτηση υδρογονανθράκων αλλά και οιαδήποτε ενέργεια δεν προκαλεί φυσικές αλλαγές είναι αποδεκτές, παρά το γεγονός ότι το άλλο κράτος θα διαμαρτυρηθεί, ενδεχομένως για παραβίαση των κυριαρχικών του δικαιωμάτων. Η ορθότητα αυτής της άποψης, είναι αμφιλεγόμενη και μπορεί να δημιουργήσει εκρηκτικές καταστάσεις. Η διεθνής πρακτική υποδεικνύει σε πολλές περιπτώσεις τα «αντίδικα» κράτη να έχουν προσφύγει σε χρήση βίας για να προστατεύσουν τις εταιρείες πετρελαίου που έχουν αναλάβει την αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων σε «αμφισβητούμενες» περιοχές της υφαλοκρηπίδας.

Σε καμία περίπτωση όμως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι εάν ένα κράτος αρνηθεί να διαπραγματευθεί, δεν θα μπορέσει να επικαλεσθεί την ευθύνη του άλλου κράτους για παραβίαση των κυριαρχικών του δικαιωμάτων από την εξερεύνηση ή την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων μιας αμφισβητούμενης περιοχής της υφαλοκρηπίδας. Το ίδιο ισχύει και για το ενδεχόμενο συνεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, ενώ εκκρεμεί η οριστική οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας.¹⁶

6.4 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΑΟΖ ΜΕ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Ελλάδα μοιράζεται ένα θαλάσσιο χώρο με τις γείτονες χώρες, ως εξής:

Α) Με την Ιταλία υφίσταται ήδη από το 1977 διμερής συμφωνία οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας, η οποία είναι σήμερα σε ισχύ. Σε περίπτωση που η Ελλάδα θα θελήσει να μεταβάλει τη συμφωνία αυτή σε μια συμφωνία ενιαίων θαλάσσιων ορίων, δηλαδή που να

---

¹⁶ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 159-162

περιλαμβάνει και ΑΟΖ, τότε μια χωριστή διαπραγμάτευση είναι αναγκαία. Βέβαια αυτή η εξέλιξη εναπόκειται στην ετοιμότητα της Ιταλίας. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η ύπαρξη της ισχύουσας συμφωνίας, δίνει την ευχέρεια στην Ελλάδα να αξιοποιήσει τον υποθαλάσσιο χώρο και να εκμεταλλευτεί τον πλούτο της περιοχής χωρίς καμία αντίρρηση από την ιταλική πλευρά.

Β)Με την Αλβανία η κατάσταση είναι προβληματική. Οι δύο χώρες συμφώνησαν στον Απρίλιο του 2009, σε μια οριοθέτηση «πολλαπλών χρήσεων», χωρίς να υπάρχει συγκεκριμένη αναφορά σε ΑΟΖ και με οριοθετική μέθοδο τη χρήση τη μέσης γραμμής/γραμμής ίσης απόστασης. Ωστόσο η συμφωνία που κυρώθηκε κι άμεσα επικυρώθηκε από την Ελλάδα, προσέκρουσε σε εσωτερικές αντιρρήσεις στην Αλβανία. Με πρωτοβουλία της αλβανικής αντιπολίτευσης επιστρατεύτηκε το Συνταγματικό Δικαστήριο το οποίο εξέτασε τη συνταγματικότητα των όρων της συμφωνίας, ιδιαίτερα με το επιχείρημα ότι στη διμερή οριοθέτηση ελήφθησαν υπόψη ελληνικές βραχονησίδες στα βόρεια της Κέρκυρας που σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο δεν έχουν δικαίωμα λειτουργικών θαλάσσιων ζωνών. Το Συνταγματικό Δικαστήριο, εξέτασε παράλληλα τη νομιμότητα της διαπραγματευτικής ικανότητας της αντιπροσωπείας που συνομίλησε με την ελληνική πλευρά, καθώς κατά τους ισχυρισμούς της αντιπολίτευσης, που φαίνεται να έγιναν δεκτοί από το Συνταγματικό Δικαστήριο, οι εθνικοί αντιπρόσωποι δεν είχαν πάρει την απαιτούμενη εσωτερική έννομη τάξη τυπική άδεια του Αλβανού Προέδρου της Δημοκρατίας. Το Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε ότι η συμφωνία ήταν άκυρη με συνέπεια την απονέκρωση των διαδικασιών ολοκλήρωσης της αλβανικής δέσμευσης και την ανυπαρξία σήμερα συμφωνημένης οριοθέτησης ανάμεσα στα δύο μέρη.

Γ)Με τη Λιβύη υπάρχει επίσης εκκρεμότητα που έχει επηρεαστεί από την πολιτική ρευστότητα της χώρας. Είχαν καταβληθεί προσπάθειες στο παρελθόν για την έναρξη διαπραγματεύσεων με τις προηγούμενες λιβυκές αρχές, οι οποίες μάλιστα είχαν προχωρήσει σε μονομερείς ενέργειες, όπως το κλείσιμο του Κόλπου της Σύρτης το 1973 και τη θέσπιση ζώνης προστασίας της αλιείας 62 ν.μ, το 2005 χωρίς καμία προηγούμενη συνεννόηση με την Ελλάδα. Παρά τα ελληνικά διαβήματα, οι συζητήσεις δεν έχουν αποδώσει καρπούς. Η αδυναμία προσέγγισης των δύο μερών στο θέμα της οριοθέτησης

των θαλάσσιων ζωνών στην περιοχή πρέπει να οφείλεται στις διαμετρικά διαφορετικές απόψεις τους σε σχέση με τη μέθοδο της οριοθέτησης. Η Λιβύη υποστηρίζει ότι η μέθοδος οριοθέτησης πρέπει να είναι η ευθυδικία- τη στιγμή που η Ελλάδα υποστηρίζει σταθερά τη μέση γραμμή- και αντιτίθεται σε απόδοση πλήρους επήρειας των ελληνικών νησιών νοτίως της Κρήτης και των ακτών της Πελοποννήσου. Σε αυτές τις δυσκολίες βέβαια έρχεται να προστεθεί και η πολιτική κινητικότητα στη Λιβύη, που δεν ευνοεί δεσμεύσεις διάρκειας για μια χώρα σε μετάβαση.

Δ) Με την Αίγυπτο, οι τεχνικές δυσκολίες είναι περιορισμένες. Η γειτονική αυτή χώρα δέχεται τόσο τη μέση γραμμή ως μέθοδο οριοθέτησης και δεν φαίνεται να έχει πρόβλημα να αποδώσει πλήρη επήρεια στα νησιά. Ωστόσο αν και οι επίσημες συνομιλίες με τις δύο χώρες άρχισαν το 2006, δεν έχουν αποδώσει καρπούς, καθώς η Αίγυπτος φαίνεται να είναι διστακτική να οριοθετήσει με την Ελλάδα, από την στιγμή που έχουν διαπιστωθεί τουρκικές διεκδικήσεις στην περιοχή της οριοθέτησης. Το μεγαλύτερο πρόβλημα βέβαια στην περιοχή είναι το Καστελόριζο και το νησί Στρογγύλη, για τα οποία σε μεγάλο ποσοστό προσδιορίζουν μαζί με τη Ρόδο-Κάρπαθο-Κρήτη και τα πλησίον νησιά την έκταση των ελληνικών δικαιωμάτων στην Ανατολική Μεσόγειο. Αν δοθεί σε αυτά πλήρη επήρεια, τότε αναμφίβολα η Ελλάδα αποσπά σημαντικά δικαιώματα σε τεράστιες θαλάσσιες εκτάσεις της περιοχής. Κάτι βέβαια που αμφισβητεί η Τουρκία, επικαλούμενη την έκταση των ακτών της στην περιοχή, μια αμφισβήτηση που συμβάλλει καθοριστικά στην διστακτικότητα της Αιγύπτου να προχωρήσει σε διμερή οριοθέτηση με την Ελλάδα.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει δυσκολίες στην άσκηση των δικαιωμάτων της στις θαλάσσιες ζώνες που δικαιούται. Κομβικής, κατά συνέπεια σημασία είναι η επίλυση της εκκρεμότητας της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών με την Τουρκία. Έτσι θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την περαιτέρω οριοθέτηση της περιοχής με την Αίγυπτο και την Κύπρο. Η πιθανότητα να υπάρξει κοινό όριο θαλάσσιων ζωνών θα εξαρτηθεί από το κατά πόσον η επήρεια των ελληνικών νησιών της περιοχής υπολογιστεί με τρόπο που να δίνει ευρείες θαλάσσιες ζώνες στην Ελλάδα. Κάτι που η Τουρκία

αμφισβητεί και που μάλλον δεν μπορεί να λυθεί παρά μόνον με την προσφυγή σε δικαιοδοτικό όργανο.¹⁷

6.5 ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΟΖ

Η υφαλοκρηπίδα είναι αρχαιότερη της ΑΟΖ. Η υφαλοκρηπίδα νομικά είναι πιο ισχυρή από την ΑΟΖ, που είναι μια ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας των παράκτιων κρατών, την οποία διαθέτουν τα κράτη αφής στιγμής διακηρύξουν ότι έχουν. Αντίθετα, υφαλοκρηπίδα έχουν όλα τα κράτη. Δεν υπάρχει κράτος στον κόσμο με ηπειρωτικές ή και νησιωτικές ακτές που να μην έχει ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα. Υπάρχουν πολλά κράτη, όμως, στον κόσμο που δεν έχουν ΑΟΖ. Το μέγιστο εύρος της ΑΟΖ κάθε κράτους μπορεί να είναι 200 μίλια. Το ίδιο ισχύει, σύμφωνα με την ισχύουσα τώρα Σύμβαση των Η.Ε και για την υφαλοκρηπίδα. Αυτό σημαίνει ότι μόνο όπου η απόσταση των γραμμών από τις οποίες μετράται το εύρος των χωρικών υδάτων αντίπερα χωρών είναι τουλάχιστον 400 μίλια, δεν γεννάται ζήτημα οριοθέτησης. Οι σχετικές διατάξεις του άρθρου 74 για την ΑΟΖ είναι ταυτόσημες με εκείνες του άρθρου 83 για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Το συμπέρασμα λοιπόν είναι ότι με τη θέσπιση ΑΟΖ το ζήτημα της οριοθέτησης στο Αιγαίο δεν ξεπερνιέται. Και με τις δύο εκδοχές, η οριοθέτηση και χάραξη της ΑΟΖ αντιμετωπίζονται υπό τις ίδιες γεωγραφικές προϋποθέσεις και με τις ίδιες διαδικασίες που ισχύουν και για την υφαλοκρηπίδα. Επιπλέον, η γραμμή οριοθέτησης της ΑΟΖ δεν θα διέφερε από τη γραμμή οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας, αν τυχόν αυτή είχε προηγηθεί.

Για το ερώτημα, εάν η θέσπιση από την Ελλάδα ΑΟΖ ισχυροποιεί τη θέση της ως προς τα νησιά, το άρθρο 121 της Σύμβασης των Η.Ε. αναγνωρίζει στα νησιά και ΑΟΖ. Είναι όμως η ίδια διάταξη (παρ. 2), με την οποία αναγνωρίζεται στα νησιά και η υφαλοκρηπίδα, όπως

---

¹⁷ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, σελ.413-415 και Χ. Ροζάκης, Η αποκλειστική οικονομική ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο, σελ. 45-49

επίσης χωρικά ύδατα και συνορεύουσα ζώνη. Άρα η θέσπιση ΑΟΖ δεν προσφέρει πρόσθετη υποστήριξη στο ζήτημα των νησιών, σε σύγκριση με εκείνη που προσφέρει η έννοια της υφαλοκρηπίδας. Επιπλέον, δεν υπάρχει απόφαση του διεθνούς Δικαστηρίου η οποία να μην αναγνωρίζει σε νησί Υφαλοκρηπίδα. Τα ειδικά κυριαρχικά δικαιώματα που έχει αναγνωρίσει το Διεθνές Δίκαιο στα παράκτια κράτη ασκούνται κατά κύριο λόγο στο πεδίο της οικονομίας. Όπως σημειώθηκε, η ΑΟΖ θεσπίζει κυριαρχικά δικαιώματα με αντικείμενο την εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διαχείριση, ζωντανών και μη ζωντανών φυσικών πόρων από την επιφάνεια της θάλασσας έως τον βυθό και το υπέδαφός του. Αλλά για τα δικαιώματα με αντικείμενο το βυθό και το υπέδαφός του, δηλαδή για κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, δεν προβλέπονται ειδικές για την ΑΟΖ ρυθμίσεις, αλλά ισχύουν και εφαρμόζονται οι διατάξεις για την υφαλοκρηπίδα (Σύμβαση των Η.Ε., άρθρο 56, παρ. 3).

Στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας, η άσκηση δικαιωμάτων εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων δεν υπόκειται σε περιορισμούς. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους είναι αποκλειστικά και απόλυτα. Οποιαδήποτε δραστηριότητα τρίτων (κράτους, επιχειρήσεων, ερευνητικών φορέων), εξαρτάται απολύτως από τη συναίνεση του παράκτιου κράτους (άρθρο 77, παρ. 2, Σύμβ. Η.Ε.). Πρόκειται για ένα σοβαρό συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι της ΑΟΖ. Η θέσπιση της ΑΟΖ παρακολουθείται από ένα πλέγμα όχι μόνο δικαιοδοσιών και δικαιωμάτων, αλλά και υποχρεώσεων, σχετικά με τους ζώντες πόρους, δηλαδή με την αλιεία. Ιδιαίτερη σημασία για το Αιγαίο έχει η πρόβλεψη της Σύμβασης των Η.Ε, (άρθρο 62), ότι το παράκτιο κράτος προσδιορίζει τις δυνατότητές του για την εκμετάλλευση ζώντων πόρων της ΑΟΖ. Στην περίπτωση δε που δεν έχει τη δυνατότητα να αλιεύσει όλο τον επιτρεπόμενο όγκο, παρέχει σε άλλα κράτη πρόσβαση στο πλεόνασμα του επιτρεπόμενου αλιεύματος. Η συμμετοχή στην εκμετάλλευση αυτού του πλεονάσματος είναι δικαίωμα για δύο κατηγορίες κρατών: α. για γεωγραφικά μειονεκτούντα κράτη, όπως προσδιορίζονται στο άρθρο 70 της Σύμβασης και β. για τα κράτη χωρίς ακτές (άρθρο 69, Σύμβ. Η.Ε.).

Το γειτονικό μας κράτος που μπορεί να υπαχθεί στη δεύτερη κατηγορία είναι η ΠΓΔΜ. Η θέσπιση ΑΟΖ στο Αιγαίο προσφέρει στο χωρίς ακτές γειτονικό μας κράτος μια σημαντική

νομιμοποίηση: να ζητήσει από την Ελλάδα τον καθορισμό του επιτρεπόμενου αλιεύματος και της δυνατότητάς του να αλιεύει το σύνολό του. Στόχος του αιτήματος θα είναι να παρασχεθεί στο γειτονικό κράτος πρόσβαση στο τυχόν πλεόνασμα αλιεύματος σε ΑΟΖ που θα θεσπιζόταν για το Αιγαίο (άρθρο 62, παρ. 2, Σύμβ. Η.Ε.). Άρνηση της Ελλάδας να καθορίσει το επιτρεπόμενο αλίευμα ή να καταλείψει το τυχόν πλεόνασμα, γεννά διαφορά προς επίλυση (άρθρο 297, παρ. 3β, Σύμβ. Η.Ε.). Η θέσπιση λοιπόν ΑΟΖ στο Αιγαίο προσφέρει στην ΠΓΔΜ την απαιτούμενη προϋπόθεση να επικαλεστεί τις προαναφερθείσες διατάξεις της Σύμβασης των Η.Ε., να ζητήσει την τήρησή τους από την Ελλάδα, να προβάλει αμφισβητήσεις ως προς το τυχόν πλεόνασμα και να εγείρει αξιώσεις συμμετοχής. Θα θεμελιώνει έτσι ειδικά οικονομικά συμφέροντα της ΠΓΔΜ στο Αιγαίο.

Ήδη, πολλά παράκτια κράτη έχουν ορίσει την ΑΟΖ, ανάμεσά τους οι ΗΠΑ (όρισε το 1983 ζώνη 200 μιλίων) και η Τουρκία, η οποία αν και δεν έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, έχει οριοθετήσει τη δική της ΑΟΖ στη Μαύρη Θάλασσα, με βάση τη μέση απόσταση από τις ακτές της Ρωσίας, της Ουκρανίας κ.λπ. Δεν έχει κάνει το ίδιο όμως και στις νότιες ακτές της στη Μεσόγειο, γιατί, αν εφάρμοζε την ίδια αρχή, θα έπρεπε να αποδεχθεί την ΑΟΖ του Καστελόριζου και της Κύπρου, που κλείνουν την τουρκική ΑΟΖ προς τη Μεσόγειο και ειδικότερα προς την Αίγυπτο και τη Λιβύη. Επομένως, η Ελλάδα έχει κάθε συμφέρον να προχωρήσει σε ανακήρυξή της.

Σημειώνεται ότι τα νησιά – εκτός από τους βράχους που δεν έχουν οικονομική ζωή – με βάση το ισχύον Δίκαιο της Θάλασσας, έχουν το ίδιο δικαίωμα σε ΑΟΖ όπως οι ηπειρωτικές περιοχές, πράγμα που σημαίνει ότι το μεγαλύτερο μέρος του Αιγαίου θα αποτελεί ελληνική ΑΟΖ με κοινά θαλάσσια σύνορα με την Κύπρο. Η Ελλάδα, επομένως, θα αποκτήσει μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη – και για το κυπριακό – απέναντι στην Τουρκία.

Από τότε που θεσμοθετήθηκε η νέα Συνθήκη για το Δίκαιο της Θάλασσας, κανένα κράτος στον κόσμο δεν έχει ζητήσει μόνο την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας από το Διεθνές Δικαστήριο, αλλά ζητά πάντα την ταυτόχρονη οριοθέτηση και της ΑΟΖ. Και επειδή η ΑΟΖ δεν έχει γεωλογική έννοια, η Τουρκία δεν θέλει να συζητήσει το θέμα, γιατί θα

απολέσει το επιχείρημα ότι τα ελληνικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου επικάθονται επί της τουρκικής υφαλοκρηπίδας.

Με την ΑΟΖ δημιουργείται ενιαίος θαλάσσιος από οικονομική πλευρά χώρος και για την αλιεία, τον βυθό και το έδαφος κάτω από το βυθό (πετρέλαια, φυσικό αέριο). Ο βασικός οικονομικός λόγος που δεν ήθελε μέχρι τώρα η Τουρκία τον καθορισμό της Υφαλοκρηπίδας (την οποία διαθέτουν και τα νησιά μας) ήταν για να μην τυχόν εκμεταλλευτεί η Ελλάδα τα πετρέλαια του Αιγαίου, όπως π.χ. ανοιχτά της Θάσου.

Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη όμως, υπερκαλύπτει την Υφαλοκρηπίδα και κατοχυρώνει απόλυτα, αναμφισβήτητα, ακλόνητα και χωρίς καμία δυνατότητα νομικής αντίδρασης από την Τουρκία, τα ελληνικά εθνικά και οικονομικά συμφέροντα. Η ΑΟΖ δεν είναι μόνο θέμα της Ελλάδας, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁸

6.6 ΟΙ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η «επανάσταση» στην ενέργεια, σύμφωνα με τους γεωλόγους, θα έρθει από τους «υδρίτες» ή αλλιώς το παγωμένο φυσικό αέριο. Οι υδρίτες φυσικού αερίου είναι συνήθως μόρια μεθανίου εγκλωβισμένα μέσα σε μια κρυσταλλική δομή που μοιάζει με αυτή του πάγου. Σε κανονικές συνθήκες ένα κυβικό μέτρο υδρίτη, όταν το φέρεις στην επιφάνεια, γίνεται 67 κυβικά μέτρα, δηλαδή από μέγεθος ενός γραφείου αποκτά μέγεθος διαμερίσματος. Στην ανάπτυξη της τεχνολογίας για την αξιοποίηση αποθεμάτων υδριτών έχει επενδύσει η Ιαπωνία και πάνω σε αυτήν δουλεύουν ήδη η BP και η Rosneft σε κοιτάσματα της Ανταρκτικής. Η περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, με βάση τις γεωλογικές έρευνες, κρύβει σημαντικά αποθέματα υδριτών στα οποία στοχεύει η παγκόσμια πετρελαϊκή βιομηχανία και τα οποία στους κόλπους της αποκαλούνται «κοιτάσματα της επόμενης εικοσαετίας». Τα υψηλότερα μάλιστα αποθέματα στην περιοχή, βάσει συστηματικών χαρτογραφήσεων διεθνών ινστιτούτων, βρίσκονται στην

---

¹⁸ Κρατερός Ιωάννου και Αναστασία Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.151-152

ΑΟΖ της Ελλάδος και συγκεκριμένα στην περιοχή που εκτείνεται από το Καστελλόριζο και τη Ρόδο μέχρι την Κύπρο.

Η Ελλάδα έχει δυνατότητες ανακάλυψης και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων(Y/A). Αυτό γιατί υπάρχουν επιβεβαιωμένα ενεργά ή πολύ πιθανά πετρελαϊκά συστήματα στις Αλπικές και Μεταλπικές ιζηματογενείς λεκάνες της Δυτικής Ελλάδας και στις τριτογενείς λεκάνες της Ανατολικής Ελλάδας, δηλαδή συνυπάρχουν όλες εκείνες οι βασικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για την ύπαρξη κοιτασμάτων. Σε κάποιες περιοχές οι πιθανότητες είναι μεγάλες, σε κάποιες μικρότερες και σε άλλες χρειάζεται περαιτέρω έρευνα για την αύξηση(ή όχι) των πιθανοτήτων ανακάλυψης υδρογονανθράκων. Οι ενεργές ενδείξεις υδρογονανθράκων στην επιφάνεια και σε γεωτρήσεις, οι ίδιες οι ανακαλύψεις πεδίων υδρογονανθράκων σε Ανατολική και Δυτική Ελλάδα, επιβεβαιώνουν την ύπαρξη ενεργών πετρελαϊκών συστημάτων και συνηγορούν στις δυνατότητες ύπαρξης και άλλων πεδίων Y/A στο Ελληνικό υπέδαφος. Τα ανάλογα συστήματα πετρελαίου και οι ανακαλύψεις κοιτασμάτων στη Ιταλία, Κροατία , Αλβανία και την Ανατολική Θράκη, σε περιοχές με ανάλογα χαρακτηριστικά με τις αντίστοιχες ελληνικές, ενισχύουν την άποψη ότι η Ελλάδα έχει βάσιμες πιθανότητες να ανακαλύψει νέα κοιτάσματα πετρελαίου.

Γι αυτό το λόγο , η Ελλάδα θα πρέπει να κάνει ταυτόχρονα και τα δύο, οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης. Θα πρέπει τέλος να επισημανθεί, η πολύ σημαντική ερευνητική και γεωτρητική δραστηριότητα για αναζήτηση Υδρογονανθράκων που υπάρχει αυτή την στιγμή στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι συστηματικές έρευνες του Ισραήλ οδήγησαν στην ανακάλυψη τεραστίων κοιτασμάτων Φυσικού Αερίου (Leviathan, Tamar και Dalit), με εκτιμώμενα αποθέματα Φυσικού Αερίου για το Leviathan 450.109 m³ και για το Tamar 240.109 m³. Το Ισραήλ εξετάζει σήμερα τις διόδους μεταφοράς του Φυσικού Αερίου, κυρίως προς τα δυτικά, με αγωγούς και τη δημιουργία τερματικών σταθμών υγροποιημένου Φυσικού Αερίου (LNG) με πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται η Ελλάδα και η Κύπρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7.1 ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ

Το αργό (ακατέργαστο) πετρέλαιο είναι υγρό πέτρωμα, μείγμα υδρογονανθράκων, δηλαδή ουσιών που περιέχουν άνθρακα και υδρογόνο, κατά ένα μεγάλο μέρος της σειράς των αλκανίων, που όμως περιέχει και αρκετούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες, καθώς και άλλες οργανικές ενώσεις και το οποίο βρίσκεται μέσα σε πορώδη πετρώματα στα ανώτερα στρώματα μερικών περιοχών τού φλοιού της Γης.

Το φυσικό αέριο είναι καύσιμο και πρώτη ύλη της χημικής βιομηχανίας. Εξορύσσεται από υπόγειες κοιλότητες στις οποίες βρίσκεται υπό υψηλή πίεση. Σε αυτές τις κοιλότητες το φυσικό αέριο σχηματίστηκε με τρόπο παρόμοιο με τον τρόπο σχηματισμού του πετρελαίου. Μεταφέρεται προς τους τόπους όπου πρόκειται να χρησιμοποιηθεί όπως είναι, χωρίς την ανάγκη περαιτέρω επεξεργασίας.

Τα κοιτάσματα φυσικού αερίου βρίσκονται συνήθως μακριά από τα κύρια κέντρα καταναλώσεως· συνεπώς πρέπει να μεταφερθεί, αν και οι βιομηχανίες χημικής επεξεργασίας είναι συχνά εγκατεστημένες στην περιοχή της παραγωγής. Η μεταφορά του φυσικού αερίου εξαρτάται από την κατάστασή του. Σε αέρια κατάσταση μεταφέρεται με αγωγούς υπό υψηλή πίεση, ενώ σε υγρή κατάσταση μεταφέρεται με πλοία.

7.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΟΡΥΞΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ

Έξι βασικά στοιχεία είναι αυτά που αναζητούνται στην έρευνα για εντοπισμό πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Το πρώτο είναι το σημείο στο οποίο βρίσκονται τα κοιτάσματα των υδρογονανθράκων. Αυτή τη στιγμή οι έρευνες στρέφονται στην περιοχή της δυτικής Ελλάδας, στο Ιόνιο. Υπάρχουν ερευνητικές εταιρίες που έχουν τη δυνατότητα βάσει της τεχνογνωσίας και του

εξοπλισμού τους να εντοπίσουν το σημείο που βρίσκονται τα κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου με ακρίβεια από απόσταση 50 έως 100 χιλιόμετρα μακριά.

Δεύτερο στοιχείο που αναζητάται στον εντοπισμό κοιτάσματος πετρελαίου ή φυσικού αερίου είναι η έκταση που καταλαμβάνει το κοιτάσμα που έχει εντοπιστεί. ορίζοντας με ακρίβεια το εμβαδόν του. Αυτό το στοιχείο καθορίζει επίσης τις δικαιοδοσίες των όμορων κρατών για το συγκεκριμένο κοιτάσμα.

Ένα επόμενο στοιχείο που ελέγχεται για ένα συγκεκριμένο κοιτάσμα υδρογονανθράκων είναι το αν συνδέεται με άλλα γειτονικά κοιτάσματα και σε πιο υψόμετρο βρίσκεται το κάθε ένα από αυτά.

Τέταρτο σημείο για τον καθορισμό ενός κοιτάσματος πετρελαίου ή φυσικού αερίου είναι η εκτιμώμενη ποσότητα του, για το πετρέλαιο σε βαρέλια, κάτι που θα οδηγήσει σε συμπεράσματα σχετικά με το συμφέρον της συγκεκριμένης επένδυσης.

Πέμπτο στοιχείο που χρειάζεται να εντοπιστεί και να καθοριστεί είναι κατά πόσον το συγκεκριμένο κοιτάσμα είναι καθαρό ή αναμεμιγμένο με άμμο, οπότε η διαδικασία καθαρισμού στοιχίζει τόσο που να καταστήσει την εξόρυξη ασύμφορη. Είναι ένα στοιχείο που επηρεάζει καταλυτικά τις τελικές αποφάσεις για συνέχιση ή διακοπή της διαδικασίας.

Τελευταίο στοιχείο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό είναι κατά πόσον η διαδικασία εξόρυξης, δηλαδή γεώτρησης και άντλησης θα επηρεάσει τη σεισμική δραστηριότητα της περιοχής εντοπισμού του κοιτάσματος. Ωστόσο η βιομηχανία πετρελαίου, ολόένα και πιο διψασμένη για κέρδη, έχει καταφύγει σε «επιθετικές» τεχνικές για να εξορύξει ακόμη και πολύ μικρές ποσότητες και να αποκτήσει πρόσβαση σε θαλάσσια κοιτάσματα που βρίσκονται σε μεγάλα βάθη ή σε χαμηλής διαπερατότητας γεωλογικούς σχηματισμούς.

Αυτό χρειάζεται να εξεταστεί αν λάβουμε υπόψη τη μέθοδο εξόρυξης που ονομάζεται «υδραυλική διάρρηξη ή ρηγματώση» (το λεγόμενο «fracking»). Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, αφού το γεωτρύπανο σπάσει τα πετρώματα, μεγάλες ποσότητες νερού μαζί με ένα κοκτέιλ χημικών εισάγονται υπό υψηλή πίεση στον σχηματισμό που περιέχει τα αέρια κοιτάσματα, με στόχο τη διάνοιξη ρηγμάτων και την απελευθέρωση υδρογονανθράκων. Οι συνέπειες τέτοιων μεθόδων μπορεί να αποβούν καταστροφικές, καθώς τα χημικά ενδέχεται να μολύνουν τους υδάτινους πόρους, ενώ είναι δυνατόν να προκληθούν σεισμικές δονήσεις σε περιοχές που δεν ήταν ήδη σεισμογενείς.

7.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ

Ανεξάρτητα όμως των παραπάνω ενδείξεων οι γεωλόγοι ερευνητές αναγκάζονται να ακολουθήσουν διάφορες μεθόδους ικανές προς εξαγωγή σαφέστερων συμπερασμάτων, όπως τη σεισμική, την ηλεκτρική, τη σταθμική, τη ραδιενεργή μέθοδο, καθώς και τους δύο τρόπους γεώτρησης, τύπου «κέιμπ τουλ» και η τύπου «ρόταρυ». Στην πράξη, σπάνια χρησιμοποιείται μία μοναδική μέθοδος. Συνήθως χρησιμοποιείται, ανάλογα με την θέση έρευνας, συνδυασμός περισσότερων της μιας μεθόδων.

1. Σεισμική μέθοδος. Αυτή η μέθοδος βασίζεται κυρίως στην ταχύτητα μετάδοσης των δονήσεων ενός τεχνητού σεισμού, ο οποίος προκαλείται, συνήθως, με χρήση κατάλληλων εκρηκτικών. Πραγματοποιείται με δύο τρόπους: Είτε της διάθλασης είτε της ανάκλασης των σεισμικών κυμάτων και, βεβαίως, με αντίστοιχα σεισμικά όργανα, δεδομένου ότι τα σεισμικά κύματα δεν διέρχονται εξ ολοκλήρου από υγρά. Η μέθοδος αυτή έχει το μειονέκτημα ότι αντί πετρελαϊκού κοιτάσματος μπορεί να εντοπίσει μεγάλες ποσότητες υπόγειων υδάτων.

2. Ηλεκτρική μέθοδος. Αυτή η μέθοδος βασίζεται κυρίως στο γεγονός ότι ο φλοιός της Γης έχει ορισμένες ηλεκτρικές σταθερές, μία εκ των οποίων είναι και η αντίσταση διέλευσης του ηλεκτρικού ρεύματος. Έτσι, με δεδομένο ότι το πετρέλαιο δεν είναι καλός αγωγός του ηλεκτρισμού, η ένδειξη μεγαλύτερης σχετικής αντίστασης μπορεί να θεωρηθεί ένδειξη παρουσίας πετρελαϊκού κοιτάσματος.

3. Ηλεκτρομαγνητική μέθοδος. Αυτή βασίζεται σε ευαίσθητα όργανα, τα καλούμενα μαγνητόμετρα, που μπορούν να μετρήσουν με σχετικά μεγάλη ακρίβεια την ένταση του μαγνητικού πεδίου της Γης από τόπο σε τόπο.

4. Σταθμική ή βαρυτομετρική μέθοδος. Αυτή βασίζεται στην μέτρηση της έντασης του πεδίου βαρύτητας στα διάφορα σημεία της επιφάνειας της Γης.

5. Ραδιενεργή μέθοδος. Η μέθοδος αυτή κρίνεται πολύ αξιόπιστη και εφαρμόζεται με επιτυχία σε τοποθεσίες με ήπιο ανάγλυφο.

Παρά την επικρατούσα άποψη, το πετρέλαιο δεν είναι και τόσο σπάνιο πέτρωμα, αφού δεν υπάρχει σχεδόν καμία χώρα που να μην έχει ίχνη πετρελαίου ή ασφάλτου ή φυσικά γήινα αέρια. Όμως η δυνατότητα εκμετάλλευσης αυτών είναι που το προσδιορίζει ως σπάνιο (υφιστάμενη ποσότητα και κόστος εξόρυξης).

Στην Ελλάδα έχει εφαρμοστεί η σεισμική μέθοδος κατά την διαδικασία Αναζήτησης, Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων.

7.4 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΡΕΥΝΩΝ

Οι πρώτες έρευνες για τους υγρούς υδρογονάνθρακες της Ελλάδας πραγματοποιήθηκαν το 1860, έναν χρόνο μετά από αυτές στις Η.Π.Α., όμως η πορεία τους είναι πολύ διαφορετική. Εκείνες οι πρώτες έρευνες επικεντρώθηκαν στο Ιόνιο Πέλαγος, κοντά στη Ζάκυνθο, όμως από εμπορική άποψη τα ευρήματα ήταν αδιάφορα. Στη συνέχεια, προσπάθειες να εντοπιστούν υδρογονάνθρακες στον ελληνικό χώρο (ορισμένες εν κρυπτώ, καθώς φαίνεται) έγιναν από τη δεκαετία του 1960 και μετά.

Οι έρευνες για τον εντοπισμό κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Ελλάδα άρχισαν τη δεκαετία του 1960 στη Δυτική Ελλάδα και στο Ιόνιο. Παρά τη μεθοδική εργασία ξένων κυρίως ειδικών περίπου μέχρι το 1966, τα αποτελέσματα υπήρξαν φτωχά. Αυτό εν μέρει μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι η τεχνολογία στον τομέα της έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων διαφέρει σήμερα πάρα πολύ από αυτήν της δεκαετίας του 60.

Με τα σημερινά τεχνολογικά δεδομένα τα αποτελέσματα των ερευνών στη Δυτική Ελλάδα ίσως να ήταν διαφορετικά. Έκτοτε – εξαιρουμένων κάποιων περιόδων σχετικά συστηματικής προσπάθειας – ουδέποτε η Ελλάδα προσέγγισε το θέμα των ερευνών για αναζήτηση υδρογονανθράκων συστηματικά και βάσει των διεθνών προδιαγραφών.

Στη χώρα μας έγιναν συνολικά περίπου 270 ερευνητικές γεωτρήσεις, στη συντριπτική τους πλειοψηφία χερσαίες και κάποιες υποθαλάσσιες. Για την έκταση και τη γεωμορφολογία της Ελλάδος ο αριθμός αυτός είναι εξαιρετικά μικρός, δεν έγινε συστηματικά και φυσικά δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Σημαντικό ρόλο για τις περιορισμένες έρευνες της χώρας μας κυρίως στο Αιγαίο αλλά και στο Νότιο-ανατολικό τμήμα των Ελληνικών θαλασσών έπαιξε το θέμα αρχικά της υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας και στη συνέχεια το θέμα των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ).

7.5 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1960 ΕΩΣ ΤΟ 1970

Η περίοδος έως τη δεκαετία του 1970, χαρακτηρίζεται από την συστηματοποίηση των ερευνών, τα αποτελέσματα της οποίας οδήγησαν στην απόφαση για την ίδρυση του πρώτου φορέα έρευνας υδρογονανθράκων. Τότε, ξεκινά μια συστηματικότερη προσπάθεια από το τότε Υπουργείο Βιομηχανίας με τη συνδρομή του ΙΓΜΕ και σύμβουλο το Γαλλικό Ινστιτούτο Πετρελαίων (IFP). Πραγματοποιήθηκαν εκτεταμένες γεωλογικές κυρίως έρευνες στη χερσαία Ελλάδα και εκτελέστηκαν 17 γεωτρήσεις μικρού βάθους. Την ίδια περίοδο, μεγάλες εταιρείες πετρελαίων έλαβαν παραχωρήσεις, όπως η BP (Αιτωλοακαρνανία), ESSO (ΒΔ Πελοπόννησο, Ζάκυνθο, Παξοί), HUNT (Θεσσαλονίκη), TEXACO (Θερμαϊκός), CHEVRON (Λήμνος), ANSCHUTZ (Θεσσαλονίκη-Επανομή) και OCEANIC-COLORADO (Θρακικό πέλαγος), οι οποίες πραγματοποίησαν περισσότερες από 40 γεωτρήσεις σε ξηρά και θάλασσα. Οι περισσότερες από τις γεωτρήσεις αυτές διέτρησαν γεωλογικούς στόχους με ενθαρρυντικές ενδείξεις υδρογονανθράκων και συνέβαλαν τόσο στον εμπλουτισμό της γεωλογικής γνώσης, όσο κυρίως στην ενίσχυση της πεποίθησης όσον αφορά το πετρελαϊκό δυναμικό της χώρας.

7.6 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1970 ΕΩΣ ΤΑ ΜΕΣΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1990

Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, ανακαλύφθηκαν από Καναδικές και Αμερικανικές Εταιρίες, τα μοναδικά μέχρι σήμερα εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα υδρογονανθράκων στη χώρα. Το τελικό αποτέλεσμα των παραπάνω ερευνών ήταν η ανακάλυψη των πρώτων εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων στη θαλάσσια περιοχή της Θάσου – κοιτάσμα πετρελαίου Πρίνος και κοιτάσμα φυσικού αερίου Ν. Καβάλας- από την OCEANIC (1971-1974).

Πρόκειται για το κοιτάσμα Φυσικού Αερίου της Νοτίου Καβάλας και το κοιτάσμα Πετρελαίου του Πρίνου, τα οποία ανακαλύφθηκαν το 1972 στην υποθαλάσσια περιοχή Πρίνου-Καβάλας.

Με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα των ερευνών, αποφασίστηκε το 1975, η ίδρυση του πρώτου Φορέα διαχείρισης των δικαιωμάτων του ελληνικού Δημοσίου στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, η Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου (ΔΕΠ

Α.Ε.). Η περίοδος αυτή καλύπτει την έρευνα από τον εν λόγω φορέα, από την ίδρυσή του μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου 2289/95 με βάση τον οποίο αναμορφώθηκε το θεσμικό καθεστώς αδειοδοτήσεων, οπότε άρχισαν, εκ νέου, οι παραχωρήσεις για έρευνες σε ξένες εταιρείες.

Το επόμενο έτος ψηφίζεται από την Ελληνική Βουλή ο πρώτος Νόμος για τις έρευνες υδρογονανθράκων (ν. 468/76).

Η παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου άρχισε το 1981 από την κοινοπραξία «Εταιρία Πετρελαίων Βορείου Αιγαίου (North Aegean Petroleum Co.-N.A.P.C.)». Αργότερα ανακαλύφθηκε το κοιτάσμα του Βόρειου Πρίνου, ενώ η εκμετάλλευση συνεχίζεται μέχρι σήμερα από την Εταιρεία Energean Oil and Gas.

Το 1985 παραχωρήθηκαν από το Ελληνικό Δημόσιο 24 ερευνητικές άδειες. Αποτέλεσμα της ως άνω ερευνητικής δραστηριότητας ήταν η ανακάλυψη του κοιτάσματος πετρελαίου στη θαλάσσια περιοχή του Κατάκολου (Δ. Πελοπόννησος), του κοιτάσματος φυσικού αερίου στην Επανομή Θεσσαλονίκης, καθώς και συγκεντρώσεων βιογενούς αερίου. Την περίοδο αυτή οι γνώσεις αναφορικά με τα πετρελαϊκά συστήματα στον ελλαδικό χώρο - τεκτονικές/στρωματογραφικές παγίδες, πετρώματα ταμιευτήρες, πετρώματα καλύμματα, μητρικά πετρώματα – ενισχύθηκαν σημαντικά, δημιουργήθηκε εκτεταμένο αρχείο δεδομένων που αποτέλεσαν σοβαρή βάση για το νέο εγχείρημα.

7.7 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΣΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1990 ΕΩΣ ΑΡΧΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 2000

Το 1995 ψηφίζεται ο ν. 2289/95, ο οποίος αναμόρφωσε το αδειοδοτικό καθεστώς ενσωματώνοντας τη σχετική κοινοτική οδηγία 94/22/EC. Το 1996, πραγματοποιήθηκε ο πρώτος διεθνής γύρος παραχωρήσεων για 6 περιοχές. Μετά από διεθνή διαγωνισμό παραχωρήθηκαν 4 περιοχές στη Δ. Ελλάδα: ΒΔ Πελοπόννησος & Αιτωλοακαρνανία στην εταιρεία Triton και Ιωάννινα & Δ. Πατραϊκός κόλπος στη εταιρεία Enterprise Oil.

Επενδύθηκαν 85 εκατ. € σε σεισμικές έρευνες και γεωτρήσεις. Οι έρευνες δεν απέδωσαν, αλλά και οι γεωτρήσεις δεν έφθασαν το βάθος που προέβλεπαν οι αρχικές συμφωνίες. Δεν διερευνήθηκαν δύο σημαντικοί στόχοι: Στα Ιωάννινα με την εγκατάλειψη της βαθιάς γεώτρησης (4.000 μ.) λόγω σοβαρών τεχνικών προβλημάτων από την εταιρεία Enterprise Oil και στο Δ. Πατραϊκό κόλπο όπου δεν εκτελέστηκε η προγραμματισμένη γεώτρηση λόγω αποχώρησης της εταιρείας Triton (εξαγορά από Amerada Hess). Οι εταιρίες αποχώρησαν το 2000-2001.

7.8 ΑΡΧΕΣ ΠΡΩΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 2000 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Μετά το 2001, δεν υπήρξε, για την επόμενη δεκαετία, οπότε άρχισαν να τίθενται οι βάσεις για τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου αδειοδοτήσεων για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, περαιτέρω ερευνητική δραστηριότητα.

Το 2007, με τροπολογία στο ν. 3587 (άρθρο 20) το Ελληνικό Δημόσιο ανακάλεσε όλες τις παραχωρήσεις στις ΔΕΠ/ΔΕΠ-ΕΚΥ/ΕΛΠΕ (μετά την ιδιωτικοποίηση της ΔΕΠ ΕΚΥ & την αλλαγή της μετοχικής σύνθεσης της ΕΛΠΕ ΑΕ), οι οποίες επανέρχονται στο Υπουργείο Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) πλην εκείνων στις οποίες η ΕΛΠΕ ΑΕ συμμετέχει στην ευρύτερη περιοχή του Πρίνου.

Το νομικό πλαίσιο που διέπει τη διαδικασία αδειοδότησης στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων (ν. 2289/95), εκσυγχρονίστηκε πρόσφατα από την Ελληνική Κυβέρνηση με την ψήφιση του ν. 4001/2011 (Κεφάλαιο Β) και θεσπίστηκε ένα ελκυστικό επιχειρηματικό περιβάλλον.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΥΠΕΚΑ προέβη στη διαδικασία Διεθνούς Δημόσιας Πρόσκλησης για συμμετοχή σε σεισμικές ερευνητικές εργασίες απόκτησης δεδομένων μη αποκλειστικής χρήσης εντός της θαλάσσιας ζώνης στη Δυτική και Νότια Ελλάδα. Η έρευνα ολοκληρώθηκε και ήδη έχει προκηρυχθεί διεθνής διαγωνισμός για παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε είκοσι (20) θαλάσσιες περιοχές στη Δυτική Ελλάδα (Ιόνιο) και νοτίως της Κρήτης.

Επίσης το ΥΠΕΚΑ προχώρησε στη άμεση παραχώρηση εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου των δικαιωμάτων του για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων με τη διαδικασία της «ανοικτής πρόσκλησης» (open door) σε τρεις περιοχές: Πατραϊκός κόλπος, Ιωάννινα και Δυτικό Κατάκολο.

Επιπλέον, το ΥΠΕΚΑ εντός του 2014 προέβη σε προκήρυξη Διεθνούς Διαγωνισμού (μετά από αίτηση) για τις χερσαίες περιοχές «Άρτα - Πρέβεζα», «Αιτωλοακαρνανία» και «Βορειοδυτική Πελοπόννησος».

Τέλος, στο ν. 4001/2011 (Κεφάλαιο Β) προβλέπεται η σύσταση της «Ελληνικής Διαχειριστικής Εταιρίας Υδρογονανθράκων ΑΕ (ΕΔΕΥ ΑΕ)» με στόχο να διαχειρίζεται με διαφάνεια, ευελιξία και σύμφωνα με την ισχύουσα ευρωπαϊκή νομοθεσία τα αποκλειστικά δικαιώματα του Ελληνικού Δημοσίου στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων. Η ΕΔΕΥ Α.Ε ιδρύθηκε με το Προεδρικό Διάταγμα 14 (ΦΕΚ Α΄ 21/13.02.2012) ορίστηκε πρόεδρος και το πρώτο Δ.Σ ενώ σε τελική φάση βρίσκεται η στελέχωσή της με προσωπικό.

7.9 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΓΕΩΤΡΗΣΕΩΝ

Περισσότερες από διακόσιες πετρελαιοπηγές έχουν διανοιχτεί συνολικά, με πιο εντυπωσιακά αποτελέσματα στην περίπτωση του Πρίνου. Η παραγωγή της συγκεκριμένης

πετρελαιοπηγής –η οποία είναι δαπανηρή, αφού οι πηγές της φτάνουν σε βάθος 3.000 μέτρων– έφτασε στο ζενίθ της κατά τα τέλη του '80, ενώ σήμερα ανέρχεται σε λιγότερο από 2.000 βαρέλια τη μέρα που καλύπτουν λιγότερο από το 1% των ενεργειακών αναγκών της χώρας.

Το πρόσφατο πανδαιμόνιο γεωτρήσεων επικεντρώθηκε για άλλη μια φορά στο Ιόνιο Πέλαγος, αλλά και στη δυτική ηπειρωτική χώρα και στα νότια της Κρήτης, και στηρίχτηκε κατά κύριο λόγο στην ύπαρξη γεωλογικών σχηματισμών παρόμοιων με εκείνους της Βενεζουέλας που ευνοούν την παγίδευση ορυκτών καυσίμων. Ωστόσο και μόνο η ύπαρξη ευνοϊκών σχηματισμών δεν εγγυάται απαραίτητα ότι υπάρχουν και κοιτάσματα. Για να επαληθευτεί η ύπαρξη και η ποιότητα τέτοιων κοιτασμάτων απαιτούνται γεωτρήσεις. Νέες τεχνικές (ανάκλαση σεισμικών κυμάτων) προσφέρουν τρισδιάστατους χάρτες πιθανών κοιτασμάτων και καθοδήγηση για τα σημεία που πρέπει να γίνουν οι γεωτρήσεις. Όμως η γεώτρηση είναι δαπανηρή και πολύ πιο επικίνδυνη όσο αυξάνεται το βάθος της πηγής. Μέχρι και 60% αυτών των βαθιών πηγών που έχουν τσιμενταριστεί, μετά από καιρό εμφανίζουν ρωγμές και κατά συνέπεια διαρροή πετρελαίου. Νότια της Κρήτης, καθώς και στο Ιόνιο Πέλαγος (ο πειραματικός ανιχνευτής νετρίνων NESTOR [Neutrino Extended Submarine Telescope with Oceanographic Research] βρίσκεται δυτικά της Πύλου, 4.000 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας), υπάρχουν ορισμένα από τα βαθύτερα σημεία της Μεσογείου.

1. Περιοχή Αιτωλοακαρνανίας

Στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας τα δεδομένα προέρχονται από τις γεωτρήσεις Trifos South-1 και Evinos-1 (από Triton Ltd σε συνέχεια του γύρου παραχωρήσεων το 1997). Στον Τρύφο η γενική γεωλογική δομή αντιστοιχούσε σε υπο-επωθημένη ενότητα (sub-thrust unit), αποτελούμενη από ασβεστόλιθους βαθιάς θάλασσας της Ιόνιας ζώνης με κάλυμμα Ολιγοκαινικό φλύσχη και η οποία, συνολικά, είναι υπο-επωθημένη (sub-thrust) από Τριαδικούς εβαπορίτες. Κατά τη διάρκεια της γεώτρησης διαπιστώθηκε ότι το εβαποριτικό κάλυμμα είχε πάχος μεγαλύτερο του αναμενόμενου και η γεώτρηση

σταμάτησε στους εβαπορίτες στα 1.509μ. Παρατηρήθηκαν ελάχιστες ενδείξεις υδρογονανθράκων και η γεώτρηση εγκαταλείφθηκε.

Στη γεώτρηση στον Εύηνο διατρήθηκαν ασβεστόλιθοι πλατφόρμας της ζώνης Γαβρόβου οι οποίοι είχαν σαν κάλυμμα Ολιγοκαινικό φλύσχη. Υπήρξαν ελάχιστες ενδείξεις υδρογονανθράκων στην επαφή των δύο σχηματισμών, πιθανόν λόγω ελλείψεως κατάλληλης παγίδας, Η γεώτρηση εγκαταλείφθηκε στα 1.508μ.

2. Περιοχή ΒΔ Πελοποννήσου

Στη ΒΔ Πελοπόννησο τα δεδομένα προέρχονται από τις γεωτρήσεις Artemis-1 και Apollo-1 (από Enterprise Oil σε συνέχεια του γύρου παραχωρήσεων του 1996). Στη θέση Artemis-1 η δομή αφορά σε ρηγματωμένο αντίκλινο, το οποίο περιλαμβάνει ασβεστόλιθους της Ιόνιας σειράς με κάλυμμα φλύσχη. Ο στόχος ήταν ρηγματωμένοι ασβεστόλιθοι ηλικίας Ανώτερου Κρητιδικού – Ηώκαινου, οι οποίοι είναι γνωστό ότι αποτελούν πετρώματα-ταμιευτήρες σε πεδία πετρελαίου (oil-fields) στις αντίστοιχες γεωλογικές ενότητες στην Αλβανία και, υποθαλάσσια, στην Αδριατική. Υπήρξαν μερικές ενδείξεις υδρογονανθράκων και η γεώτρηση εγκαταλείφθηκε στα 2.375μ. Στη θέση Apollo-1 η δομή αφορά σε ρηγματωμένο αντίκλινο, το οποίο περιλαμβάνει ασβεστόλιθους πλατφόρμας της ζώνης Γαβρόβου με κάλυμμα φλύσχη. Ο στόχος ήταν καρστικοποιημένοι ασβεστόλιθοι πλατφόρμας, οι οποίοι έχουν αποδεδειγμένο δυναμικό σε υδρογονάνθρακες στην ευρύτερη περιοχή της Αδριατικής και της Νότιας Ιταλίας. Τα αποτελέσματα δεν υπήρξαν ενθαρρυντικά και η γεώτρηση εγκαταλείφθηκε στα 1.710μ.

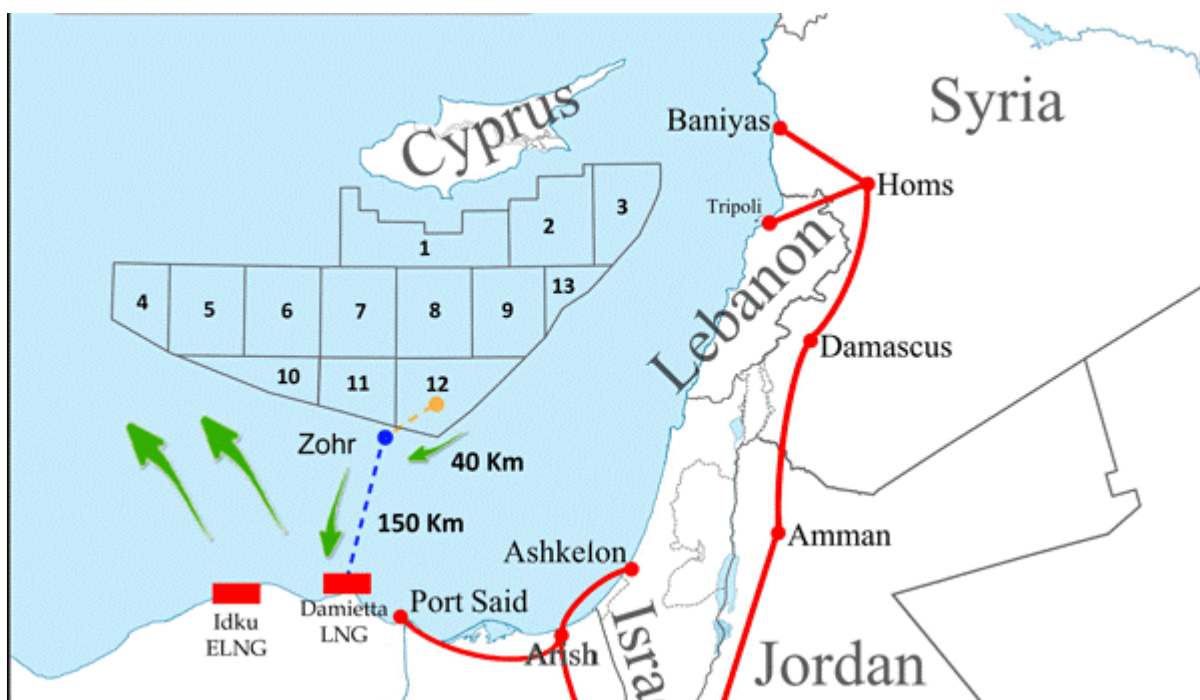
3. Περιοχή Ιωαννίνων

Στην περιοχή των Ιωαννίνων τα δεδομένα προέρχονται από τη γεώτρηση Demetra-1 (από Enterprise Oil σε συνέχεια του γύρου παραχωρήσεων του 1996). Ο στόχος της γεώτρησης στη θέση Demetra-1 υπήρξε πολύ φιλόδοξος, καθώς αποσκοπούσε στο να διατρήσει για πρώτη φορά την Τριαδική εβαποριτική ακολουθία. Στο βάθος των 4.000μ οι σεισμικές καταγραφές είχαν δείξει την ύπαρξη ενός δόμου άλατος.

Μετά τη διάτρηση της ασβεστολιθικής ακολουθίας της Ιόνιας ζώνης, και ενώ ήδη η γεώτρηση βρισκόταν στους Τριαδικούς εβαπορίτες, παρατηρήθηκαν πολύ μεγάλες πιέσεις οι οποίες δεν επέτρεψαν τη συνέχιση της γεώτρησης και η οποία εγκαταλείφθηκε στο βάθος περίπου των 4.000μ. Έτσι, ο τελικός σκοπός της γεώτρησης δεν επιτεύχθηκε.

4. Περιοχή Κατάκολου

Η υποθαλάσσια (off-shore) περιοχή του Κατάκολου, στη δυτική Πελοπόννησο, αποτελεί τη μοναδική στη δυτική Ελλάδα (Ιόνια ζώνη) στην οποία έχει ανακαλυφθεί κοίτασμα πετρελαίου-φυσικού αερίου. Η ανακάλυψη έγινε το 1981. Πέτρωμα-ταμιευτήρα αποτελούν Κρητιδικοί-Ηωκαινικοί ασβεστόλιθοι σε αντικλινική παλαιοδομή, οι οποίοι καλύπτονται ασύμφωνα από κλαστικά Νεογενή ιζήματα . Τα απολήψιμα αποθέματα (recoverable oil) εκτιμώνται σε 3 εκ. βαρέλια.¹⁹

¹⁹ <http://energypress.gr/news/dr-konstantinos-nikolaoy-ereyna-ydrogonanthrakon-stin-ellada-istoriko-kai-prooptikes,25/3/2013>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8.1 ΚΥΠΡΟΣ

Την 17^η Φεβρουαρίου 2003, η Κύπρος υπέγραψε συμφωνία οριοθέτησης της ΑΟΖ με την Αίγυπτο, η οποία αποτέλεσε την πρώτη συμφωνία οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο. Τέσσερα χρόνια αργότερα, η Κύπρος υπέγραψε αντίστοιχη συμφωνία με το Λίβανο και στη συνέχεια με το Ισραήλ. Πάντως η οριοθέτηση της ΑΟΖ με την Αίγυπτο, εμφανίστηκε ως πρωθύστερη, δεδομένου ότι έπρεπε πρώτα να γίνει η κήρυξη ΑΟΖ και στη συνέχεια η οριοθέτηση με γειτονικά κράτη. Το ζήτημα αυτό αντιμετωπίστηκε από την Κύπρο με την κήρυξη ΑΟΖ με αναδρομική ισχύ από την 21 Μαρτίου 2003. Αντίστοιχα ζητήματα ανέκυψαν και ως προς την οριοθέτηση με τον Λίβανο και το Ισραήλ που επίσης δεν είχαν θεσπίσει ΑΟΖ όταν υπεγράφησαν οι σχετικές συμφωνίες με την Κύπρο. Ωστόσο, στις 15 Ιουλίου 2010, ο Λίβανος ανακοίνωσε την κήρυξη της ΑΟΖ καταθέτοντας τις σχετικές γεωγραφικές συντεταγμένες στη Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών, ενώ το Ισραήλ θεώρησε ότι, αφ' ης στιγμής τεθεί η συμφωνία σε ισχύ, επέχει θέση κηρύξεως ΑΟΖ. Η συμφωνία τέθηκε σε ισχύ στις 25 Φεβρουαρίου 2011, ενώ το Ισραήλ διαβίβασε τις εν λόγω συντεταγμένες από κοινού με τις γεωγραφικές συντεταγμένες των χωρικών του υδάτων στη Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών στις 12 Ιουλίου 2011.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι και στις τρεις συμφωνίες οριοθέτησης αναφέρονται αποκλειστικά στην ΑΟΖ. Αν και ρητή μνεία της υφαλοκρηπίδας δεν είναι απαραίτητη εφόσον η ΑΟΖ περιλαμβάνει το θαλάσσιο βυθό και οι δύο ζώνες αλληλεπικαλύπτονται μέχρι το όριο των 200 ν.μ., θα ήταν ορθότερο να υπάρχει αναφορά στην υφαλοκρηπίδα ή έστω στη χάραξη ενιαίου θαλάσσιου ορίου, διότι αφενός η ΑΟΖ δεν έχει απορροφήσει την υφαλοκρηπίδα και αφετέρου κατά την υπογραφή των συμφωνιών οριοθέτησης δεν είχαν κηρύξει ΑΟΖ και τα δύο συμβαλλόμενα μέρη με αποτέλεσμα *stricto sensu* η συμφωνία να οριοθετηθεί υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ για το κράτος εκείνο που δεν έχει προβεί σε σχετική κήρυξη. Όπως είναι γνωστό, τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας υφίστανται *ab initio* και *ipso facto* και δεν εξαρτώνται από οιαδήποτε διακήρυξη.

Ειδικότερα η συμφωνία με το Ισραήλ έχει ιδιαίτερη στρατηγική σημασία, εφόσον η

Κύπρος ολοκλήρωσε την οριοθέτηση της ΑΟΖ με τα γειτονικά της κράτη, στο νότιο και νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας. Ωστόσο, πέραν της έντονης τουρκικής αντίδρασης, η υπογραφή της εν λόγω συμφωνίας είχε ως αποτέλεσμα την έντονη διαμαρτυρία του Λιβάνου και την ανάδειξη διαφοράς του με το Ισραήλ ως προς τη χάραξη των θαλάσσιων συνόρων τους.²⁰

8.2 ΚΟΙΤΑΣΜΑ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το Οικόπεδο 12 «Αφροδίτη» είναι μια διερευνητική άδεια γεώτρησης που βρίσκεται στα ανοικτά της νότιας ακτής της Κύπρου και στη θαλάσσια Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) της χώρας. Βρίσκεται 34 χιλιόμετρα δυτικά του κοιτάσματος φυσικού αερίου Λεβιάθαν (του μεγαλύτερου κοιτάσματος φυσικού αερίου που ανακαλύφθηκε την τελευταία δεκαετία) του Ισραήλ. Πιθανολογείται ότι το Οικόπεδο 12 μπορεί να περιέχει τεράστια κοιτάσματα φυσικού αερίου.

Αξίζει να αναφερθεί, πως στην Κυπριακή αποκλειστική ζώνη υπάρχουν κοιτάσματα πετρελαίου, τα οποία μπορούν να εξορυχτούν ευκολότερα και να διατεθούν άμεσα στην αγορά συγκριτικά με τις έρευνες για την ύπαρξη του φυσικού αερίου.

Η αμερικανική εταιρεία Noble Energy έλαβε την παραχώρηση για την διερεύνηση στο Οικόπεδο 12 τον Οκτώβριο του 2008. Τον Αύγουστο του 2011, η Noble σύναψε συμφωνία κατανομής της παραγωγής με την Κυπριακή κυβέρνηση σχετικά με την εμπορική ανάπτυξη του οικοπέδου. Η Noble τελικά ξεκίνησε τις γεωτρήσεις στο Οικόπεδο 12 τη Δευτέρα 19 Σεπτεμβρίου 2011. Οι εταιρείες Delek (ασχολείται με θέμα ενέργειας

---

²⁰ <http://energypress.gr/news/o-polemos-ton-agogon-stin-notioanatoliki-mesogeio>, Αθην. Πίτατζη, 15/10/2014

ισραηλιτικών συμφερόντων και είναι συνεργάτης της Noble) και Noble υποστηρίζουν πως ίσως οι ποσότητες υπολογισμού φυσικού αερίου είναι πολύ μεγαλύτερες από τους αρχικούς υπολογισμούς, δηλαδή ότι μπορεί να ξεπεράσουν τα 6 με 9 τρισεκατομμύρια.

Καινούριες αδειοδοτήσεις, υπογράφονται το 2013 από την Κυπριακή Δημοκρατία με τις εταιρείες ENI/KOGAS (Ιταλο-κορεάτικων συμφερόντων), την TOTAL/NOVATEC και GAZPROMBANK(κοινοπραξία Γαλλο-ρωσικών συμφερόντων) για χορήγηση άδειας εξερεύνησης υδρογονανθράκων σε οικόπεδα της Κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.

Μέχρι σήμερα, γίνονται συζητήσεις μεταξύ των εταιρειών και της Κυπριακής Δημοκρατίας για την αξιοποίηση των κοιτασμάτων. Το ενδιαφέρον των ενεργειακών εταιρειών θα απασχολήσει και θα παίξει καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις της Ανατολικής Μεσογείου.

8.3 ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Η οριοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης της Κύπρου με τις γείτονες χώρες, δεν πέρασε απαρατήρητη στην Τουρκία. Κατηγόρησε το Λίβανο ότι συμπεριέλαβε τουρκικό έδαφος, όταν οριοθέτησε την ΑΟΖ με την Κυπριακή Δημοκρατία.. Η Τουρκία προσπάθησε να ακυρώσει τη συμφωνία της Κύπρου με το Λίβανο, με αποτέλεσμα να μην επικυρωθεί η συμφωνία από την κυβέρνηση του Λιβάνου. Σε αντίθεση με την Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία την επικύρωσε και η οποία συνεχίζει τις προσπάθειές της με το Λίβανο, ώστε να μπορούν να εκμεταλλευτούν και τα δύο κράτη τους υδρογονάνθρακες των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών τους.

Η Τουρκία άσκησε κριτική και στην οριοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης της Κύπρου με το Ισραήλ. Οι εξαιρετικές γειτονικές σχέσεις όμως του Ισραήλ και της Κυπριακής Δημοκρατίας έχουν οδηγήσει και τα δύο κράτη στην υπογραφή της συμφωνίας, χωρίς να αφήνουν περιθώρια άσκησης πίεσης από την Τουρκία.

Η θέση της Τουρκίας, για την οριοθέτηση της δικής της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης με την κατεχόμενη Κύπρο για την έναρξη ερευνών και την πιθανή εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, έχουν οδηγήσει την Κυπριακή Δημοκρατία σε προσφυγή στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, για παραβίαση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων. Πολλές φορές, στην προσπάθεια επίλυσης του κυπριακού ζητήματος, η Τουρκία προβάλλει ως θέμα την αξιοποίηση των κοιτασμάτων του φυσικού αερίου. Το κυπριακό ζήτημα όμως είναι ανεξάρτητο από την έρευνα και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων και γι' αυτό δεν πρέπει να εμπλέκεται.

Οι ερευνητικές γεωτρήσεις και η μελλοντική εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, δεν πέρασαν απαρατήρητα από την Τουρκία. Οι προκλητικές ενέργειες και οι παρενοχλήσεις τουρκικών πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών, έγιναν εντονότερες στην αποκλειστική οικονομική ζώνη της Κύπρου. Η Τουρκία, επανειλημμένα κατηγορεί την Κυπριακή Δημοκρατία για ενέργειες που δεν συμφωνούν με το Διεθνές Δίκαιο. Η ίδια η Τουρκία όμως, δεν έχει υπογράψει αλλά ούτε και έχει επικυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας.

Είναι πλέον γεγονός, ότι η Κυπριακή Δημοκρατία έχει πολλές δυνατότητες στην εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων και θα επιτελέσει σημαντικό ρόλο στην αξιοποίηση της ενέργειας στην Ανατολική Μεσόγειο.

8.4 ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

Τα παραπάνω ευρήματα και εξελίξεις προσέδωσαν πετρελαϊκή αξία στη θαλάσσια περιοχή νότια της Κύπρου. Η τότε κυβέρνηση Γλαύκου Κληρίδη έπειτα από διαπραγματεύσεις, οριοθέτησε τη Θαλάσσια Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου με την Αίγυπτο, στη μέση γραμμή, δημιουργώντας θετικά τετελεσμένα για την περιοχή. Ακολούθησε ο Λίβανος και η κυβέρνηση Τάσσου Παπαδόπουλου προχώρησε στη διαδικασία του πρώτου γύρου παραχωρήσεων, όπως προβλέπει η Ευρωπαϊκή Οδηγία και οι νόμοι της Κύπρου. Οι κινήσεις αυτές ήταν εκδήλωση αποφασιστικότητας για την άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Κυπριακής Δημοκρατίας στη δική της νότια ΑΟΖ αλλά και τόνωσης της κρατικής υπόστασής της.

Η Αίγυπτος είχε ξεκινήσει μεγάλη προσπάθεια ανακάλυψης κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στη θαλάσσιά της περιοχή με μεγάλες επιτυχίες. Τα κοιτάσματα που ανακαλύφθηκαν τελευταία ξεπερνούν τα 80 τρισκυβικά πόδια.

Οι έρευνες έγιναν και γίνονται μέσω παραχωρήσεων σε διεθνείς πετρελαϊκές εταιρείες. Η Shell είχε εξασφαλίσει παραχώρηση 42.000 τ. χλμ. στα βαθιά νερά, κοντά στη μέση γραμμή με την Κύπρο, με επιτυχή έκβαση των ερευνών. Την ίδια εποχή, αξιολογήσεις σεισμικών ερευνών που έγιναν στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή της Κύπρου, έδωσαν σημαντικά και θετικά στοιχεία για το πετρελαιοδυναμικό της περιοχής νότια του νησιού. Ακολούθησαν οι σημαντικές ανακαλύψεις κοιτασμάτων φυσικού αερίου στη θαλάσσια περιοχή ανοιχτά του Ισραήλ, με τα κοιτάσματα Mari, Dalit και κυρίως του γιγαντιαίου κοιτάσματος Tamar, 90 χλμ. ανοιχτά της Χάιφας.²¹

²¹ <http://www.kathimerini.gr/783456/article/epikairothta/politikh/synekmatalleysh-ydrogonan8rakwn-apo-kypro--aigypto.Παναγιής Γαλιατσάτος,12/9/2014>

8.5 ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ

Τον Ιούνιο του 2009, γίνεται η πρώτη επιτυχημένη γεώτρηση στο Κοίτασμα Tamar στο Ισραήλ. Τον Δεκέμβριο του 2009 η εταιρεία Noble υπογράφει με το Ισραήλ για την προμήθεια φυσικού αερίου. Ακολουθεί η κατασκευή πλατφόρμας για το κοίτασμα Tamar από την εταιρεία Wood Group's Alliance Engineering, το Μάιο του 2011. Μετά την πάροδο τεσσάρων χρόνων, το κοίτασμα Tamar παράγει για πρώτη φορά φυσικό αέριο. Μέχρι σήμερα είναι το μόνο κοίτασμα που παράγει φυσικό αέριο στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο.

8.6 ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ

Και οι δύο χώρες διαθέτουν αποδεδειγμένες πετρελαιοδυνατές περιοχές, με επιβεβαιωμένα, πετρελαϊκά συστήματα και ανακαλύψεις Υ/Α. Για την Ελλάδα οι αλπικές και μεταλπικές ιζηματογενείς λεκάνες της Δυτικής Ελλάδας με βεβαιωμένα πετρελαϊκά συστήματα, έχουν άφθονες ενδείξεις Υ/Α στην επιφάνεια και σε γεωτρήσεις και δύο ανακαλύψεις (Δυτικό Κατάκολο και Αλυκές Ζακύνθου).

Τα ανάλογα παραγωγικά συστήματα και κοιτάσματα στην Αλβανία και την Ιταλία υποστηρίζουν την υψηλή πετρελαιοδυνατότητα των περιοχών. Ανατολικότερα υπάρχουν οι ιζηματογενείς λεκάνες των κόλπων του Θερμαϊκού, του Ορφανού και του ευρύτερου Θρακικού Πελάγους, με αποδεδειγμένα πετρελαϊκά συστήματα και ανακαλύψεις (Πρίνος, Βόρειος Πρίνος, Νότια Καβάλα, Έψιλον, Επανωμή), με άφθονες ενδείξεις Υ/Α στην επιφάνεια και σε γεωτρήσεις. Η υψηλή πετρελαιοδυνατότητα των περιοχών αυτών (η υψηλότερη της Χώρας) υποστηρίζεται από τα ανάλογα παραγωγικά συστήματα και κοιτάσματα στην Ανατολική Θράκη και στην λεκάνη Θάσου – Καβάλας.

Όσον αφορά την Κύπρο το ενδιαφέρον εντοπίζεται κυρίως στα πολύ βαθιά νερά, στην νότια θαλάσσια αποκλειστική ζώνη (ΑΟΖ), όπου υπάρχουν ενεργά πετρελαϊκά συστήματα

της λεκάνης της Λεβαντίνης με τις ανακαλύψεις του κοιτάσματος φυσικού αερίου Αφροδίτη στην Κύπρο και Λεβιαθάν, Ταμάρ κλπ στο Ισραήλ. Η πρόσφατη ανακάλυψη του γιγαντιαίου κοιτάσματος Zohr στην ΑΟΖ της Αιγύπτου, 4 χλμ από τα σύνορα της Κυπριακής ΑΟΖ, αναβάθμισε το ενδιαφέρον για παρόμοια κοιτάσματα στην περιοχή, γύρω από το υποθαλάσσιο όρος Ερατοσθένης που βρίσκεται στην ζώνη της Κύπρου. (Αυτό εκφράστηκε με το μεγάλο ενδιαφέρον και τις προσφορές κάποιων από τις μεγαλύτερες εταιρίες του κόσμου, στον πρόσφατο διαγωνισμό της Κυπριακής Δημοκρατίας για εκχώρηση τριών τεμαχίων στην αναφερόμενη περιοχή).

Σαν συμπέρασμα μπορούμε να πούμε ότι και οι δύο χώρες διαθέτουν πολύ καλές πετρελαιοπιθανές περιοχές, διαφορετικές μεν, αλλά ικανές να προσελκύσουν το ενδιαφέρον εταιριών πετρελαίου. Όμως δεν σημαίνει ότι επειδή ανακαλύφθηκαν μεγάλα κοιτάσματα στην λεκάνη της Λεβαντίνης ή στην περιοχή του Zohr, θα υπάρχουν και παρόμοια κοιτάσματα στην θάλασσα νότια της Κρήτης κ.α.

Αυτό δεν συμβαίνει διότι τα γεωλογικά περιβάλλοντα είναι τελείως διαφορετικά. Πρέπει επίσης να τονίσουμε ότι οι περιοχές της Κύπρου βρίσκονται στα βαθιά νερά και διαθέτουν μεγάλους στόχους, οπότε απευθύνονται σε πολύ μεγάλες πετρελαϊκές εταιρίες που έχουν τις τεχνικές και οικονομικές δυνατότητες να τις εξερευνήσουν.²²

---

²² <http://energypress.gr/news/ereynes-ydrogonanthrakon-stin-kypriaki-aoz-prosfates-exelixeis-kai-prooptikes..Κωνσταντίνου> Νικολάου,9/11/2014

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

9.1 Η ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΟΨΗ ΤΗΣ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗΣ

Οι υδρογονάνθρακες (πιο σωστά: ορυκτά καύσιμα, αφού συχνά δεν αποτελούνται μόνο από υδρογόνο και άνθρακα) έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στην εκβιομηχάνιση και την ευημερία των ανεπτυγμένων κρατών, πράγμα που προκαλεί τον φθόνο των αναπτυσσόμενων κρατών. Ωστόσο το τίμημα υπήρξε πολύ ακριβό.

Τα ορυκτά καύσιμα δημιουργούνται με την εναπόθεση πλούσιων φυτικών και ζωικών οργανισμών που κατά τη διάρκεια των γεωλογικών περιόδων έχουν υποστεί χημικούς και φυσικούς μετασχηματισμούς που τους έχουν δώσει τη σημερινή τους μορφή – στερεή, υγρή ή αέρια. Συχνά η χημική τους σύσταση είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη και βρίσκονται παγιδευμένα σε γεωλογικούς σχηματισμούς ή αναμεμειγμένα με άλλα ορυκτά, και εντοπίζονται κοντά στην επιφάνεια της θάλασσας ή κάτω από αυτή, σε μεγάλο βάθος. Καθώς ο αριθμός των πηγών μειώνεται, η εξαιρετικά πολύπλοκη διαδικασία εξαγωγής, επεξεργασίας, μεταφοράς και χρήσης των ορυκτών καυσίμων γίνεται ολοένα και πιο δαπανηρή. Και φυσικά όλα αυτά έχουν τις επιπτώσεις τους. Αρκεί να θυμηθούμε μία από τις μεγαλύτερες περιβαλλοντικές καταστροφές το 1989, όταν το τάνκερ Exxon Valdez, προσάραξε στην Αλάσκα, διαχέοντας στον υδροφόρο ορίζοντα πάνω από 11 εκατομμύρια γαλιόνια αργού πετρελαίου, την κατάρρευση της πλατφόρμας άντλησης πετρελαίου Deepwater Horizon της BP στον Κόλπο του Μεξικού το 2010, τη διαρροή πετρελαίου στη Σάντα Μπάρμπαρα της Καλιφόρνιας που κατέστρεψαν τις υπέροχες ακτές τους, το αποπνικτικό φωτοχημικό νέφος στην Αθήνα και άλλες μεγάλες πόλεις σε όλο τον κόσμο, τη σταδιακή υπερθέρμανση του πλανήτη και τα άκρως ανησυχητικά επίπεδα διοξειδίου του άνθρακα που αυτή τη στιγμή πλησιάζουν τα 400 μέρη ανά εκατομμύριο (από 270 περίπου πριν από τη βιομηχανική επανάσταση). Όλα αυτά έχουν φέρει τον πλανήτη στα πρόθυρα της οικολογικής καταστροφής.

Οι συνέπειες αυτές προκύπτουν από την εκμετάλλευση μόλις του 50% των διαθέσιμων κοιτασμάτων ορυκτών καυσίμων και πολύ συχνά από τις δραστηριότητες εταιρειών που έχουν μεγάλη εμπειρία και τεχνογνωσία στον χώρο.

Αυτή τη στιγμή τα ορυκτά καύσιμα μπορεί να βρίσκονται ακόμα παντού, αλλά τα αντίστοιχα αποθέματα είναι περιορισμένα, δεν είναι ανεξάντλητα. Εξάλλου η ανακάλυψη κοιτασμάτων δεν σημαίνει απαραίτητα ότι αυτά έχουν και εμπορική αξία. Η παραγωγή πετρελαίου στις Η.Π.Α., όπως πολύ σωστά προέβλεψε ο γεωλόγος Μ. Κινγκ Χούμπερτ, έφτασε στο ζενίθ το 1970, ενώ η παγκόσμια παραγωγή άρχισε να μειώνεται το 2005. Σύμφωνα με μια έκθεση του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας, η παραγωγή πετρελαίου με συμβατικές μεθόδους έφτασε στο ζενίθ το 2006. Το 2005 ο Γ.Τζ. Κάμμινγκς της πετρελαϊκής Exxon-Mobil δήλωσε ότι «όλα τα εύκολα κοιτάσματα πετρελαίου και αερίου παγκοσμίως έχουν λίγο-πολύ ανακαλυφθεί. Τώρα αντιμετωπίζουμε το δύσκολο εγχείρημα ανεύρεσης και παραγωγής πετρελαίου από πιο δυσπρόσιτες περιοχές». Ο λόρδος Ρον Όξμπουργκ, πρόεδρος της Shell UK (Royal Shell Dutch), έχει δηλώσει: «Είναι πασιφανές ότι δεν υπάρχουν πολλές πιθανότητες να ανακαλύψουμε μεγάλες ποσότητες φθηνού πετρελαίου. Οι όποιες νέες ποσότητες πετρελαίου –ή όσες παράγονται με αντισυμβατικές μεθόδους– θα έχουν οπωσδήποτε υψηλό κόστος».²³

²³ <http://www.chronomag.eu/index.php/ppls-e-p-l-f-s-s-1-kopie.html>, Λεωνίδας Πετράκης, Ιούνιος 2013

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

10.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το τέλος του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, έδωσε προτεραιότητα στην ναυσιπλοΐα και αλιεία. Το αίτημα της ασφάλειας και η εκμετάλλευση του θαλάσσιου πλούτου οδήγησε στην ανάγκη των κανόνων του Δικαίου της Θάλασσας. Η διαπίστωση της ύπαρξης των πλουτοπαραγωγικών πόρων στο βυθό και το υπέδαφος σε συνδυασμό με την εκμετάλλευσή τους και την αποκλειστική χρήση του θαλάσσιου πλούτου, οδήγησε στους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και στην οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών των κρατών, ώστε να ρυθμίζουν τις συμπεριφορές των κρατών μεταξύ τους, με φυσικά πρόσωπα αλλά και με Διεθνείς Οργανισμούς.

Ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ, εξακολουθεί να διχάζει. Η ΑΟΖ εξασφαλίζει πολυδιάστατα δικαιώματα σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα και γι' αυτό έχει οριοθετηθεί σε πολλά κράτη. Η Ελλάδα δυστυχώς δεν έχει οριοθετήσει την ΑΟΖ της. Η ύπαρξη όμως της υφαλοκρηπίδας, της παρέχει κυριαρχικά δικαιώματα προς το σκοπό εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των φυσικών της πόρων. Διότι τα δικαιώματα αυτά υφίστανται αυτοδικαίως και εξ υπαρχής, χωρίς να χρειάζεται να προβεί σε νομική ενέργεια.

Η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων στη χώρα μας, οι γεωγραφικές ιδιαιτερότητες και η παράλληλη ύπαρξη των δικαιωμάτων της Τουρκίας μπορεί να προκαλέσουν οριοθετικά προβλήματα. Οι διερευνητικές συνομιλίες, αποτελούν ένα βήμα που αποβλέπει στην επίλυση εκείνων των ζητημάτων που πιθανόν θα προκύψουν.

Σε κάθε περίπτωση, η Ελλάδα θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτική στους χειρισμούς της και στην προσήλωσή της στο Διεθνές Δίκαιο. Θα πρέπει όχι μόνο να το επικαλείται σε περιπτώσεις διαπραγματεύσεων αλλά και να το εφαρμόζει βασιζόμενη στις νομικές διατάξεις του.

Η εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου και η ειρηνική επίλυση των διαφορών, θα εξομαλύνει τις γειτονικές μας σχέσεις και θα συντελέσει στη σταθερότητα της ευρύτερης περιοχής. Μιας περιοχής, που έχει ανάγκη την ειρηνική συνύπαρξη των λαών της, όσο ποτέ άλλοτε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ιωάννου Κ., Στρατή Α., Δίκαιο της Θάλασσας, 4^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ρούκουνας Ε. Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010.
- Γεωργακόπουλος Α., Αξιοποίηση του δυναμικού της Ελλάδας σε υδρογονάνθρακες: χρονοβόρα, υψηλού ρίσκου, δαπανηρή διαδικασία.
- Γεωργακόπουλος Α., Στοιχεία κοιτασματολογίας πετρελαίου, Τμήμα Εκδόσεων, Θεσσαλονίκη 2004.
- Ροζάκης Χ., Η αποκλειστική οικονομική ζώνη και το Διεθνές Δίκαιο, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2013.
- Νικόλαος Ε. Φαραντούρης και Τιμολέων Θ. Κοσμίδης, Δίκαιο Υδρογονανθράκων, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Μανιάτης Γ. Υφυπουργός ΠΕΚΑ, άρθρο στην ηλεκτρονική σελίδα, www.energypress.gr ([http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=362&ni\(524\)=1380&language=el-GR](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=362&ni(524)=1380&language=el-GR))
- <http://www.atthina984.gr/2016/10/15/i-oriothetisi-ton-aoz-stin-mesogio-to-kypriako>
- www.energia.gr/article,Γρ.Τσάλτας, Δεν προυποθέτει τη χάραξη ΑΟΖ η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στο Αιγαίο,4/3/2011.
- <http://energypress.gr/news/dr-konstantinos-nikolaou-ereyna-ydrogonantrakon-stin-ellada-istoriko-kai-prooptikes,25/3/2013>
- <http://www.kathimerini.gr/783456/article/epikairothta/politikh/synekmatalleis-h-ydrogon&rakvn-apo-kypro-aigypto>, Παναγής Γαλιατσάτος, 12/9/2014.
- <http://energypress.gr/news/ereynes-ydrogonathrakon-stin-kypriaki-aoz-prosfates-exelixeis-kai-prooptikes,Κωνσταντίνου Νικολάου, 9/11/2014>.
- <http://www.chronosmag.eu/index.php/ppls-e-p-l-f-ss-1-kopie.html>, Λεωνίδα Πετράκης, Ιούνιος 2013.